

ნაწილი 2

მონაწილეობა პოლიტიკაში:
კონფლიქტის მოგვარება,
პრობლემის გადაჭრა

თავი 4: კონფლიქტი
თევზჭერის კონფლიქტი
როგორ გადავწყვიტოთ მდგრადი განვითარების დილემა?

თავი 5: წესები და კანონი
რომელი წესები მოქმედებს ჩვენს სასარგებლოდ?
თამაში გადაწყვეტილების მიღებაზე

თავი 6: მთავრობა და პოლიტიკა
პოლიტიკური ციკლის მოდელი
როგორ აგვარებს დემოკრატიული საზოგადოება მის წინაშე მდგარ პრობლემებს?

თავი 7: თანასწორობა
მაჟორიტარული წესი – სამართლიანია?
როგორ მოვაგვაროთ უმრავლესობა–უმცირესობის პრობლემა
დემოკრატიულ საზოგადოებაში?

თავი 4 კონფლიქტი

ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის მაღალი საფეხურისათვის

თევზჭერის კონფლიქტი
როგორ გადავწყვიტოთ
მდგრადი განვითარების დილემა?

4.1 თევზჭერის თამაში (1)

4.2 თევზჭერის თამაში (2)

4.3 როგორ დავიჭიროთ „რაც შეიძლება მეტი თევზი“?

დეტალური მოხსენებები და შეჯამება

4.4 როგორ უზრუნველვყოთ მდგრადი განვითარება?

მიზნების დარეგულირებისა და კონფლიქტის დაძლევის გზები

თავი 4
კონფლიქტი
თევზჭერის კონფლიქტი
როგორ გადავწყვიტოთ
მდგრადი განვითარების დილემა?

წინასიტყვაობა მასწავლებლებისათვის

1. რაზეა საუბარი ამ თავში?

მოცემულ თავში საუბარია საერთო რესურსების მართვის პრობლემაზე. იმ შემთხვევაში, თუ პირები, რომლებიც პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მონაწილეობენ, კომპანიები და მოქალაქეები ვერ გადაჭრიან ამგვარ პრობლემებს, ამან შეიძლება სერიოზულ კონფლიქტი და ომიც კი გამოიწვიოს.

ამ საკითხის თვალსაჩინოებისთვის, წარმოვიდგინოთ შემდეგი სიტუაცია ყოველდღიური ცხოვრებიდან: კინოთეატრში, რომელიც სავსეა მაყურებლებით, დაბალი სიმაღლის ადამიანის მხედველობის არე შეზღუდულია, რადგან მის წინ მაღალი, 1.90 მეტრი სიმაღლის ადამიანი ზის. დაბალი ადამიანი ფეხზე დგება. მაგრამ ამჯერად მხედველობის არე ეზღუდება სხვა მაყურებელს, ასე რომ, ისინიც ფეხზე დგებიან. საბოლოოდ, კინოთეატრში ყველა მაყურებელი ფეხზე დგას, მაგრამ მხედველობის არე ისევ ყველასთვის შეზღუდულია, უფრო მეტიც, მათ დისკომფორტს ისიც დაემატა, რომ სკამებზე კომფორტულად ჯდომის ნაცვლად, მათ ახლა ფეხზე მდგომთ უწყვეტ ფილმის ყურება. სინამდვილეში, სიტუაცია ამჯერად უფრო უსამართლოა ვიდრე მანამდე, რადგან დაბალ ადამიანებს არაფრის დანახვა აღარ შეუძლიათ.

ამ მაგალითს ბევრი საერთო აქვს რესურსების მართვის „დიდი“ პრობლემასთან, როგორცაა, მაგალითად ჭარბი რაოდენობით თევზჭერის პრობლემა. ამგვარი პრობლემების გადაჭრა რთულია, ვინაიდან მათ ორი განზომილება გააჩნიათ, როგორც კინოთეატრის მაგალითი გვიჩვენებს:

1. რა წესი სჭირდებათ მაყურებლებს იმისთვის, რომ არავის მხედველობის არე არ იყოს შეზღუდული?
(საკითხი.)
2. როგორ უნდა მოხდეს ამ წესის გატარება, თუ მას რომელიმე მაყურებელი დაარღვევს?
(ინსტიტუციური განზომილება)

ჭარბი რაოდენობით თევზჭერის გარდა, რესურსების მართვის „დიდი“ პრობლემის მაგალითებია: გლობალური დათბობა, ბირთვული ნარჩენების თავიდან მოშორება და მიწისქვეშა წყლის რესურსის ჭარბი რაოდენობით მოხმარება. მსგავს პრობლემებში ძალიან ბევრი მხარის ინტერესებია ჩართული (საკითხის განზომილება). გლობალურ დონეზე, არ არსებობს ზესახელმწიფო, რომელსაც ექნება უფლება სუვერენულ სახელმწიფოს დაუდგინოს წესი (ინსტიტუციური განზომილება). მაგრამ ისეთი პრობლემები, როგორცაა გლობალური დათბობა და კლიმატის ცვლილება დღითიდღე მძაფრდება და, აქედან გამომდინარე, პოლიტიკურმა ლიდერებმა და მოქალაქეებმა, მსოფლიო მასშტაბით, ძალისხმევა უნდა მოიკრიბონ, რათა მიაგნონ გამოსავალს.

თევზჭერის თამაშში მოყვანილია ჭარბი რაოდენობით თევზჭერის პრობლემა, მდგრადი განვითარების საკითხთან მიმართებაში, პრობლემის პირველი განზომილება. ინსტიტუციური განზომილების დამატებით, ამოცანა მოსწავლეებისთვის ზედმეტად გართულდებოდა; თუმცა, ინსტიტუციურ განზომილებას შეიძლება შევხებით, თუ თევზჭერის თამაშს გავავრცობთ და დავუკავშირებთ მას მეხუთე თავს. ამ არჩევანის გაკეთების შემთხვევაში, დამატებითი ინფორმაციისთვის იხილეთ მეხუთე თავის წინასიტყვაობა.

2. თევზჭერის თამაში

თევზჭერის თამაში ამ თავის ძირითადი ამოცანაა, სადაც პრაქტიკული სწავლის მიდგომა გამოყენებული. მოსწავლეების წინაშე დგას პრობლემა და მათ უნდა მოახერხონ ამ პრობლემის გადაჭრა შეზღუდულ დროში, როგორც ეს ხშირად ხდება რეალურ ცხოვრებაში. მოსწავლეებს მე-3 და მე-4 გაკვეთილებზე მოუწევთ საკუთარი გამოცდილების შეჯამება.

თევზჭერის თამაშის დროს, მოსწავლეების წინაშე დგას საერთო რესურსების მართვის პრობლემა. თამაშის სცენარი მარტივია. მოსწავლეები იყოფიან ოთხ ჯგუფად და ასრულებენ მეთევზეთა როლს, რომლებიც ტბის განაპირა სოფლებში ცხოვრობენ. ტბაში არსებული თევზის მარაგი მათი საერთო რესურსი და შემოსავლის ერთადერთი წყაროა. მოსწავლეები მყისვე ხვდებიან, რომ მათ საერთო ინტერესში შედის ჭარბი რაოდენობით თევზჭერის თავიდან არიდება.

თუმცა სოფლებში არ მოქმედებს არანაირი წესი, არ არსებობს არანაირი დაწესებულება, მაგალითად მეთევზეთა საზოგადოების საბჭო, სადაც მხარეებს საშუალება ექნებათ ისაუბრონ და განიხილონ მათი საერთო პრობლემა. მეთევზეებისთვის ისიც კი არ არის ცნობილი, რა რაოდენობის თევზის დაჭერა შეუძლიათ მათ ისე, რომ არ ავნონ ტბაში თევზის პოპულაციის რეპროდუქციას. მოსწავლეთა ამოცანას წარმოადგენს, გაანალიზონ ყველა ეს პრობლემა და მიიღონ შესაბამისი ზომები პრობლემების გადასაჭრელად.

მოსწავლებელი უძღვება თამაშს. თამაშის დაწყებამდე, მონაწილეები მიიღებენ ორაზროვან ინსტრუქციას: „დაიჭირეთ იმდენი თევზი, რამდენიც შეგიძლიათ.“ ეს ინსტრუქცია ორნაირად შეიძლება იქნეს გაგებული:

- „როგორც ცალკე გუნდმა – მაქსიმალურად გაზარდეთ თქვენი შემოსავალი.“ (მოკლევადიანი მაქსიმალური მოგების უზრუნველყოფა.)
- „როგორც საზოგადოებამ – დაიჭირეთ იმდენი თევზი რამდენიც შეგიძლია, ისე რომ მომალავშიც შეძლო სარგებელი მიიღო იგივე საქმიანობით.“ (გრძელევადიანი მდგრადი განვითარება.)

გამოცდილებამ გვიჩვენა, რომ მოსწავლეები მოკლევადიანი მაქსიმალური მოგების უზრუნველყოფაზე იწყებენ ზრუნვას. ზოგიერთი ჯგუფი ნაკლებ თევზს იჭერს და მალევე აღმოაჩენს, რომ ისინი არამარტო ღარიბდებიან, არამედ არაკოორდინირებული ძალისხმევით, თევზის პოპულაციის გადარჩენასაც ვერ ახერხებენ. სცენარი სწრაფად ვითარდება და ტბაში არსებული თევზის მარაგი ამოწურვის საფრთხის წინაშეა, უთანასწორობა მდიდარსა და ღარიბ სოფლებს შორის ღრმავდება. თამაშში მონაწილე მოსწავლეებს ენთუზიაზმი უღვივდებათ, ვინაიდან დასაწყის ეტაპზე იკვეთება წარმატებულები და წარუმატებლები, სანამ საბოლოოდ ყველა სიღატაკში არ აღმოჩნდება ჩაფლული.

მოსწავლეები საფრთხის წინაშე არიან:

- მათ ერთობლივი ძალისხმევა სჭირდებათ პრობლემის მოსაგვარებლად.
- მათ შორის უნდა შედგეს კომუნიკაცია.
- მათ უნდა მოიპოვონ ინფორმაცია თევზის პოპულაციის რეპროდუქციის შესახებ და შეიმუშავონ თევზჭერის სამომავლო განვითარებისთვის საჭირო სქემა.
- მოსწავლეები აღმოაჩენენ, რომ მათ სჭირდებათ ინსტიტუციური სტრუქტურა, რომელიც უზრუნველყოფს კონტროლს, რათა მათ მიერ თევზის პოპულაციის გადასარჩენად შეთანხმებული წესები ყველამ ზედმიწევნით დაიცვას.
- და ბოლოს, ისინი უნდა შეთანხმდნენ დაჭერილი თევზის რაოდენობის სამართლიანად განაწილების წესზე.

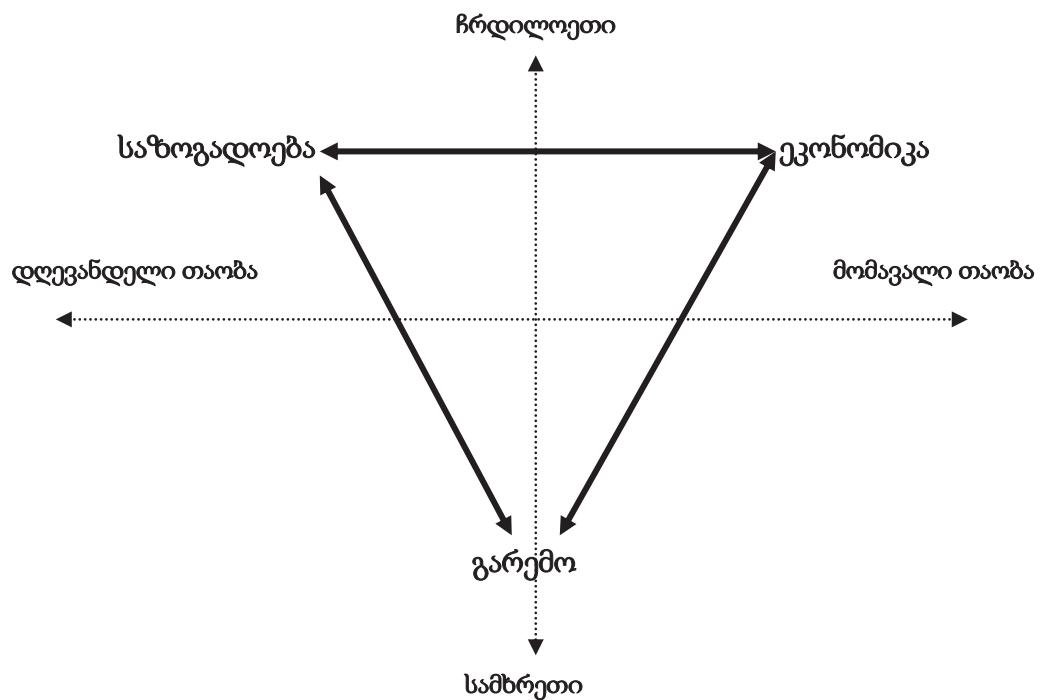
თევზჭერის თამაშის დროს, რაც არ უნდა მარტივი ჩანდეს იგი თავისი სიუჟეტით, მოსწავლეები წვდებიან 21-ე საუკუნის გლობალური საკითხების სიღრმეებს. მოსწავლეები, ასევე, გამოცდილებით ეცნობიან, თუ რას გულისხმობს პოლიტიკა – ისეთი მწვავე პრობლემების გადაჭრას, რომელიც საფრთხეს უქმნის საზოგადოებას და ზოგჯერ მთელ კაცობრიობას.

3. შეჯამება

მოსწავლეებმა შეიძლება წარმატებით გაართვან თავი ზოგიერთი იმ პრობლემის მოგვარებას, რომელიც მათ წინაშე დგას, შეიძლება წარუმატებლობა განიცადონ. შემაჯამებელ ეტაპზე მოსწავლეებმა აუცილებელია შეიტყონ, რომ ამგვარი წარუმატებლობა მათში სირცხვილის გრძნობას არ უნდა იწვევდეს. ჯერ ერთი, რეალურ ცხოვრებაში, წარუმატებლობა უფრო ხშირია, ვიდრე წარმატება, და მეორე, თევზჭერის თამაშში მონაწილეობით, ისინი სასკოლო დავალებას კი არ ასრულებენ, არამედ რთული პოლიტიკური პრობლემის გადაჭრას ცდილობენ. წინასწარ არავინ იცის, რომელია პოლიტიკური პრობლემის მართებული გადაჭრის გზა; ჩვენ უნდა შევეცადოთ, მოვნახოთ ეს გზა.

თევზჭერის თამაშის პროცესში, მოსწავლეებს უჩნდებათ მთელი რიგი კითხვები, რომელთაგანაც ზოგიერთი მდგრადი განვითარების მოდელს უკავშირდება (მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2):

- რა არის თევზჭერის ოპტიმალური დონე, რომელიც უზრუნველყოფს თევზის მდგრად რეპროდუქციას?
- როგორ დავრწმუნდეთ, რომ წარმოების მაქსიმალურ მოცულობა (ეკონომიკური ზრდის მიზანი) და ტბაში თევზის პოპულაციის დაცვა (გარემოს დაცვის მიზანი) მუდმივად გასტანს, მომავალშიც შენარჩუნდება?
- როგორ უნდა განხორციელდეს სამუშაოსა და მიღებული ნაწარმის სამართლიანი განაწილება მეთევზეთა საზოგადოებაში ოთხ სოფელს შორის?

მდგრადი განვითარების მოდელი (მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2)

მდგრადი განვითარების მოდელი მოიცავს სამივე შეკითხვას. ეს შეკითხვები სამ ძირითად მიზანს უკავშირდება. ესენია: ეკონომიკური ზრდა, გარემოს დაცვა და სამართლიანი გადანაწილება, ეს მიზნები თავის მხრივ ორ განზომილებას, დროისა (დღევანდელ და მომავალ თაობათა ინტერესები) და სივრცის (გლობალური სივრცე – ჩრდილოეთი და სამხრეთი) განზომილებებს უკავშირდება.

მდგრადი განვითარების მოდელში აღწერილია როგორც დილემა, რომელიც ჩნდება მაშინ, როცა ერთი მხარე ცდილობს მხოლოდ ერთი მიზნის მიღწევას, მაგალითად, ნახოს მოგება რესურსების დაუდევრად მოხმარების ხარჯზე, ასევე მიზნების დარეგულირება, რომელიც მიიღწევა მდგრადი განვითარების მიზნების მისაღწევად წარმატებული სტრატეგიის შემუშავებით. მასალა მოსწავლეებისთვის 4.3 ეხმარება მოსწავლეებს გააანალიზონ „რაც შეიძლება მეტი თევზის დაჭერის“ მცდელობის შედეგები შემდეგი ორი თვალსაზრისით: ერთი მხარის მიერ დროებითი მოგების მიღება და მდგრადი განვითარების პერსპექტივა.

თამაშის პირობებში შესაძლებელია ოპტიმალური გადაწყვეტილების მიღება და მონაცემების ციფრებში გამოსახვა; მასწავლებელს, საჭიროების შემთხვევაში, შეუძლია ასეთი მონაცემების მიწოდება მოსწავლეებისთვის (მასალა მოსწავლეებისთვის 4.4).

ამ ანალიზისას მოსწავლეებს უჩნდებათ კითხვა, რატომ არის რთული მდგრადი განვითარების მიღწევა ფართო მასშტაბით? და რისი გაკეთება შეუძლია ინდივიდუალურ მოქალაქეს ამ მიზნის მისაღწევად?

დამატებითი სამუშაოს ვარიანტები

1. მე-4 და მე-5 თავების შერწყმა

როგორც ადრე ავლინებთ, მოსწავლეებმა შეიძლება განიხილონ, თუ რომელი ინსტიტუციური სტრუქტურა მიესადაგება მეთევზეთა მოთხოვნილებას ყველაზე მეტად. ეს შეიძლება იყოს წესების სისტემა და ხელისუფლების ორგანო, რომელიც ამ წესების გატარებას უზრუნველყოფს, ან ურთიერთშეთანხმება თანაბარი უფლებების მქონე პირთა შორის. მოსწავლეებს შეუძლიათ განავრცონ თევზჭერის თამაში და გამოიყენონ მათ მიერ შერჩეული ინსტიტუციური სტრუქტურა, როგორც მიზნის მიღწევის საშუალება, რაც ამავდროულად იქნება ამ საშუალების გამოცდაც.

2. კვლევითი ამოცანა

ნათელია, რომ თევზჭერის თამაში განასახიერებს პოლიტიკურ საკითხებს, რომელიც დამახასიათებელია როგორც ადგილობრივი საზოგადოებებისთვის, ასევე მსოფლიოსთვის, გლობალურ დონეზე. როგორც ავლინებთ, მსგავსი საკითხების მაგალითებია: ნახშირორჟანგის ემისია, ჭარბი რაოდენობით თევზჭერა, ბირთვული ნარჩენების თავიდან მოშორება და მიწისქვეშა წყლის მარაგის ჭარბი რაოდენობით მოხმარება.

ამ საკითხებიდან ერთ-ერთის ან სხვა საკითხის კვლევა შესაძლებელია როგორც დამატებითი სამუშაოს სახით, ასევე კვლევითი პროექტის სახით. ამ შემთხვევაში მოსწავლეებს უტარდებათ დამატებითი გაკვეთილი, რომლის დროსაც ისინი მოხსენებას აკეთებენ საკუთარ აღმოჩენებზე და მსჯელობენ, თუ რა ნაბიჯები უნდა გადაიდგას მათ მიერ გამოკვლეული პრობლემის მოსაგვარებლად.

კონფლიქტის ცნება

კონფლიქტი ყველა ჩვენგანს გამოუცდია და უმრავლესობისთვის ეს არასასიამოვნო გამოცდილებად რჩება. პლურალისტულ საზოგადოებაში, სხვადასხვა ინტერესისა და ღირებულების მატარებელ ადამიანთა შორის განსხვავება მატულობს, რაც კონფლიქტის წარმოშობის ალბათობას ზრდის.

პოლიტიკური საზოგადოებები კონფლიქტის მოგვარებისთვის გზების ძიების გამოწვევის წინაშე დგებიან. დემოკრატია არის სისტემა, რომელიც ცდილობს კონფლიქტს ცივილიზებული სახე მისცეს. იგი გვაწვდის ჩარჩოებს, რომლის ფარგლებშიც კონფლიქტი არამადლობრივ ფორმას იღებს და

სიტყვიერად მიმდინარეობს. არგუმენტების გაცვლა–გამოცვლა და განსხვავებულ ინტერესთა აშკარად გამოთქმა სასარგებლოც კი არის, რადგანაც ეს ქმნის იმის ნათელ სურათს, თუ საზოგადოების სხვადასხვა ჯგუფს რა მოთხოვნილებები და ინტერესები აქვს და ამათგან რომელი უნდა იყოს გათვალისწინებული გადაწყვეტილების მიღებისას.

პლურალისტულ საზოგადოებაში, რომელსაც დემოკრატიული კონსტიტუცია გააჩნია, კონფლიქტის მოგვარება ხორციელდება კომპრომისის საფუძველზე. ყველაზე მეტად ეს ესადაგება კონფლიქტს მწირი რესურსების განაწილების თაობაზე, როგორცაა, შემოსავალი, დრო, წყალი და ა.შ.

კონფლიქტები, რომლებიც იდეოლოგიას ეხება – განსხვავებული ღირებულებები, რელიგია და ა.შ. უფრო რთული მოსაგვარებელია კომპრომისის საშუალებით. ამ შემთხვევაში საჭიროა გამოიძებნოს მშვიდობიანი თანაარსებობის მეთოდი. კონფლიქტები, რომლებიც ინდივიდუალობას ეხება – კანის ფერი, ეთნიკური წარმოშობა – ვერ გვარდება, მაგრამ უნდა მოხდეს ამგვარი კონფლიქტების აღკვეთა, რასაც უზრუნველყოფს „ძლიერი სახელმწიფო“.

კონფლიქტის ალბათობა ყოველთვის არსებობს იქ და მაშინ, სადაც და როცა ადამიანებს უწევთ ერთმანეთთან ურთიერთობა. დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების პროცესში მოსწავლეებმა უნდა ისწავლონ, რომ კონფლიქტი არის „ბუნებრივი“ მოვლენა და არ უნდა ჰქონდეთ მისი შიში. ისინი უნდა ფლობდნენ კონფლიქტის მოგვარების უნარს, მოლაპარაკების გზით და პასუხისმგებლობის საკუთარ თავზე აღებით – მზად უნდა იყვნენ, გაითვალისწინონ პერსპექტივები და სხვათა ინტერესები და უნდა იცავდნენ ყველას უფლებას, მონაწილეობდნენ კონფლიქტის მშვიდობიანი გზით მოგვარებაში. მოცემული სახელმძღვანელო, აქედან გამომდინარე, მიზნად ისახავს, მოსწავლეებს გამოუმუშაოს კონფლიქტის მოგვარების უნარი. დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობა კონფლიქტის მოგვარებაში მონაწილეობას გულისხმობს.

კომპეტენციების გამომუშავება: კავშირი სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან

რას გვიჩვენებს ეს ცხრილი

წინამდებარე სახელმძღვანელოს სათაური, *მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში*, გულისხმობს იმ კომპეტენციებს, რომელსაც აქტიური მოქალაქე უნდა ფლობდეს დემოკრატიულ საზოგადოებაში. მოცემული მატრიცა გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში შესულ თავებს შორის სინერჯის ეფექტის პოტენციალს. მატრიცა გვიჩვენებს, რომელი კომპეტენციების განვითარება ხდება მეოთხე თავში (შეფერილი, ჰორიზონტალური მწკრივი ცხრილში). მუქი შტრიხებით შემოსაზღვრული ვერტიკალური სვეტი გვიჩვენებს პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისა და მოქმედების კომპეტენციებს – მისი გამოყოფა ხდება დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობასთან მჭიდრო კავშირის გამო. ჰორიზონტალური მწკრივები გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან კავშირს: რომელ კომპეტენციებს იძენს მოსწავლე სახელმძღვანელოში მოცემულ ამ თავებში, რომელიც მათ მეოთხე თავში სჭირდებათ?

როგორ გამოვიყენოთ მატრიცა?

მასწავლებლებს მოცემული მატრიცის გამოყენება სხვადასხვა გზით შეუძლიათ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებს გაკვეთილის დასაგეგმად.

- ეს მატრიცა ეხმარება მასწავლებლებს, რომლებსაც დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების მცირე რაოდენობით გაკვეთილის ჩატარება უწევთ: მასწავლებელს საშუალება აქვს, აარჩიოს ეს თავი და გამოტოვოს სხვა თავები, თუ მიიჩნევს, რომ მოსწავლეები გარკვეულწილად უკვე ფლობენ სხვა ძირითად კომპეტენციებს, მაგალითად, მოცემულ თავში ასეთი კომპეტენციებია – პასუხისმგებლობის აღება, პრობლემის ანალიზი, მოლაპარაკებებში მონაწილეობისთვის საჭირო უნარ-ჩვევები.
- მოცემული მატრიცა ეხმარება მასწავლებელს, დარწმუნდეს სინერჯის ეფექტში, რომლის მეშვეობითაც მოსწავლეები ერთსა და იმავე კომპეტენციას განმეორებით იძენენ, ერთმანეთთან დაკავშირებულ სხვადასხვა კონტექსტში. ამ შემთხვევაში მასწავლებელი ირჩევს რამდენიმე თავს და კომბინირებულად აწვდის მათ მოსწავლეებს.

თავი	კომპეტენციის განვითარების განზომილებები			მიდგომები და ღირებულებები
	პოლიტიკური ანალიზი და შეფასება	მეთოდები და უნარები	მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება და მოქმედება	
4. კონფლიქტი	კონფლიქტისა და დილემის ანალიზი ურთიერთდამოკიდებულება მდგრადი განვითარება	რთული პრობლემების იდენტიფიკაცია მოლაპარაკება	კომპრომისი პოლიტიკის კოორდინირება	დათმობაზე წასვლისთვის მზადყოფნა პასუხისმგებლობა
2. პასუხისმგებლობა	დილემის ანალიზი	არჩევანის შედეგების გაანალიზება		ურთიერთთარიარება
3. მრავალფეროვნება და პლურალიზმი	კონფლიქტის პოტენციალი პლურალისტულ საზოგადოებაში	მოლაპარაკება		
5. წესები და კანონი	„წესები წარმოადგენენ კონფლიქტის მოგვარების საშუალებებს“	პრობლემის ანალიზი და გადაწყვეტა	კონფლიქტის მოსაგვარებლად საჭირო წესების ინსტიტუციური სისტემის შექმნა და გამოყენება	

6. მთავრობა და პოლიტიკა	პოლიტიკა – პრობლემებისა და კონფლიქტების მოგვარების პროცესი	პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესის აღწერა და ანალიზი	გადაწყვეტილების მიღებასთან დაკავშირებულ საჯარო დებატებში მონაწილეობა	
7. თანასწორობა	კონფლიქტი უმრავლესობასა და უმცირესობას შორის		ჯგუფთა ინტერესების დასარეგულირებელი საშუალების შექმნა	სხვათა პერსპექტივების გათვალისწინება
8. თავისუფლება	ვერბალური კომუნიკაცია – კონფლიქტის ცივილიზებულად მოგვარების საშუალება	კამათი	კამათის სტრატეგიები	„ვოლტერიანული შეხედულება“: აღიარება იმისა, რომ აზრისა და გამოხატვის თავისუფლებით სარგებლობს ყველა

თავი 4: კონფლიქტი – თევზჭერის კონფლიქტი როგორ გადავწყვიტოთ მდგრადი განვითარების პრობლემა?

გაკვეთილის თემა	კომპეტენციის გამომუშავება/სწავლის მიზანი	მოსწავლის ამოცანა	მასალა და რესურსები	მეთოდი
გაკვეთილი 1 თევზჭერის თამაში (1)	კომპლექსური სიტუაციის ანალიზი, გადაწყვეტილების მიღება შეზღუდულ დროში. მოსწავლეები ეცნობიან დილემას, რომელიც უკავშირდება მდგრადი განვითარების მიზნებს.	მოსწავლეები ადგენენ პრობლემებს და მუშაობენ გადაწყვეტილების გზების ძიებასა და სტრატეგიის შემუშავებაზე.	კალკულატორი ან კომპიუტერი. მასალა მასწავლებლებისთვის 4.1–4.4. A 4 ფორმატის ფურცლები, მარკერები.	პრაქტიკული სწავლა.
გაკვეთილი 2 თევზჭერის თამაში (2)	მოლაპარაკებები კომპრომისის თაობაზე. ურთიერთდამოკიდებულება, ინტერესთა კონფლიქტი.	მოსწავლეები აანალიზებენ კომპლექსურ პრობლემას. მოსწავლეები თანამშრომლობენ ერთობლივი გადაწყვეტილების შემუშავების მიზნით.	კალკულატორი ან კომპიუტერი. მასალა მასწავლებლებისთვის 4.1–4.4. A 4 ფორმატის ფურცლები, მარკერები.	პრაქტიკული სწავლა.
გაკვეთილი 3 როგორ დავიჭიროთ „რაც შეიძლება მეთი თევზი“?	ანალიტიკური აზროვნება: გამოცდილების დაკავშირება აბსტრაქტულ ცნებასთან ან მოდელთან. მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელი.	მოსწავლეები იხსენებენ გამოცდილებას, რომელიც მიიღეს თევზჭერის თამაშისას.	მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2. მასალა მოსწავლეებისთვის 4.3. (არასავალდებულო)	დეტალური მოხსენებები. პლენალური განხილვა. ინდივიდუალური სამუშაო.
გაკვეთილი 4 როგორ უზრუნველყოთ მდგრადი განვითარება?	ანალიზი და მასჯელობა: გამოცდილების განხილვა ცნებაზე დაფუძნებული ანალიზის საშუალებით. სტიმული ძლიერ გავლენას ახდენს ჩვენს ქცევაზე. სტიმულის ეფექტს აკონტროლებს წესები (გარეგანი ფაქტორი) ან პასუხისმგებლობა (თვითკონტროლი).	მოსწავლეები ცნებებს უკავშირებენ საკუთარ გამოცდილებას.	მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2.	პრეზენტაციები. პლენალური განხილვა. მასწავლებლის ინსტრუქციები.

გაკვეთილი 1

თევზჭერის თამაში (1)

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	კომპლექსური სიტუაციის ანალიზი, გადაწყვეტილების მიღება შეზღუდულ დროში.				
სწავლის მიზანი	მოსწავლეები ეცნობიან დილემას, რომელიც უკავშირდება მდგრადი განვითარების მიზნებს.				
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ადგენენ პრობლემებს და მუშაობენ გადაწყვეტილების გზების ძიებასა და სტრატეგიის შემუშავებაზე				
მასალა და რესურსები	<p>მასალა მასწავლებლებისთვის 4.1–4.4.</p> <p>4.1 ფურცლები თითოეული ჯგუფისთვის ჩანაწერების გასაკეთებლად.</p> <p>4.2 თევზის პოპულაციის რეპროდუქციის ცხრილი (მასწავლებლებისთვის).</p> <p>4.3 ცხრილი ჩანაწერების გასაკეთებლად (გამოყენებულია ფლიპჩარტი ან დაფა).</p> <p>4.4 დიაგრამა ჩანაწერების გასაკეთებლად (გამოყენებულია ფლიპჩარტი ან დაფა).</p> <p>კალკულატორი ან კომპიუტერი.</p> <p>A 4 ფორმატის ფურცლები, მარკერები.</p>				
მეთოდი	პრაქტიკული სწავლა.				
დროის ბიუჯეტი	<table border="1"> <tr> <td>1. თევზჭერის თამაშის წესების გაცნობა.</td> <td>10 წთ.</td> </tr> <tr> <td>2. თევზჭერის თამაში (სამი რაუნდი)</td> <td>30 წთ.</td> </tr> </table>	1. თევზჭერის თამაშის წესების გაცნობა.	10 წთ.	2. თევზჭერის თამაში (სამი რაუნდი)	30 წთ.
1. თევზჭერის თამაშის წესების გაცნობა.	10 წთ.				
2. თევზჭერის თამაში (სამი რაუნდი)	30 წთ.				

ინფორმაცია

თუ პირობები ამის საშუალებას იძლევა, უმჯობესია, მოხდეს პირველი და მეორე გაკვეთილების შერწყმა. მაგრამ თამაში მიმდინარეობს ორ დამოუკიდებელ რაუნდად.

დასაწყისში მოსწავლეებს არ ეძლევათ მითითება იმის შესახებ, რომ კომუნიკაცია დაამყარონ ერთმანეთთან და არ ხდება მათი შეჩერება, თუ ისინი ასეთ გადაწყვეტილებას მიიღებენ.

მასწავლებელი მოსწავლეებს მხოლოდ ახსენებს იმის შესახებ, რომ მათ დრო რაციონალურად უნდა გამოიყენონ.

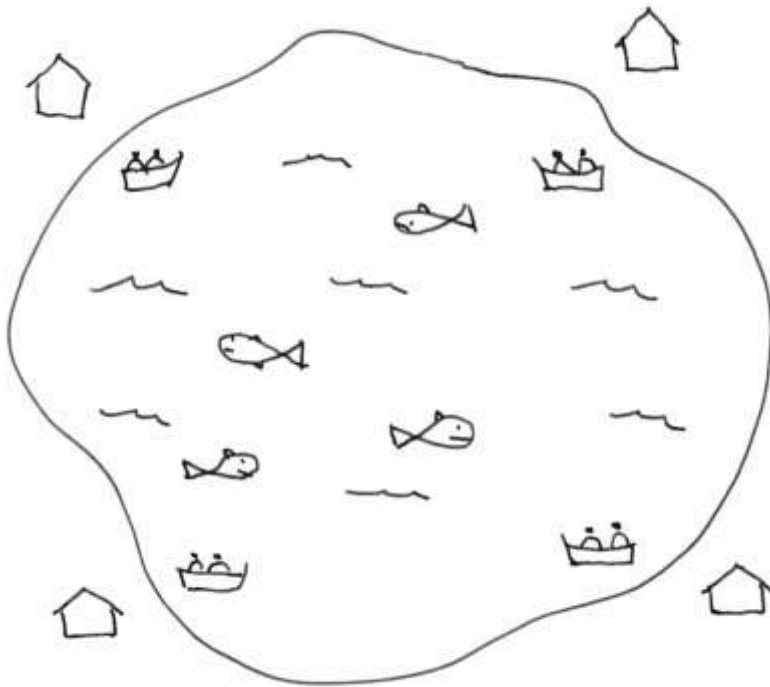
გაკვეთილის აღწერა

ეტაპი 1: მოსწავლეები ეცნობიან თევზჭერის თამაშის წესებს

მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, რომ მათ მოუწევთ, მონაწილეობა მიიღონ თამაშში, რომელიც რეალური ცხოვრებიდან აღებული მნიშვნელოვანი სიტუაციის სიმულაციაა.

„წარმოიდგინეთ, რომ თქვენ ხართ ერთი ტბის ნაპირას მცხოვრები, ოთხი სოფლის საზოგადოებიდან ერთ-ერთის წევრი. ტბაში თევზი მრავლად არის, ასე რომ, თქვენ არ გჭირდებათ იმაზე დარდი, თუ როგორ ირჩინოთ თავი. მეთევზეობა არის თქვენი ეკონომიკის ერთადერთი დარგი: თქვენ შემოსავლის სხვა წყარო არ გააჩნიათ.“

მასწავლებელს შეუძლია ამ შესავალის ილუსტრირება დაფაზე ან ფლიპჩარტზე მარტივი ნახატის დატანით, სადაც გამოსახული იქნება თევზებით სავსე ტბა და ოთხი სოფელი, რომელიც მეთევზეობით არის დაკავებული, თევზაობისთვის მზადყოფნაში მოყვანილი ნავეებით ნაპირზე.

„თქვენ მთელი სეზონის განმავლობაში თევზაობთ, მაგრამ ზამთარში სეზონი დახურულად ცხადდება, რაც თევზის პოპულაციის აღდგენის საშუალებას იძლევა. ზამთრის თვეების განმავლობაში, თქვენ თავი უნდა ირჩინოთ გამხმარი თევზის მარაგითა და უნდა შეაკეთოთ ნავეები და ბადეები შემდეგი სეზონისთვის.“

ამის შემდეგ, მოსწავლეები იღებენ ინსტრუქციას იმის თაობაზე, თუ როგორ განახორციელონ თევზჭერის თამაში.

ისინი ქმნიან ოთხ, არაუმეტეს ექვსი მოსწავლისგან შემდგარ ჯგუფს. (თუ ჯგუფების რაოდენობა ოთხს აღემატება, საჭირო გახდება შედეგთა ცხრილის შეცვლა –იხ. მასალა მასწავლებლებისთვის 4.3.)

ყოველი ჯგუფი წარმოადგენს მეთევზეთა გუნდს. მათ შეუძლიათ საკუთარ ნაგს სასურველი სახელწოდება შეურჩიონ და მათ ეძლევათ ფურცელი, სადაც ჩანაწერები უნდა გააკეთონ დაჭერილი თევზის რაოდენობის შესახებ.

თამაში მიმდინარეობს რამდენიმე რაუნდად, რომლებიც შეესაბამება თევზაობის სეზონებსა და დახურულ სეზონებს, რომლის დროსაც ხდება თევზის პოპულაციის აღდგენა.

მასწავლებელი თამაშის მიზანს მოსწავლეებს მხოლოდ ერთი ფრაზით აცნობს: „ეცადეთ, დაიჭიროთ რაც შეიძლება მეტი თევზი“. ეს ინსტრუქცია სხვადასხვანაირად შეიძლება იქნეს გაგებულად, მაგრამ მასწავლებელი სხვა მინიშნებას არ იძლევა და მოსწავლეებს ანდობს თევზაობისთვის სტრატეგიების შემუშავებას. მესამე გაკვეთილზე, მოსწავლეები კვლავ დაუბრუნდებიან თამაშის ამ დასაწყის ეტაპს.

სეზონის დასაწყისში ყოველი გუნდი იღებს გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ რა წილის/რაოდენობის თევზის დაჭერა სურს. მაქსიმალური წილი ერთ ნავზე 15%-ს შეადგენს. რადგან პირველი სეზონის დასაწყისში, ტბაში თევზის რაოდენობა არის 140 ტონა, ეს ნიშნავს, რომ დაჭერილი თევზის მაქსიმალური რაოდენობა ერთ ჯგუფზე, უნდა შეადგენდეს 21 ტონას. (თუ თამაშში ოთხ ჯგუფზე მეტი მონაწილეობს, მაშინ დაჭერილი თევზის რაოდენობის მაქსიმალური ზღვარი შესაბამისად უნდა შეიცვალოს.)

მასწავლებელი არანაირ დამატებით ინფორმაციას არ იძლევა იმის თაობაზე, თუ როგორ შეიძლება განვითარდეს მოვლენები, თუ ოთხივე ჯგუფი მათთვის დაწესებულ თევზის მაქსიმალურ რაოდენობას დაიჭერს და მათ მიერ დაჭერილი თევზის რაოდენობა ჯამში 84 ტონას შეადგენს. ესეც თამაშის ნაწილია: მოსწავლეები მიხვდებიან, თუ რამდენ ინფორმაციას არ ფლობენ. მათ არ იციან, რა სტრატეგიას აირჩევენ მათი კონკურენტები, არ იციან თევზის პოპულაციის რეპროდუქციის ნორმა, რაც, სურვილის შემთხვევაში მათ შეუძლიათ თავად გაარკვიონ.

ეტაპი 2: თევზჭერის თამაში

პირველი რაუნდი იწყება. გუნდები განიხილავენ, რა წილი აირჩიონ. ოთხი წუთის შემდეგ მასწავლებელი მათ ჩამოართმევს ჩანაწერების ფურცლებს და მათზე დაფიქსირებული მონაცემები გადააქვს ცხრილში, გამოითვლის თითოეული ნავის მიერ დაჭერილი თევზის რაოდენობას ტონებში და ადგენს პირველ სეზონზე ოთხივე გუნდის მიერ სულ დაჭერილი თევზის ჯამურ წილს (ამ შემთხვევაში გამოგადგებათ კალკულატორი ან კომპიუტერი). მასწავლებელს შედეგები შეყავს ცხრილში და წარუდგენს მათ მოსწავლეებს. თევზის მარაგისა და დაჭერილი თევზის რაოდენობის შესახებ მონაცემების გადატანა ხდება დიაგრამაზე, რომლის შედგენაც ხდება მასალა მასწავლებლებისათვის 4.4-ის მიხედვით.

თევზის პოპულაციის რეპროდუქციის ცხრილზე დაყრდნობით, მასწავლებელი აცნობს მოსწავლეებს თევზის პოპულაციის რაოდენობას მეორე სეზონის დასაწყისისთვის.

მოსწავლეებს უბრუნდებათ თავიანთი ფურცლები ჩანაწერების გასაგრძელებლად. ისინი ამუშავებენ მონაცემებს მათ მიერ სეზონზე დაჭერილი თევზის საერთო რაოდენობის შესახებ.

გამოცდილებამ გვიჩვენა, რომ დასაწყის ეტაპზე, მოსწავლეები ცდილობენ, ნებადართული წილის/ნორმის ფარგლებში, მაქსიმალური რაოდენობის თევზი დაიჭირონ, რაც ჯამში 70 ტონას შეადგენს და შესაბამისად თევზის მარაგის ნახევარს; შედეგი შესაძლოა იყოს უფრო დიდი რაოდენობით დაჭერილი თევზი. თუ თევზის მარაგი ტბაში განახევრდა, დახურულ სეზონზე იგი მხოლოდ ნაწილობრივ შეიძლება აღდგენას და, სავარაუდოდ, შეიძლება მხოლოდ 94 ტონა შეადგინოს. რაც იმას ნიშნავს, რომ თევზის პოპულაცია ერთი მესამედით შემცირდა ერთი წლის განმავლობაში. დიაგრამაზე მრუდები მკვეთრ დაღმასვლას ასახავენ, რაც მიანიშნებს თევზის მარაგის ამოწურვის გარდაუვალ საფრთხეზე.

მოსწავლეები ამჯერად საფრთხეს ათვითცნობიერებენ. თუ ისინი მაქსიმალურად ისარგებლებენ მათთვის დაწესებულ 15%-იანი წილით, თევზის პოპულაცია გადაშენების პირას აღმოჩნდება ორი–

სამი სეზონის შემდეგ, გუნდებს მოუწევთ მოლაპარაკება იმის თაობაზე, უნდა შეამცირონ თუ არა მათთვის დაწესებული 15%-იანი ზღვარი, რათა თავიდან აირიდონ თევზის სრული გადაშენების საფრთხე. ამ ეტაპიდან თამაშის განვითარება სხვადასხვანაირად მიმდინარეობს და დამოკიდებულია, მაგალითად, მოსწავლეების ასაკსა და სქესზე.

შემდეგი რაუნდები იგივე რეჟიმში მიმდინარეობს. შემდეგი სამი რაუნდის განმავლობაში, მასწავლებელი არ მოუწოდებს მოსწავლეებს ერთმანეთთან კონტაქტისკენ, მაგრამ მათ ამის გაკეთება შეუძლიათ, თუ ინიციატივას გამოიჩენენ. მასწავლებელი, როგორც თამაშის მენეჯერი, მათ საამისო დროს აძლევს, მაგრამ, 5 წუთის შემდეგ, მოითხოვს შემდეგ რაუნდზე გადასვლას; ეს რეალობას ასახავს – სეზონის დაწყებისთანავე მეთევზეები თავის საქმიანობას უნდა შეუდგნენ.

რამდენიმე რაუნდის შემდეგ, თუ მასწავლებელი შეატყობს, რომ თევზის მარაგი მკვეთრად მცირდება, მას შეუძლია „სასწაული“ მოახდინოს და რამდენიმე ტონა თევზი დაამატოს ტბაში თევზის რაოდენობის ზრდის მონაცემს.

მეოთხე რაუნდის შემდეგ მასწავლებელი გუნდებს კომუნიკაციისკენ მოუწოდებს, თუ მათ აქამდე ერთმანეთთან ურთიერთობა არ დაუმყარებიათ.

ზოგიერთ შემთხვევაში მოსწავლეები საერთო გადაწყვეტილების მიღებას ახერხებენ, ზოგიერთ შემთხვევაში - ვერა. ჯგუფები თავად იღებენ გადაწყვეტილებას, სურთ თუ არა საერთო შეთანხმებას დაექვემდებარონ და რამდენად ზუსტად დაექვემდებარონ – ისევე, როგორც რეალურ ცხოვრებაში.

გაკვეთილი 2 თევზჭერის თამაში (2)

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	მოლაპარაკებები კომპრომისის თაობაზე.						
სწავლის მიზანი	ურთიერთდამოკიდებულება, ინტერესთა კონფლიქტი.						
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები აანალიზებენ კომპლექსურ პრობლემას. მოსწავლეები თანამშრომლობენ ერთობლივი გადაწყვეტილების შემუშავების მიზნით.						
მასალა და რესურსები	მასალა მასწავლებლებისთვის 4.1–4.4. 4.1 ფურცლები თითოეული ჯგუფისთვის ჩანაწერების გასაკეთებლად. 4.2 თევზის პოპულაციის რეპროდუქციის ცხრილი (მასწავლებლისთვის). 4.3 ცხრილი ჩანაწერების გასაკეთებლად (გამოყენებულია ფლიპჩარტი ან დაფა). 4.4 დიაგრამა ჩანაწერების გასაკეთებლად (გამოყენებულია ფლიპჩარტი ან დაფა). კალკულატორი ან კომპიუტერი. A 4 ფორმატის ფურცლები, მარკერები.						
მეთოდი	პრაქტიკული სწავლა.						
დროის ბიუჯეტი	<table border="1"> <tr> <td>1. თევზჭერის თამაში (მე-4 რაუნდი).</td> <td>7 წთ.</td> </tr> <tr> <td>2. მოლაპარაკებები.</td> <td>15 წთ.</td> </tr> <tr> <td>3. თევზჭერის თამაში (მე-5–7 რაუნდი).</td> <td>20 წთ.</td> </tr> </table>	1. თევზჭერის თამაში (მე-4 რაუნდი).	7 წთ.	2. მოლაპარაკებები.	15 წთ.	3. თევზჭერის თამაში (მე-5–7 რაუნდი).	20 წთ.
1. თევზჭერის თამაში (მე-4 რაუნდი).	7 წთ.						
2. მოლაპარაკებები.	15 წთ.						
3. თევზჭერის თამაში (მე-5–7 რაუნდი).	20 წთ.						

ინფორმაცია

მოსწავლეები აგრძელებენ თევზჭერის თამაშს და ასრულებენ შემდგომ სამ ან ოთხ რაუნდს.

მეოთხე რაუნდის შემდეგ მასწავლებელი მოუწოდებს მოსწავლეებს, დაელაპარაკონ ერთმანეთს, თუ მათ შორის კომუნიკაცია ჯერ არ შემდგარა. თამაშის დრო ჩერდება, რათა მოსწავლეებს საშუალება მიეცეთ, ერთმანეთს გაუზიარონ საკუთარი მოსაზრებები და წინადადებები. მასწავლებელი განსაზღვრავს, რა დრო უნდა მიეცეს მოსწავლეებს ამ ამოცანის შესასრულებლად.

გაკვეთილის აღწერა

ეტაპი 1: მოსწავლეები თამაშობენ ერთ რაუნდს

მასწავლებელი მოსწავლეებს წარუდგენს შედეგებს. თუ მოსწავლეები ინიციატივას გამოთქვამენ, გააგრძელონ თამაში, მასწავლებელი მათ ამისთვის გარკვეულ დროს აძლევს. მასწავლებელი აცხადებს, რომ ინტერვალები თევზაობის სეზონებს შორის 10 წუთით გაიზარდა.

ეტაპი 2: მოლაპარაკებები

მოსწავლეები სერიოზული პრობლემის წინაშე დგანან – ჭარბი რაოდენობით თევზჭერა – და მათ არ გააჩნიათ ინსტიტუციური ჩარჩო (კომუნიკაციის წესები, თევზაობის წესებისა და კონტროლის სისტემა და ა.შ.), რომელიც მათ დახმარებას გაუწევს ამ პრობლემის მოგვარებაში. ასე რომ, მათ თავად უნდა შექმნან იგი.

მასწავლებელმა მოსწავლეების დისკუსიაში მონაწილეობა არავითარ შემთხვევაში არ უნდა მიიღოს (არც მრჩევლის, არც კომენტატორის, არც თავმჯდომარის, არც ხელმძღვანელის და ა.შ. სახით), არამედ მხოლოდ თვალყური უნდა ადევნოს მათ. პრაქტიკული მეთოდის სწავლის შესაძლებლობებს, სწორედ პრობლემა იძლევა და სკოლის გარეთ, რეალურ ცხოვრებაში, მოსწავლეებმა ამ პრობლემებს დამოუკიდებლად უნდა გაართვან თავი.

ეტაპი 3: მოსწავლეები თამაშობენ სამ ფინალურ რაუნდს

მასწავლებელი მოუწოდებს მოსწავლეებს გააგრძელონ თამაში ჩვეულ ტემპში. მოლაპარაკების შედეგებიდან გამომდინარე, მოთამაშეებმა შეიძლება შეცვალონ თევზაობის თავიანთი სტრატეგია და, ამ შემთხვევაში, რეზულტატი იქნება თევზის მარაგის ამოწურვის საფრთხის თავიდან აცილება.

გაკვეთილი 3 როგორ დავიჭიროთ „რაც შეიძლება მეტი თევზი“? დეტალური მოხსენებები და შეჯამება

<p>მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.</p> <p>ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.</p> <p>სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.</p> <p>მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული მეთოდები წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.</p> <p>მოწოდებული მასალა ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.</p> <p>დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.</p>	
კომპეტენციების დაუფლება	ანალიტიკური აზროვნება: გამოცდილების დაკავშირება აბსტრაქტულ ცნებასთან ან მოდელთან.
სწავლის მიზანი	მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელი.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები იხსენებენ გამოცდილებას, რომელიც მიიღეს თევზჭერის თამაშისას.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2. მასალა მოსწავლეებისთვის 4.3. (არასავალდებულო)
მეთოდი	დეტალური მოხსენებები. პლენალური განხილვა. ინდივიდუალური სამუშაო.
დროის ბიუჯეტი	<p>1. დეტალური მოხსენებები: მოსწავლეები გამოდიან თამაშის დროს აღებული როლებიდან. 15 წთ.</p> <p>2. მოსწავლეები იკვლევენ შემდეგი ინსტრუქციის ორ-აზროვნებას: „ეცადე, დაიჭირო რაც შეიძლება მეტი თევზი“. 10 წთ.</p> <p>3. მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელი. 15 წთ.</p>

<p>ინფორმაცია</p> <p>დეტალური მოხსენებები: მოსწავლეები გამოდიან თამაშიდან. ეს შეიძლება გარკვეულ ემოციებთანაც იყოს დაკავშირებული.</p> <p>მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელისადმი ინდუქციური მიდგომა: მოსწავლეები მათ მიერ გაკეთებული დეტალური მოხსენებების საუძველზე აყალიბებენ მდგრადი განვითარების მოდელის მიზანთა კატეგორიებს. სავარჯიშო აბსტრაქტულ აზროვნებაზე.</p> <p>კონსტრუქტივისტული სწავლა: მოსწავლეები ქმნიან კონტექსტს, სადაც მათ სჭირდებათ მდგრადი განვითარების მოდელი. ისინი საკითხის ირგვლივ წამოჭრილი კითხვების მასწავლებლისთვის დასმის ნაცვად, ამ კითხვებზე პასუხებს შემაჯამებელ ეტაპზე ეძებენ.</p>

გაკვეთილის აღწერა

ეტაპი 1: დეტალური მოხსენებები

მოსწავლეები გამოდიან თევზჭერის თამაშიდან

მასწავლებელი ჩანაწერებს აკეთებს ფლიპჩარტზე ან დაფაზე, თავისუფალს ტოვებს მეორე სვეტს.

მოსწავლეები, სავარაუდოდ, მძაფრ ემოციებს გამოხატავენ:

- კონფლიქტი წარმატებულებსა და წარუმატებლებს შორის.
- მდიდარი და ღარიბი მეთევზეები.
- ბუნებრივი რესურსების განადგურება.
- თევზჭერის საერთო მოცულობის შემცირება (მეთევზეთა მთლიანი საზოგადოების გადატაკება).
- რთული მოლაპარაკებები, მაგ. პასუხისმგებლობის ნაკლებობა, ზოგიერთი მხარე არ გამოთქვამს მზადყოფნას თანამშრომლობისთვის.
- წესების აღსრულებისთვის საჭირო ხელისუფლების არარსებობა.
- საკითხისადმი პასუხისმგებლობით მიდგომისათვის არანაირი დაფასება – ნაკლები თევზის დაჭერას სიღარიბისკენ მივყავართ, და საშუალებას აძლევს სხვა მეთევზეებს, მეტი თევზი დაიჭირონ.

ეტაპი 2: შეჯამება

მოსწავლეები განიხილავენ ინსტრუქციის „ეცადე დაიჭირო რაც შეიძლება მეტი თევზი“ ორაზროვნებას

მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის, რომ მათ წინაშე გამოიკვეთა რთული პრობლემა. ასეთი პრობლემების დასაძლევად, პირველ რიგში, საჭიროა პრობლემის არსის გაგება. როგორც მედიცინაში, ექიმს, პირველ რიგში, სჭირდება დიაგნოზი, რათა გადაწყვიტოს თერაპიის რომელი კურსი დაუნიშნოს ავადმყოფს.

მასწავლებელი ახსენებს მოსწავლეებს ინსტრუქციას, რომელიც მათ თევზჭერის თამაშის დაწყებამდე მიიღეს და ამ ინსტრუქციას დაფაზე ან ფლიპჩარტზე წერს: „ეცადე დაიჭირო რაც შეიძლება მეტი თევზი“.

მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, გაიხსენონ, როგორ აღიქვეს ეს ინსტრუქცია და რაში მდგომარეობდა მათი მიზანი, როდესაც ისინი განსაზღვრავდნენ, რა რაოდენობით უნდა დაეჭირათ თევზი. მოსწავლეები სამ საკითხზე უნდა დაფიქრდნენ:

„ეცადე“ – ვინ უნდა ეცადოს?

„რაც შეიძლება მეტი“ – რა იგულისხმება სიტყვა „შესაძლებლის“ ფარგლებში?

მოსწავლეები ერთი წუთის განმავლობაში ფიქრობენ, რის შემდეგაც მასწავლებელი მათ სთხოვს, გამოთქვან საკუთარი მოსაზრებები. მოსწავლეები ხსნიან, როგორ აღიქვეს ეს ინსტრუქცია და ამტკიცებენ, რამ განაპირობა მათი ასეთი აღქმა. როდესაც ნათელი სურათი უკვე შექმნილი იქნება,

მასწავლებელს მოსწავლეების მიერ გამოთქმული ძირითადი მოსაზრებები გადააქვს დაფაზე ან ფლიპჩარტზე.

თუ მოსწავლეები პასუხობენ, რომ მათ მოქმედებას განაპირობებდა ზრუნვა საკუთარი სოფლისთვის, რომ ისინი მოქმედებდნენ მხოლოდ საკუთარი სოფლის ინტერესებიდან გამომდინარე, საჭიროების შემთხვევაში სხვების ინტერესების გაუთვალისწინებლობის და გარემოს დაცვის უგულვებელყოფის ხარჯზე, შედეგად მივიღებთ შემდეგი ტიპის ცხრილს. მაგრამ ზოგიერთმა მოსწავლემ შეიძლება სხვანაირად ახსნას საკუთარი მოქმედების მიზეზები და სრული სურათიც სახეზე იქნება (იხ. მეორე ცხრილი).

ჩვენი მიზანი თევზჭერის თამაშში: „ეცადე, დაიჭირო რაც შეიძლება მეტი თევზი“					
ვინ?		რაც შეიძლება მეტი?		როდის?	
ჩვენი ნავი		ლიმიტი		დღეს	
		წილის/ნორმის მიხედვით			
ჩვენი კეთილდღეობა		ჩვენი კეთილდღეობა		ჩვენი კეთილდღეობა	

თუ ისინი მოქმედებდნენ გამომდინარე საკუთარი სოფლის კეთილდღეობის ინტერესებიდან, შედეგი სავალალო იქნება. მოსწავლეები გაათვითცნობიერებენ, რომ „მხოლოდ ჩვენი კეთილდღეობისთვის“ პრინციპით სარგებლობამ, მთელი საზოგადოება კატასტროფამდე მიიყვანა.

ამას მივყავართ შემდეგ კითხვამდე: შეუძლიათ მოსწავლეებს სხვა ალტერნატივა გამოეძნონ იმისათვის, თუ როგორ უნდა იყოს აღქმული მიზანი „დაიჭირო იმდენი, რამდენიც შეგიძლია“.

მეორე მხრივ, თუ მოსწავლეები სხვა მიზნებსაც დაასახელებენ, როგორცაა თევზის რესურსის დაცვა ან სხვა სოფლებისადმი პასუხისმგებლობა, განსხვავება მიზნის აღქმაში დაუყოვნებლივ იჩენს თავს.

მოსწავლეები ასევე განიხილავენ, შეიძლება თუ არა შეიცვალოს თავდაპირველი ინსტრუქცია. თუმცა, თუ ისინი გაითვალისწინებენ თამაშის დაწყებამდე მათთვის მიცემულ პირობას, რომ თევზი მათი ერთადერთი საარსებო წყაროა, მაშინ თავდაპირველ ინსტრუქციასაც დასჯერდებიან.

ბოლოს, მიუხედავად იმისა, თუ რა მიმართულებას მიიღებს მათი დისკუსია, მოსწავლეებმა უნდა გაათვითცნობიერონ და აღიარონ, რომ ინსტრუქცია – „დაიჭირო რაც შეიძლება მეტი თევზი“ შეიძლება სხვადასხვანაირად იქნეს აღქმული და ამან სხვადასხვა შედეგამდე მიგვიყვანოს.

მასწავლებელი აჯამებს მოსწავლეების მიერ გამოთქმულ მოსაზრებებს და გადააქვს ისინი დაფაზე:

ჩვენი მიზანი თევზჭერის თამაშში: „ეცადე, დაიჭირო რაც შეიძლება მეტი თევზი“					
ვინ?		რაც შეიძლება მეტი?		როდის?	
ჩვენი ნავი	ყველა	ლიმიტი		დღეს	სამომავლოდ
		წილის/ნორმის მიხედვით	რეპროდუქციის დონის მიხედვით		
ჩვენი კეთილდღეობა	ყველას კეთილდღეობა	ჩვენი კეთილდღეობა	რესურსების დაცვა	ჩვენი კეთილდღეობა	პასუხისმგებლობა (გარემო, მომავალი თაობა)
კონფლიქტი	მშვიდობა	კონფლიქტი	მშვიდობა	კონფლიქტი	მშვიდობა

შექმნილი სურათის ფონზე მოსწავლეებს შეიძლება გაუჩნდეთ შემდეგი კითხვები.

რა თქმა უნდა, გაცილებით გონივრულია სხვათა ხარჯზე „მხოლოდ ჩვენი კეთილდღეობისთვის“ ზრუნვის ნაცვლად, არჩევანი სხვა ალტერნატივაზე გაკეთდეს, რადგან პირველ შემთხვევაში კონფლიქტი გარდაუვალია. მაგრამ თამაშის დასაწყისშივე, რატომ არ ვეცადეთ დაგვერეგულირებინა ეს მიზნები? და რატომ აღმოჩნდა ამ მიზნების მისაღწევად გამართული მოლაპარაკება ასე რთული?

ეტაპი 3: მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელი

საფეხური 3.1: მოსწავლეები საკუთარ განხილვას აკავშირებენ მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელთან

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 4.2 (მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელი). მოსწავლეებს ეძლევათ დავალება ამ მოდელში ამოიკნონ ის მიზანი, რომელიც მათ განიხილეს („ჩვენი კეთილდღეობა“ – „საყოველთაო კეთილდღეობა“ – „გარემოს დაცვა“ – პასუხისმგებლობა მომავალი თაობის წინაშე“).

მოსწავლეები პასუხს იძლევიან მას შემდეგ, რაც მცირე დროის მანძილზე სწავლობენ მოდელს. ისინი მათთვის დარიგებულ ფურცლებზე გამოსახულ სამკუთხედში ამოიკნობენ მათ მიერ განხილულ მიზნებს.

მასწავლებელი მათ ყურადღებას მიაპყრობს განმარტებებს (რას ნიშნავს ორმხრივი ისრები, მიზანთა განზომილებები: მდგრადი განვითარების მიზნები, დროის განზომილება, გლობალური (სივრცითი) განზომილება).

საფეხური 3.2: საშინაო დავალების ამოცანა: მოსწავლეები ამზადებენ მასალას მომავალი გაკვეთილისთვის

მასწავლებელი მოსწავლეებს აძლევს საშინაო დავალებას. მათ უნდა მომზადონ ინფორმაცია, რომელსაც კლასი გაეცნობა მომავალი გაკვეთილის დასაწყის ეტაპზე. ისინი, ფურცელზე დაბეჭდილი ფორმით, შემდეგ ინსტრუქციას იღებენ (იხ. მასალა მასწავლებლებისთვის 4.5).

1. ახსენით, რატომ არის რთული მდგრადი განვითარების ორი ან მეტი მიზნის ერთდროულად მიღწევა? გამოიყენეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2 და ჩვენ მიერ კლასში წარმოებული დისკუსია.
2. ახსენით, მოთამაშეთა უმეტესობა რატომ ისახავდა ჯიუტად ინდივიდუალური კეთილდღეობის მიზანს მაშინაც კი, როცა კატასტროფული შედეგების პერსპექტივა ნათლად გამოიკვეთა?

სურვილის შემთხვევაში, შეგიძლიათ დაასახელოთ კონკრეტული მაგალითები.

შეასრულეთ დავალება წერილობითი ფორმით.

მასწავლებელს შეუძლია, საჭიროების შემთხვევაში მოსწავლეებს მიაწოდოს მასალა მოსწავლეებისთვის 4.3, რომელიც მათ დავალების შესრულებაში დაეხმარება.

გაკვეთილი 4

როგორ უზრუნველყოთ მდგრადი განვითარება?

მიზნების დარეგულირებისა და კონფლიქტის დაძლევის გზები

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	ანალიზი და მსჯელობა: გამოცდილების განხილვა ცნებაზე დაფუძნებული ანალიზის საშუალებით.						
სწავლის მიზანი	სტიმული ძლიერ გავლენას ახდენს ჩვენს ქცევაზე. სტიმულის ეფექტს აკონტროლებს წესები (გარეგანი ფაქტორი) ან პასუხისმგებლობა (თვითკონტროლი).						
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ცნებებს უკავშირებენ საკუთარ გამოცდილებას.						
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2.						
მეთოდი	პრეზენტაციები; პლენალური განხილვა; მასწავლებლის ინსტრუქციები.						
დროის ბიუჯეტი	<table border="1"> <tr> <td>1. მოსწავლეები გამოთქვამენ საკუთარ აზრებს.</td> <td>10წთ.</td> </tr> <tr> <td>2. მოსწავლეები მსჯელობენ, თუ რა გავლენა მოახდინა მათ ქცევაზე სტიმულმა.</td> <td>15 წთ.</td> </tr> <tr> <td>3. მოსწავლეები მსჯელობენ მდგრადი განვითარება-მოგების დილემის გადაჭრის ორ ძირითად მეთოდზე.</td> <td>15 წთ.</td> </tr> </table>	1. მოსწავლეები გამოთქვამენ საკუთარ აზრებს.	10წთ.	2. მოსწავლეები მსჯელობენ, თუ რა გავლენა მოახდინა მათ ქცევაზე სტიმულმა.	15 წთ.	3. მოსწავლეები მსჯელობენ მდგრადი განვითარება-მოგების დილემის გადაჭრის ორ ძირითად მეთოდზე.	15 წთ.
1. მოსწავლეები გამოთქვამენ საკუთარ აზრებს.	10წთ.						
2. მოსწავლეები მსჯელობენ, თუ რა გავლენა მოახდინა მათ ქცევაზე სტიმულმა.	15 წთ.						
3. მოსწავლეები მსჯელობენ მდგრადი განვითარება-მოგების დილემის გადაჭრის ორ ძირითად მეთოდზე.	15 წთ.						

ინფორმაცია

მოცემულ გაკვეთილზე მოსწავლეები გამოიყენებენ სტიმულის ცნებას, თევზჭერის თამაშში თავიანთი მოქმედებების გასაანალიზებლად. თამაშის სიუჟეტმა გაამხნევა მოსწავლეები, ორიენტაცია აეღოთ მოკლევადიანი მოგების მაქსიმალურად გაზრდაზე, იმის გათვალისწინების გარეშე, თუ რა შედეგებს მოიტანდა მათი ქმედებები სხვა მეთევზეებისთვის და რა შედეგი ექნებოდა თევზის საერთო მარაგზე.

ამ დასკვნით გაკვეთილზე, მოსწავლეები განიხილავენ არაპროდუქტიული ეფექტის მატარებელი სტიმულის კონტროლის გზებს. ასეთი ორი გზა არსებობს. პირველი, პოლიტიკური საშუალებებით (ალტერნატიული მიდგომა); წესები და კანონები უშვებს ან კრძალავს გარკვეული სახის მოქმედებებს. დაფასება და სასჯელი ამ წესების აღსრულების საშუალებებს წარმოადგენს. მეორე, ინდივიდუალური პირები საკუთარ მოქმედებებს თავად აკონტროლებენ, პასუხისმგებლობის აღებით. მოსწავლეები განიხილავენ, რომელ მიდგომას ანიჭებენ ისინი უპირატესობას.

წინა გაკვეთილზე მიცემული საშინაო დავალება მნიშვნელოვანია რამდენიმე თვალსაზრისით: მოსწავლეები აჯამებენ და ჩანაწერებს აკეთებენ განვლილ გაკვეთილებზე მიღებული გამოცდილების და შედეგების შესახებ. ისინი გაკვეთილის დასაწყისში სიტყვით გამოდიან კლასის წინაშე და აქტიურად არიან ჩაბმული გაკვეთილის მსვლელობაში. მასწავლებელს უყალიბდება ნათელი წარმოდგენა იმის შესახებ, თუ რა შეიძინეს და რა ისწავლეს მოსწავლეებმა განვლილი გაკვეთილების განმავლობაში, რაც მას საშუალებას აძლევს განსაზღვროს როგორ წერმართოს სწავლის შემდგომი პროცესი (კონსტრუქტივისტული სწავლა, მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლება).

გაკვეთილის აღწერა

ეტაპი 1: მოსწავლეები გამოთქვამენ საკუთარ მოსაზრებებს

მასწავლებელი გაკვეთილის თემას უკავშირებს ძირითად კითხვებს

მოსწავლეები გაკვეთილზე გამოცხადდებიან ორ ძირითად კითხვაზე გამზადებული საკუთარი პასუხებითა და მოსაზრებებით. ამ კითხვებზე დაფიქრებით, ისინი ქმნიან მთელი გაკვეთილის კონცეპტუალურ ჩარჩოს (კონსტრუქტივისტული სწავლა).

1. ახსენით, რატომ არის რთული მდგრადი განვითარების ორი ან მეტი მიზნის ერთდროულად მიღწევა? გამოიყენეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2 და ჩვენს მიერ კლასში წარმოებული დისკუსია.
2. ახსენით, მოთამაშეთა უმეტესობა რატომ ისახავდა ჯიუტად ინდივიდუალური კეთილდღეობის მიზანს მაშინაც კი, როცა კატასტროფული შედეგების პერსპექტივა ნათლად გამოიკვეთა?

სურვილის შემთხვევაში, შეგიძლიათ დაასახელოთ კონკრეტული მაგალითები.

შეასრულეთ დავალება წერითი ფორმით.

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს გაკვეთილის თემას: როგორ უზრუნველვყოთ მდგრადი განვითარება? მასწავლებელი ამ კითხვას წერს დაფაზე ან ფლიპჩარტზე და სიტყვას აძლევს მოსწავლეებს. მოსწავლეები თითოეულ კითხვას ცალ-ცალკე განიხილავენ.

კითხვა 1: მდგრადი განვითარების მიზნები

მოსწავლეების პასუხებიდან შესაძლოა შევიტყოთ მათი ნააზრევი, რომ მაშინ როცა მდგრადი განვითარების მიზნების უმრავლესობა ერთმანეთს ჰარმონიულად ერწყმის, არის ისეთი მიზნები, რომლებიც ერთმანეთს ეწინააღმდეგება. მაგალითად, გარემოს დაცვა კარგად ერწყმის პასუხისმგებლობას მომავალი თაობის წინაშე და მთლიანად კაცობრიობის წინაშე (გლობალური პერსპექტივა, ერთიანი მსოფლიო). ამ მიზნების განხორციელებას საფრთხე ემუქრება იმ შემთხვევაში, თუ არსებული თაობა ორიენტირებულია დღევანდელი კეთილდღეობის გაუმჯობესებაზე (ეკონომიკა). საზოგადოება (სამართლიანი განაწილების მიზანი) და ეკონომიკა (მწარმოებლურობის ამაღლება და პროდუქტიულობის ზრდა) შეიძლება ერთმანეთთან ჰარმონიულობაში მოდიოდეს, მაგრამ ძირითადად ეს ასე არ ხდება.

თევზჭერის თამაში წარმოადგენს სცენარს, სადაც ყველაფერი უარესობისკენ მიდის. შედარებით მდიდარი სოფლებიც კი ეკონომიკური კრიზისის საფრთხის წინაშე დგანან.

მოსწავლეებმა შეიძლება მაგალითად მოიყვანონ ეკონომიკური ზრდის მიზნების გარემოს დაცვის მიზნებთან შეთავსებისაკენ მიმართული დღევანდელი მსოფლიოს ძალისხმევა: ნარჩენების გადამუშავების პოლიტიკა, ელექტროობის ალტერნატიული წყაროების ძიება, ქარის, მზის და წყლის გენერატორების შექმნითა და დახვეწით, ან ელექტროენერგიაზე მომუშავე ავტომობილების შექმნა.

კითხვა 2: ინდივიდუალური კეთილდღეობის მიზანი

მოსწავლეების პასუხებიდან შესაძლოა შევიტყოთ მათი ნააზრევი რომ, თევზჭერის თამაშში, „გამარჯვებულების“ როლში გამოვიდნენ ის მეთევზეები, რომლებსაც თევზის ყველაზე დიდი ნადავლი ერგოთ. პასუხისმგებლობა გარემოს დაცვაზე, ამ შემთხვევაში, არაფრის მომტანი იყო.

ყოველ რაუნდში მასწავლებელი სიტყვით გამოსვლის საშუალებას აძლევს 6–10 მოსწავლეს. როდესაც სახეზე იქნება ნათელი სურათი, მოსწავლეები შეეცდებიან, შეაჯამონ, რაც მოისმინეს. შედეგი

დაახლოებით იქნება ისეთი, როგორც ჩვენ მოგაწოდეთ, მაგრამ შესაძლოა განსხვავებულიც იყოს. საჭიროა იმის გარკვევა, თუ რომელ საკითხებზე ვერ თანხმდებიან მოსწავლეები.

ეტაპი 2: მოსწავლეები იხსენებენ რა გავლენა იქონია მათ ქცევაზე სტიმულმა

მოკლე ინფორმაციის სახით მასწავლებელს შემოაქვს ორი ცნების მნიშვნელობა, რომელიც მოსწავლეებს დაეხმარება გააანალიზონ ის, თუ როგორ მოქმედებდნენ ისინი თევზჭერის თამაშის დროს.

თევზჭერის თამაშის დროს, გარემოსადმი პასუხისმგებლობით მიდგომას, ისევე როგორც სხვათა კეთილდღეობაზე ზრუნვას არანაირი შედეგი არ ჰქონდა, მაშინ როცა საკუთარ კეთილდღეობაზე ზრუნვა გარკვეულწილად შედეგიანი იყო. ეს თვალსაჩინო იყო. იმას რაც გავლენას ახდენს და განაპირობებს ჩვენს ქცევას, მაგრამ არა იძულების გზით, სტიმული ეწოდება.

ამ ეტაპზე, მასწავლებელი აძლევს დროს მოსწავლეებს, რათა ისინი დაფიქრდნენ და გაიხსენონ, რა წარმოადგენს მათ ყოველდღიურ ცხოვრებაში სტიმულს. მოსწავლეებმა შეიძლება მოიყვანონ შემდეგი მაგალითები:

- ჩვენ ვამჯობინებთ შევიძინოთ იაფი პროდუქტი, თუ ხარისხი, მეტ-ნაკლებად ერთი და იგივეა.
- ჩვენ ვცდილობთ, სკოლაში კარგი შეფასება დავიმსახუროთ.
- მშობლები მოსწავლეებს ჯილდოს პირდებიან სკოლაში მიღწეული წარმატებების სანაცვლოდ.
- სადაზღვევო სამსახურები პრემიას პირდებიან მათ, ვინც დაზღვევის პოლისს არ გამოიყენებს.
- ჟურნალის გამოწერისას, ან თუ იმავე ჟურნალის გამოწერაზე მეგობარს დაითანხმებ, სანაცვლოდ საჩუქარს მიიღებ.
- ზოგიერთი ადამიანი დათრობას გაუბრუნებს იმის შიშით, რომ მათი რეპუტაცია შეილახება.

მოსწავლეები ან მასწავლებელი ამ მაგალითების საფუძველზე დასკვნას აკეთებენ.

ეს მაგალითები აშკარად აჩვენებს, რომ სტიმული იწვევს ჩვენს პირად ინტერესს. ხშირად იგი პირდაპირ ან ირიბად დაკავშირებულია ჩვენს მატერიალურ კეთილდღეობასთან – ფულთან, მაგრამ ასევე ხშირად ჩვენს სურვილთან, ვიყოთ წარმატებულები, ან საზოგადოებაში მიღებული. კონკურენტული საბაზრო ეკონომიკა ძლიერ არის დამოკიდებული სტიმულებზე, ხოლო მოგების სტიმული წარმოადგენს თავისუფალ ბაზარზე კონკურენციის ბირთვს. აქედან გამომდინარე, არ არის გასაკვირი, რომ მოსწავლეები რეაგირებენ იმ სტიმულზე, რომელიც მათთვის ესოდენ ნაცნობია.

ეტაპი 3: მოსწავლეები განიხილავენ ორ ძირითად მიდგომას, რომელიც ემსახურება მდგრადი განვითარება-მოგების დილემის გადაჭრას

მასწავლებელი მოსწავლეებს აწვდის მეორე ინფორმაციას, რომელიც დილემის ცნებას უკავშირდება. ჩვენი მოგების გაზრდის სტიმული ძლიერად მოქმედებს ჩვენზე. მდგრადი განვითარების თვალსაზრისით, კატასტროფულ შედეგებამდე მივალთ, თუ ჩვენ ყველანი დავექვემდებარებით მოგების სტიმულს, და ეს ჩვენთვის კარგად არის ცნობილი. ჩვენ დილემის წინაშე ვდგევართ. გვესმის, რომ რაიმე უნდა ვიღონოთ, რათა დავიცვათ საერთო რესურსები, მაგრამ ჩვენი მხრიდან ამ მცდელობის შემთხვევაში, წარუმატებლის როლში აღმოვჩნდებით და ვიქნებით სხვებზე უფრო ღარიბი. ასე რომ, ჩვენ ყველაზე უარესი პერსპექტივის შიშით, მაგრამ მაინც ვუბრუნდებით მიზანს, რომელიც მოგებას მოგვცემს. სიტუაციას, როდესაც ნებისმიერი არჩევანი არაფერ კარგს არ ემსახურება, მაგრამ არჩევანი მაინც უნდა გავაკეთოთ, დილემა ეწოდება.

მოსწავლეებმა, პირველ რიგში, უნდა დასვან კითხვები, წამოჭრილ საკითხში სრულყოფილად გასარკვევად. მას შემდეგ, რაც ისინი შეთანხმდებიან, რომ მოგების მიღების სტიმული თევზჭერის თამაშის დასაწყის ეტაპზე ძლიერი იყო, მოსწავლეები უნდა შეუდგნენ იმის განხილვას, თუ როგორ უნდა დავძლიოთ ამ სტიმულის გამანადგურებელი პოტენციალი. თამაშის დროს მიღებული მათი გამოცდილება მოცემულ ეტაპზე მნიშვნელოვანია. მოახერხეს მოსწავლეებმა თევზჭერის საკუთარი სტრატეგიების და პოლიტიკის კონტროლი და კოორდინირება? იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მათ ეს ვერ მოახერხეს, რა და რა გამოსავალი იყო მათი მხრიდან წამოყენებული? რა გამოსავალს წამოაყენებდნენ ისინი ამ გადმოსახედიდან?

ზოგადად თუ განვიხილავთ, მოსწავლეთა მოსაზრებები შეიძლება ორ კატეგორიად დავყოთ. თუმცა ისინი შეიძლება მოცემული სრულყოფილი დახასიათების ყველა ასპექტს არ შეეხოთ:

- ავტორიტეტული მიდგომა: მეთევზეებს სჭირდებათ წესებისა და კანონების სისტემა, ისევე როგორც კონტროლისა და სანქციების სისტემა, რომელიც ამ წესებისა და კანონების აღსრულებას უზრუნველყოფს. მეთევზეებს უნდა აკონტროლებდეს ზემდგომი ორგანო – მაგალითად, მთავრობა – და სწორედ ეს ორგანო განსაზღვრავს მიზნებს, რომლებიც მოემსახურება მდგრად განვითარებას. მოგების სტიმულზე რეაგირების თავისუფლება მკაცრად იქნება შეზღუდული.
- შეთანხმებაზე დაფუძნებული მიდგომა: მეთევზეები ხელს აწერენ კონტრაქტს, რომელიც ადგენს ქცევის წესებსა და პრინციპებს და, ამასთანავე, მდგრადი განვითარების მიზნებს ემსახურება. მათ ასევე შეთანხმების საუძველზე შეუძლიათ შექმნან კონტროლისა და სანქციების სისტემა.

ამ ორი არჩევანიდან რომელს მიანიჭებენ უპირატესობას მოსწავლეები? თუ ამ საკითხის განსახილვად საკმარისი დრო არ რჩება, მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, ხელის აწევით დაადასტურონ საკუთარი არჩევანი. რის შემდეგაც თითოეული ჯგუფიდან ერთი ან ორი წარმომადგენელი დაასახელებს მიზეზებს, რამაც განაპირობა მათი არჩევანი. თუ დარჩენილი დრო ამის საშუალებას იძლევა, მოსწავლეებს აქვთ საშუალება, განიხილონ ეს საკითხი. მოსწავლეებმა შეიძლება აღნიშნონ, რომ იერარქიული, ავტორიტეტული მიდგომის ხარვეზი ის არის, რომ შორს მდგომ ინსტანციას არ შესწევს ძალა, ზუსტად განსაზღვროს მდგრადი განვითარების მიზნები. ადგილობრივ შეთანხმებაზე დაფუძნებული მიდგომა ამ თვალსაზრისით უფრო სანდოა, თუმცა, შესაძლოა, ეფექტურად ვერ განახორციელოს სანქციები, კონტრაქტის დარღვევის შემთხვევაში. რადგან მეთევზეები ერთმანეთის პარტნიორები არიან, რომლებიც თანაბარი პირობებით სარგებლობენ, მათ არ შესწევთ ძალა, აკონტროლონ ერთმანეთი.

მასალა მასწავლებლებისთვის 4.1

თევზჭერის თამაში: ფურცელი თამაშის მონაწილეთათვის ჩანაწერების გასაკეთებლად

ფურცელი ჩანაწერებისთვის		
ნავის ნომერი	სახელწოდება _____	
სეზონი #	თევზაობის ნორმა (მაქსიმუმ 15%)	დაჭერილი თევზის რაოდენობა (ჯამი ტონებში)
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

ფურცელი ჩანაწერებისთვის		
ნავის ნომერი	სახელწოდება _____	
სეზონი #	თევზაობის ნორმა (მაქსიმუმ 15%)	დაჭერილი თევზის რაოდენობა (ჯამი ტონებში)
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

მასალა მასწავლებლებისთვის (თამაშის მენეჯერი) 4.2

რეპროდუქციის ცხრილი: თევზის პოპულაციის აღდგენა (ტონებში)

- თევზაობის სეზონის დასასრულს, ტბაში დარჩენილია 47 ტონა თევზი.
- დახურული სეზონის განმავლობაში თევზის პოპულაცია რეპროდუქციას განიცდის. ამ მაგალითში თევზაობის ახალი სეზონის დასაწყისისთვის თევზის პოპულაცია 56 ტონას შეადგენს.
- თამაშის მენეჯერი ამ მონაცემებს აწვდის მოთამაშეებს, რის შემდეგაც მოთამაშეები განსაზღვრავენ ახალ სეზონზე თევზჭერის საკუთარ გეგმას.
- თამაშის მენეჯერი მოთამაშეებს არ აჩვენებს მოცემულ რეპროდუქციის ცხრილს.

გასული სეზონის დასასრული	ახალი სეზონის დასაწყისი	გასული სეზონის დასასრული	ახალი სეზონის დასაწყისი	გასული სეზონის დასასრული	ახალი სეზონის დასაწყისი	გასული სეზონის დასასრული	ახალი სეზონის დასაწყისი
ტონა	ტონა	ტონა	ტონა	ტონა	ტონა	ტონა	ტონა
0	0	38	43	76	103	114	147
1	0	39	45	77	104	115	147
2	1	40	46	78	106	116	147
3	1	41	47	79	107	117	147
4	2	42	49	80	109	118	147
5	2	43	50	81	110	119	147
6	3	44	52	82	112	120	148
7	4	45	53	83	113	121	148
8	5	46	55	84	115	122	148
9	7	*47	*56	85	116	123	148
10	11	48	58	86	118	124	148
11	12	49	59	87	119	125	149
12	13	50	61	88	121	126	149
13	14	51	62	89	122	127	149
14	15	52	64	90	124	128	149
15	16	53	65	91	126	129	149
16	17	54	67	92	128	130	150
17	18	55	69	93	130	131	150
18	20	56	71	94	132	132	150
19	21	57	73	95	134	133	150
20	22	58	75	96	136	134	150
21	23	59	76	97	138	135	150
22	24	60	78	98	140	136	150
23	25	61	79	99	141	137	150
24	27	62	81	100	142	138	150
25	28	63	82	101	142	139	150
26	29	64	84	102	142	140	150
27	30	65	85	103	143	141	150
28	31	66	87	104	143	142	150
29	32	67	89	105	144	143	150
30	34	68	91	106	145	144	150
31	35	69	92	107	145	145	145
32	36	70	94	108	145	146	150
33	37	71	95	109	146	147	150
34	38	72	97	110	146	148	150
35	40	73	98	111	146	149	150
36	41	74	100	112	146	150	150
37	42	75	101	113	146		

* უჩვენებს ზემოთ მოყვანილ მაგალითს – 47 ტონა (სეზონის დასასრულს) – 56 ტონა (ახალი სეზონის დასაწყისში). ვოლფგანგ ზაიფლის „Das Fischerspiel“-ის მიხედვით გვ. 13.

მასალა მასწავლებლებისთვის 4.4

თევზჭერის თამაში: თევზის მარაგისა და მთლიანი ნადავლის დიაგრამა

(ტ)										
160										
150										
140										
130										
120										
110										
100										
90										
80										
70										
60										
50										
40										
30										
20										
10										
0										
სეზონი #	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

გადაიტანეთ ეს დიაგრამა დაფაზე ან ფლიპჩარტზე. დიაგრამაზე დაიტანეთ თევზის მარაგის დონის ცვლილება (სეზონის დასაწყისი) და ნადავლის ოდენობა (სეზონის დასასრულს) ტონებში. სხვადასხვა ფერის ხაზებით.

მასალა მოსწავლეებისთვის 4.5

საშინაო დავალების ინსტრუქცია (მოსწავლეებისთვის დასარიგებელი ფურცლები)

მოსწავლეებს ეძლევათ შემდეგი ინსტრუქცია დავალების შესასრულებლად. ეს ფურცელი განკუთვნილია ფოტოასლების დასამზადებლად და დაჭრილი ფორმით მოსწავლეებისთვის დასარიგებლად. დაწერილი სახით მიწოდებული ინსტრუქცია უფრო ზუსტია და დროის დაზოგვას ემსახურება.

<p>1. ახსენით, რატომ არის რთული მდგრადი განვითარების ორი ან მეტი მიზნის ერთდროულად მიღწევა? გამოიყენეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2 და ჩვენს მიერ კლასში წარმოებული დისკუსია.</p> <p>2. ახსენით, მოთამაშეთა უმეტესობა რატომ ისახავდა ჯიუტად ინდივიდუალური კითხვების მიზანს მაშინაც კი, როცა კატასტროფული შედეგების პერსპექტივა ნათლად გამოიკვეთა?</p> <p>სურვილის შემთხვევაში, შეგიძლიათ დაასახელოთ კონკრეტული მაგალითები.</p> <p>შეასრულეთ დავალება წერილობითი ფორმით.</p>
--

<p>1. ახსენით, რატომ არის რთული მდგრადი განვითარების ორი ან მეტი მიზნის ერთდროულად მიღწევა? გამოიყენეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2 და ჩვენს მიერ კლასში წარმოებული დისკუსია.</p> <p>2. ახსენით, მოთამაშეთა უმეტესობა რატომ ისახავდა ჯიუტად ინდივიდუალური კითხვების მიზანს მაშინაც კი, როცა კატასტროფული შედეგების პერსპექტივა ნათლად გამოიკვეთა?</p> <p>სურვილის შემთხვევაში, შეგიძლიათ დაასახელოთ კონკრეტული მაგალითები.</p> <p>შეასრულეთ დავალება წერილობითი ფორმით.</p>
--

<p>1. ახსენით, რატომ არის რთული მდგრადი განვითარების ორი ან მეტი მიზნის ერთდროულად მიღწევა? გამოიყენეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2 და ჩვენს მიერ კლასში წარმოებული დისკუსია.</p> <p>2. ახსენით, მოთამაშეთა უმეტესობა რატომ ისახავდა ჯიუტად ინდივიდუალური კითხვების მიზანს მაშინაც კი, როცა კატასტროფული შედეგების პერსპექტივა ნათლად გამოიკვეთა?</p> <p>სურვილის შემთხვევაში, შეგიძლიათ დაასახელოთ კონკრეტული მაგალითები.</p> <p>შეასრულეთ დავალება წერილობითი ფორმით.</p>
--

<p>1. ახსენით, რატომ არის რთული მდგრადი განვითარების ორი ან მეტი მიზნის ერთდროულად მიღწევა? გამოიყენეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2 და ჩვენს მიერ კლასში წარმოებული დისკუსია.</p> <p>2. ახსენით, მოთამაშეთა უმეტესობა რატომ ისახავდა ჯიუტად ინდივიდუალური კითხვების მიზანს მაშინაც კი, როცა კატასტროფული შედეგების პერსპექტივა ნათლად გამოიკვეთა?</p> <p>სურვილის შემთხვევაში, შეგიძლიათ დაასახელოთ კონკრეტული მაგალითები.</p> <p>შეასრულეთ დავალება წერილობითი ფორმით.</p>
--

თავი 4.5 მასალა მასწავლებლებისთვის
საკითხავი მასალა თევზჭერის თამაშისთვის

საკითხავი მასალა

Garrett Hardin (1968), “The tragedy of the commons”, in *Science*, Volume 162 (1968), p. 1244, www.garretthardinsociety.org.

Elinor Ostrom (1990), *Governing the commons. The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press.

Wolfgang Ziefle (2000), “Fischerspiel und Verfassungsspiel. Die Allmendeklemme und mögliche Auswege”, in: Gotthard Breit/Siegfried Schiele (eds.), *Werte in der politischen Bildung*, Wochenschau-Verlag, pp. 396-426, www.lpb-bw.de/publikationen/did_reihe/band22/ziefle.htm.

Wolfgang Ziefle (1995), “Das Fischerspiel”, in: Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg (ed.), *Politik und Unterricht* (1/1995), pp. 7-35.

თავი 5

წესები და კანონი

ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის მაღალი საფეხურისათვის

რომელი წესები მოქმედებს ჩვენს სასარგებლოდ?

თამაში გადაწყვეტილების მიღებაზე

5.1 და 5.2 რაში სჭირდება საზოგადოებას წესები?

წესები წარმოადგენს პრობლემის გადაჭრის საშუალებებს
მოსწავლეები ქმნიან ინსტიტუციურ ჩარჩოს

5.3 რომელი წესები მოქმედებს ჩვენს სასარგებლოდ?

მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ თავიანთ გადაწყვეტილებებს და მსჯელობენ მათზე

5.4 კონფერენცია

საზოგადოების წევრები თანხმდებიან წესების სისტემაზე

თავი 5 წესები და კანონი რომელი წესები მოქმედებს ჩვენს სასარგებლოდ?

„წესები წარმოადგენს საშუალებებს“ – ინსტიტუციის ცნებისადმი კონსტრუქტივისტული მიდგომა

ეს ლოზუნგი მოცემულ თავში განხილული ძირითადი დებულებების შეჯამებას წარმოადგენს. წესები, კანონები, კონსტიტუციები, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, მთელი ეს ჩამონათვალი ერთიანდება ინსტიტუციის ცნების ქვეშ. მოცემულ სახელმძღვანელოში ინსტიტუციები განხილულია, როგორც პროდუქტი – ხალხმა შექმნა ეს ინსტიტუციები, რათა ისინი გარკვეულ მიზანს ემსახურონ. ამ თვალსაზრისით, „წესები – ან, ზოგადად, ინსტიტუციები – წარმოადგენს საშუალებებს.“

ინსტიტუციები არის საშუალებები, რომლებიც შემდეგ მიზნებს ემსახურება:

- აგვარებს საზოგადოებაში წამოჭრილ სერიოზულ პრობლემებს;
- ანეიტრალებს კონფლიქტის პოტენციურ წყაროებს, სტაბილური და უსაფრთხო გარემოს შექმნით;
- ძალაუფლების გადანაწილებით, აგვარებს ურთიერთობას საზოგადოების იმ ჯგუფებს შორის, რომელთაც განსხვავებული ინტერესები ამოძრავებთ; ამრიგად, იცავს სუსტებს, ან შეიძლება ექსკლუზიური ძალაუფლება მიანიჭოს გარკვეულ ჯგუფს, ან ინდივიდუალურ პირს.

აქედან გამომდინარე, იმისათვის, რათა გავიგოთ, თუ რას წარმოადგენს ინსტიტუციები, პირველ რიგში საჭიროა გავიგოთ, რა მიზნები და ინტერესები ამოძრავებდათ მათ შემოქმედებს. ინსტიტუციები წარმოადგენს რთულ სისტემებს, რომლის მიზანიც რთული პრობლემების მოგვარებაა. მათ წარმოშობას განაპირობებს მოლაპარაკებების ან კონფლიქტების, რევოლუციების ან რეფორმების პროცესები. დემოკრატიულ საზოგადოებაში ინსტიტუციების ჩამოყალიბება ხდება კოლექტიური სწავლის პროცესის შედეგად, რომელიც თავისთავად პროცედურული წესების ფარგლებში ხორციელდება, რადგან კონსტიტუციის ჩამოყალიბება დიდ სიფრთხილესა და მაღალ პასუხისმგებლობას მოითხოვს.

მოსწავლეები ეცნობიან ინსტიტუციის ცნებას, საკუთარი ინსტიტუციის ჩამოყალიბების საშუალებით

სწორედ ეს ძირითადი ხედვა – ინსტიტუციური სტრუქტურის განვითარების კონსტრუქტივისტული განზომილება – უდევს საფუძვლად მოცემულ თავში განხილულ ძირითად ამოცანას. მოსწავლეები პოლიტიკური პრობლემის წინაშე დგანან და მათ ამოცანას წარმოადგენს ამ პრობლემის გადასაჭრელად საჭირო წესების სტრუქტურის შექმნა. ამრიგად, ისინი ეცნობიან იმ სირთულეებს, რომელსაც მსგავსი ინსტიტუციების შემქმნელები აწყდებიან. მათ შესაძლებლობა ექნებათ მეტი დაკვირვებით განიხილონ საკუთარი ქვეყნის კონსტიტუცია და კანონები, ისევე როგორც ადამიანის უფლებები და ყურადღება გაამახვილონ ამ ინსტიტუციათა დანიშნულებაზე და არა ცალკეულ კანონსა და დადგენილებაზე.

მე-5 თავის მოცემული ვარიანტი წარმოადგენს მე-4 თავის გაგრძელებას, მაგრამ იგი შესაძლოა დამოუკიდებლად, ოთხი გაკვეთილისგან შემდგარი თავის სახითაც მიეწოდოს მოსწავლეებს (ამასთან დაკავშირებით დეტალური მითითებები იხილეთ ქვევით). ორივე შემთხვევაში ამოცანა და შესწავლის საგანი ერთი და იგივეა. პრობლემა, რომელიც მოსწავლეების წინაშე დგას არის ის, თუ როგორ უნდა მართოს მეთევზეთა საზოგადოებამ საერთო რესურსები – თევზის მარაგი ტბაში – ეფექტურად და მდგრადი განვითარების პრინციპით (იხ. მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელი, მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2). გადასაჭრელია, სულ მცირე, შემდეგი ოთხი პრობლემა:

1. როგორ უნდა აირიდონ თავიდან მეთევზეებმა ჭარბი რაოდენობით თევზჭერა და, აქედან გამომდინარე, თევზის მარაგის განადგურება?
2. როგორ მიაღწიონ მეთევზეებმა მაქსიმალურ მწარმოებლურობას?
3. როგორ უნდა განახორციელონ მათ შემოსავლის სამართლიანი გადანაწილება?
4. როგორ უნდა უზრუნველყონ მეთევზეებმა ამ მიზნების განხორციელება არა მარტო მოცემულ მომენტში, არამედ სამომავლოდაც?

მოსწავლეებს ესმით, რაში მდგომარეობს ამ პრობლემათა გადაჭრის პრინციპი. მასალა მოსწავლეებისთვის 4.4 გვანდის მდგრადი განვითარებისთვის საჭირო, თევზჭერის მოცულობის ოპტიმალურ მონაცემს (42 ტონა). მეთევზეებს სჭირდებათ წესების სტრუქტურა, რომელიც, მათი ქცევის კონტროლის საუძველზე, ამ მიზნების განხორციელებას უზრუნველყოფს. მოსწავლეთა ამოცანას წარმოადგენს ამ სტრუქტურის შექმნა. ზოგადად, მათ შეუძლიათ არჩევანი გააკეთონ „სახელმწიფოსა“ ან „შეთანხმებაზე“. ამ არჩევანთაგან ორივეს გააჩნია თავისი დადებითი და უარყოფითი ელემენტები (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 5.2). ამ ორივე არჩევანთაგან თითოეული რიგ შემთხვევაში წარმატების გარანტიაა, რიგ შემთხვევაში მარცხის მომტანი.¹⁴ მოსწავლეთა მიერ გაკეთებული არჩევანი წარმატებული იქნება თუ არა, ამას პრაქტიკა გვიჩვენებს, რაც გულისხმობს თევზჭერის თამაშის რამდენიმე შემდგომი რაუნდის ჩატარებას (იხ. თავი 4), რომელიც ამ თავის დამატებითი სამუშაოს სახით არის მოცემული. აქედან გამომდინარე, შესაძლებელია, თავი 4–ისა და თავი 5–ის კომბინირება, რომლის განმავლობაშიც მოსწავლეები ინსტიტუციური სტრუქტურებისა და რესურსების ეფექტურად მართვის პრინციპებს ეცნობიან – რაც თავისთავად საინტერესო პროექტია, თუმცა დიდ დროს მოითხოვს.

რეალობის მოდელი

მე-4 თავის მსგავსად, მოცემული თავის განმავლობაში, სწავლის პროცესი თამაშის სახით ხორციელდება. მე-4 თავის ბოლო გაკვეთილზე, მოსწავლეებმა გამოთქვეს თავიანთი მოსაზრებები იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ გადაჭრან ჭარბი თევზჭერის პრობლემა მდგრადი განვითარების მიზნების გამოყენებით (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2). მათ განიხილეს, თუ რომელი ინსტიტუციური სტრუქტურა მიესადაგება მოცემულ სიტუაციას (გაკვეთილი 4), თუმცა, მათ ეს საკითხი ძირფესვიანად არ განუხილავთ. მე-5 თავის მოცემული ვერსია არის თევზჭერის თამაშის გაგრძელება, მაგრამ აქ ყურადღება სხვა პრობლემაზეა გამახვილებული: რომელი წესები და კანონები იქნება მეთევზეთა საზოგადოებისთვის ყველაზე ეფექტური?

მე-5 თავში, პროექტის შექმნისა და მეთევზეთა საზოგადოებისთვის საჭირო ინსტიტუციურ სტრუქტურაზე შეთანხმების სიმულაცია ხორციელდება. მოსწავლეები ისევ ერთგვიან თამაშში, როგორც მეთევზეთა საზოგადოების წევრები, მაგრამ, ამჯერად, მათი ამოცანა განსხვავებულია. მათ უნდა შექმნან წესების სისტემა. ზოგადად, ნიმუშის საშუალებით საკითხის შესწავლა, ამსუბუქებს იმ სირთულეებს, რომელიც პრობლემის გადაჭრისთვის მნიშვნელოვანი ასპექტების კვლევას უკავშირდება. ეს თამაშიც სწორედ ამ მიზანს ემსახურება. მოთამაშეებს არ უხდებათ იმაზე ფიქრი, თუ როგორ ითევზაონ ან როგორ მოიპოვონ საზრდო, არ არსებობს გარე ფაქტორი, რომელიც მათ მოლაპარაკებას ხელს შეუშლის. თამაშის მიზანს წარმოადგენს წესების სისტემის შექმნა. სწორედ ისე, როგორც ეს რეალურ ცხოვრებაში ხდება, მოლაპარაკებები შეიძლება წარუმატებლად დასრულდეს – მოთამაშეებმა შეიძლება ვერ მიაღწიონ შეთანხმებას. ამ თვალსაზრისით, პოლიტიკური მოლაპარაკებისა და დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების წარმატების კრიტერიუმები ერთმანეთისაგან განსხვავდება. მოსწავლეებს საშუალება აქვთ ბევრი რამ ისწავლონ შეთანხმების მიღწევის მცდელობისას განცდილი მარცხის მაგალითზე.

¹⁴ იხ. ელინორ ოსტრომი, *Governing the Commons. The evolution of institutions for collective action*, Cambridge University Press, 1990.

მასწავლებლის როლი – თამაშის მენეჯერი და თავმჯდომარე

მოცემულ შემთხვევაში, მასწავლებელს, როგორც თამაშის მენეჯერს, კიდევ უფრო ნაკლები დატვირთვა აქვს თამაშში, მოსწავლეებისათვის მითითებების მიცემის თვალსაზრისით, ვიდრე მე-4 თავში. მისი ფუნქციაა მოსწავლეების მიერ დროის ეფექტური გამოყენება აკონტროლოს, რათა პროცესი სტრუქტურის ფარგლებში წარიმართოს. სხვა შემთხვევაში, ამგვარ თამაშს, დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების პროცესში, დატვირთვა არ ექნება. მასწავლებელმა არ უნდა მიუთითოს მოსწავლეებს, თუ რა არჩევანი გააკეთონ. გადაწყვეტილების მიღების პროცესი თავისუფლად მიმდინარეობს და, აქედან გამომდინარე, შედეგების გათვალისწინება შეუძლებელია. მოსწავლეებმა, შეიძლება, ვერ მიაღწიონ სტრუქტურის ჩარჩოზე შეთანხმებას, არსებული აზრთა სხვადასხვაობის გამო. ის, თუ რა უდევს საფუძვლად მოსწავლეების მიერ გაკეთებულ არჩევანს, არანაკლებ საინტერესოა, ვიდრე შედეგი.

როგორ მივაწოდოთ მოსწავლეებს თავი 5, დამოუკიდებელი, ოთხი გაკვეთილისგან შემდგარი თავის სახით.

მოცემული თავის სტრუქტურა არ არის განსხვავებული სხვა თავების სტრუქტურისაგან. შემდეგი ცვლილებების შეტანა საშუალებას მოგცემთ, მოსწავლეებს მოცემული თავი მიაწოდოთ მე-4 თავისგან დამოუკიდებლად, ოთხი გაკვეთილისგან შემდგარი თავის სახით:

- მოსწავლეები, მოცემულ თამაშში, მეთევზეთა საზოგადოების წევრებზე უფრო მეტად, მრჩველთა როლში გამოდიან. მრჩველები ქმნიან ოთხ ჯგუფს, რომელთაც წესების სისტემის პროექტის მომზადება, განხილვა და საბოლოოდ იმის თაობაზე შეთანხმება ევალებათ, თუ რომელი მოდელი შესთავაზონ საზოგადოებას.
- პირველი გაკვეთილი პრობლემის შესწავლას ეძღვნება. მოსწავლეებს გასაცნობად ეძლევათ მეთევზეთა კონფლიქტის შემთხვევა (მასალა მოსწავლეებისთვის 4.1 და მდგრადი განვითარების პრინციპები – მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2 და 4.4). ამ შემთხვევაში, მოსწავლეებს არ უხდებათ მე-4 თავში მოცემული პრობლემის გადაჭრა, მათ მიზანს წარმოადგენს მიიღონ გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, თუ რომელი წესები გაამხნევენ, გააკონტროლებს და თუნდაც აიძულებს მეთევზეთა საზოგადოებას ეფექტურად განახორციელონ თავიანთი საქმიანობა. მოსწავლეებმა ასევე უნდა გადაჭრან საკუთრების საკითხი.

ამ ცვლილებების გათვალისწინებით მოცემული თავი მოსწავლეებს შეიძლება მივაწოდოთ მე-4 თავისგან დამოუკიდებლად.

კომპეტენციების გამომუშავება: კავშირი სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან

რას გვიჩვენებს ეს ცხრილი

წინამდებარე სახელმძღვანელოს სათაური, *მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში*, გულისხმობს იმ კომპეტენციებს, რომელსაც აქტიური მოქალაქე უნდა ფლობდეს დემოკრატიულ საზოგადოებაში. მოცემული მატრიცა გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში შესულ თავებს შორის სინერგიის ეფექტის პოტენციალს. მატრიცა გვიჩვენებს, რომელი კომპეტენციების განვითარება ხდება მეხუთე თავში (შეფერილი, ჰორიზონტალური მწკრივი ცხრილში). მუქი შტრიხებით შემოსაზღვრული ვერტიკალური სვეტი გვიჩვენებს პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისა და მოქმედების კომპეტენციებს – მისი გამოყოფა ხდება, დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობასთან მჭიდრო კავშირის გამო. ჰორიზონტალური მწკრივები გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან კავშირს: რომელ კომპეტენციებს იძენს მოსწავლე, სახელმძღვანელოში მოცემულ ამ თავებში, რომელიც მათ მეხუთე თავში სჭირდებათ?

როგორ გამოვიყენოთ მატრიცა?

მასწავლებლებს მოცემული მატრიცის გამოყენება სხვადასხვა გზით შეუძლიათ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებს გაკვეთილის დასაგეგმად.

- ეს მატრიცა ეხმარება მასწავლებლებს, რომლებსაც დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების მცირე რაოდენობით გაკვეთილის ჩატარება უწევთ: მასწავლებელს საშუალება აქვს აარჩიოს ეს თავი და გამოტოვოს სხვა თავები, თუ მიიჩნევს, რომ მოსწავლეები გარკვეულწილად უკვე ფლობენ სხვა ძირითად კომპეტენციებს, მაგალითად მოცემულ თავში ასეთი კომპეტენციებია – პრობლემის ანალიზი, წესების ზემოქმედების შეფასება, პირადი პასუხისმგებლობის მნიშვნელობის კვლევა.
- მოცემული მატრიცა ეხმარება მასწავლებელს დარწმუნდეს სინერგიის ეფექტში, რომლის მეშვეობითაც მოსწავლეები ერთსა და იმავე კომპეტენციას განმეორებით იძენენ, ერთმანეთთან დაკავშირებულ სხვადასხვა კონტექსტში. ამ შემთხვევაში მასწავლებელი ირჩევს რამდენიმე თავს და კომბინირებულად აწვდის მათ მოსწავლეებს.

თავი	კომპეტენციის განვითარების განზომილებები			მიდგომები და ღირებულებები
	პოლიტიკური ანალიზი და შეფასება	მეთოდები და უნარები	პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება და მოქმედება	
5. წესები და კანონი	ინსტიტუციური სისტემათა და ქონების მართვის ძირითადი სტრუქტურა	გუნდური მუშაობა, დროის მენეჯმენტი შედარება არჩევანის გაკეთება	სოციალური კონტრაქტი ან შეთანხმება შესათავაზებელ წინადადებაზე	მნიშვნელოვანია: წესებისა და კანონების გამოყენება კონფლიქტის ცივილიზებულად მოგვარების პროცესში
4. კონფლიქტი	წესების არარსებობა შობს კონფლიქტს		ინტერესთა კონფლიქტის არაფორმალურ გარემოსთან გამკლავება	ურთიერთდადარება
2. პასუხისმგებლობა	სტიმულმა შესაძლოა ძლიერი გავლენა იქონიოს ჩვენს ქვეყანაზე		სტიმულმა შესაძლოა ძლიერი გავლენა იქონიოს ჩვენს ქვეყანაზე	ვაცნობიერებთ ჩვენი გადაწყვეტილების შედეგებს
8. თავისუფლება	თავისუფლება მოითხოვს წესების სისტემას სუსტთა დასაცავად	დებატები, საკუთარი არგუმენტის წამოყენება და დაცვა	თავისუფლება და მისი საზღვრები	ურთიერთდადარება
6. მთავრობა და პოლიტიკა	წესები და კანონები წარმოადგენენ		კომპრომისი, გამოცდა და შეცდომა	

	პრობლემათა გადაჭრისა და კონფლიქტის მოგვარების საშუალებებს		გადაწყვეტილების მიღების პროცესში	
--	--	--	-------------------------------------	--

თავი 5: წესები და კანონი – რომელი წესები მოქმედებს ჩვენს სასარგებლოდ? თამაში გადაწყვეტილების მიღებაზე

გაკვეთილის თემა	კომპეტენციის გამოქვეყნება/სწავლის მიზანი	მოსწავლის ამოცანა	მასალა და რესურსები	მეთოდი
გაკვეთილი 1 და 2 რამი სჭირდება საზოგადოებას წესები?	ანალიტიკური აზროვნება, სამუშაოს დაგეგმვა. პოლიტიკური პრობლემის იდენტიფიცირება. წესთა სისტემა საზოგადოების ინსტიტუციურ ხერხემალს წარმოადგენს. იერარქია და ქსელი – წესების ორი სისტემა; საზოგადოებრივი და კერძო საკუთრება.	მოსწავლეები ადგენენ წესების სისტემას თავიანთი საზოგადოებისთვის. მოსწავლეები ამზადებენ პრეზენტაციებს.	მასალა მოსწავლეებისთვის 5.1, 5.2, 5.4. ფლიპჩარტები და მარკერები. თვალსაჩინოების დაფა ან მოსწავლეთათვის დასარიგებელი მასალა.	თამაში გადაწყვეტილების მიღებაზე. მუშაობა პროექტზე.
გაკვეთილი 3 რომელი წესები მოქმედებს ჩვენს სასარგებლოდ?	ანალიტიკური აზროვნება: შედარება კრიტერიუმებზე დაყრდნობით. მსჯელობა: კრიტერიუმებისა და მიზნების შერჩევა. დამოკიდებულება და ღირებულებები: ურთიერთალიარება. ეფექტურობა, ძალაუფლების კონტროლი, წესების აღსრულება, განხორციელებადობა, სამართლიანობა.	მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ და მსჯელობენ საკუთარ პროექტებზე. სამინაო დავალება: მოსწავლეები გადაწყვეტილებას იღებენ კონფერენციის ჩარჩოებსა და კონფერენციის გამართვის წესების პროექტზე.	მასალა მოსწავლეებისთვის 5.3, 5.4. ფლიპჩარტები (ან მათი შემცვლელი დაფები).	პრეზენტაციები. დისკუსიები.
გაკვეთილი 4 კონფერენცია	გადაწყვეტილების მიღება. კომპრომისი, კონსენსუსის ფარგლები.	მოსწავლეები ცდილობენ მიიღონ ერთსულოვანი გადაწყვეტილება. მოსწავლეები აჯამებენ საკუთარ გამოცდილებას.	მასალა მოსწავლეებისთვის 5.4-5.6.	კენჭისყრა. მასწავლებლის ლექცია და დისკუსია.

გაკვეთილი 1 და 2

რაში სჭირდება საზოგადოებას წესები?

წესები წარმოადგენს პრობლემის გადაწყვეტის საშუალებებს

<p>მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.</p> <p>ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.</p> <p>სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.</p> <p>მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული მეთოდები წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.</p> <p>მოწოდებული მასალა ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.</p> <p>დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.</p>	
კომპეტენციების დაუფლება	<p>მუშაობა პროექტზე (თანამშრომლობა, დროის რაციონალურად გამოყენება, სწავლა თვითონტროლის საფუძველზე, შედეგებზე ორიენტირება, პრობლემების გადაჭრა).</p> <p>ანალიტიკური აზროვნება: სამუშაოს დაგეგმვა. პოლიტიკური პრობლემის იდენტიფიცირება.</p>
სწავლის მიზანი	<p>წესები და კანონები ადამიანის ქცევის კონტროლის ეფექტური საშუალებები.</p> <p>წესების სისტემის არარსებობის შემთხვევაში საზოგადოება განწირულია მის წევრებს შორის არაკონტროლირებადი კონფლიქტის შედეგად დაშლისთვის.</p> <p>წესთა სისტემა საზოგადოების ინსტიტუციურ ხერხემალს წარმოადგენს.</p> <p>ძირითადი არჩევანი: იერარქია და ქსელი – წესების ორი სისტემა; საზოგადოებრივი და კერძო საკუთრება.</p>
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ადგენენ წესების სისტემას თავიანთი საზოგადოებისთვის.
მასალა და რესურსები	<p>მასალა მოსწავლეებისთვის 5.1, 5.2, 5.4.</p> <p>ფლიპჩარტები და მარკერები. თვალსაჩინოების დაფა ან მოსწავლეთათვის დასარიგებელი მასალა.</p>
მეთოდი	თამაში გადაწყვეტილების მიღებაზე, მუშაობა პროექტზე.
დროის ბიუჯეტი (გაკვეთილი 1)	<p>1. მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს ამოცანას. 20 წთ.</p> <p>2. მოსწავლეები ქმნიან ჯგუფებს და მუშაობენ თავიანთ პროექტზე. 20 წთ.</p>
დროის ბიუჯეტი (გაკვეთილი 2)	3. მოსწავლეები მუშაობენ თავიანთ პროექტზე. 40 წთ.

<p>ინფორმაცია</p> <p>თამაშის სიუჟეტი პრაქტიკული სწავლის პრინციპს ესადაგება: მოსწავლეების წინაშე დგას პრობლემა და მათ უნდა მიაკვლიონ გამოსავალს. მათ მიეწოდებათ ინფორმაცია იმის თაობაზე, თუ რა სტადიაშია პროცესი და რა დროში უნდა განახორციელონ მათ დაკისრებული ამოცანის შესრულება, რის შემდეგაც ისინი დამოუკიდებლად მუშაობენ.</p> <p>მოსწავლეები კვლავ უბრუნდებიან საკუთარ როლს, როგორც მეთევზეთა საზოგადოების წევრები და მხოლოდ მე-4 გაკვეთილზე უწევთ ამ როლიდან გამოსვლა და მოვლენების ობიექტურად შეფასება. ამჯერად მოსწავლეები სხვა ამოცანის წინაშე დგანან. მათ აღარ უწევთ შეზღუდულ დროში მოქმედება, როგორც ამას ადგილი ჰქონდა თევზჭერის თამაშისას.</p> <p>მათ ახალ ამოცანას წარმოადგენს წესების სისტემის შექმნა. ამგვარ ამოცანას პოლიტიკური</p>
--

განზომილება გააჩნია: თამაშის მონაწილეებმა უნდა მიიღონ გადაწყვეტილება, ვინაიდან წესების სისტემის გარეშე, საზოგადოება განწირულია. მოსწავლეები პრაქტიკულ გამოცდილებას იძენენ პოლიტიკაში. ტენდენციური გადაწყვეტილებების თავიდან ასარიდებლად, ყველა ჯგუფში უნდა შედიოდეს მეთევზეთა ყველა სოფლის თითო წარმომადგენელი, რათა გათვალისწინებულ იქნეს მათი განსხვავებული მოსაზრებები და გამოცდილება.

მასწავლებელი თამაშის მენეჯერის ფუნქციას ასრულებს. ჯგუფების მასალებზე პასუხისმგებელი პირები მიმართავენ მასწავლებელს, მათთვის საჭირო მასალის ასაღებად. მეორე გაკვეთილის დასაწყისში მასწავლებელი 5 წუთიან განცხადებას აკეთებს.

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას, სადაც მოცემულია კონფერენციის ჩატარების წესები, რომელიც მე-4 გაკვეთილზე გაიმართება. კონფერენციის წინ პროცედურათა განმარტება, მე-4 გაკვეთილის უმტკივნეულოდ ჩატარებას განაპირობებს, და მოსწავლეებს საკმარისი დრო დარჩებათ საკუთარი გამოცდილების შესაჯამებლად, რაც ძალიან მნიშვნელოვანი ელემენტია პრაქტიკული სწავლის პროცესში. თუ მოსწავლეებს უჩნდებათ კითხვები ან მოსაზრებები, ამ წესების გასაუმჯობესებლად, მათ ამის შესახებ განცხადებები უნდა გააკეთონ მე-2 გაკვეთილზე და მასწავლებელთან ერთად გადაწყვიტონ, როგორ მოაგვარონ ესა თუ ის საკითხი.

გაკვეთილი 1: აღწერა

1. მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს ამოცანას

მოსწავლეები მოკლე დროში, ბრენშტორმინგის მეთოდით, ჯგუფურად განიხილავენ თევზჭერის თამაშში მიღებულ საკუთარ გამოცდილებას

მასწავლებელი, გაკვეთილის დასაწყისშივე აიძულებს მოსწავლეებს, ჩაერთონ გაკვეთილის მსვლელობაში, სთხოვს რა მათ, გაიხსენონ თევზჭერის თამაშის დროს მიღებული გამოცდილება:

1. აღწერეთ პრობლემა, რომელსაც გადააწყდით თევზჭერის თამაშის დროს.

მოსალოდნელია, რომ მოსწავლეები შეეხებიან მდგრადი განვითარების მიზნების განხორციელებასთან დაკავშირებულ პრობლემებს. იმისდა მიხედვით, თუ რა საკითხი იქნა განხილული და როგორ იქნა იგი აღქმული მოსწავლეების მიერ, ისინი ისაუბრებენ ამ მიზნების დარეგულირების სირთულეებზე და მათი ხანგრძლივი დროის მანძილზე განხორციელების ეფექტურობაზე. პასუხების მრავალფეროვნებაა მოსალოდნელი. მოსწავლეებმა შეიძლება ერთმანეთის მოსაზრებაზე კომენტარის გაკეთებაც მოისურვონ. ამ პროცესს მასწავლებელი თავმჯდომარეობს.

2. გამოთქვით თქვენი მოსაზრებები, პრობლემის გადაჭრის მცდელობისას თქვენს მიერ მიღებულ გამოცდილებასთან დაკავშირებით.

კითხვა მრავლისმომცველია: თამაშში მონაწილეთა მიზნები, მათი ერთმანეთთან ურთიერთობის სტრატეგიები, მათი მზადყოფნა და უნარი ითანამშრომლონ ერთმანეთთან, პრობლემის არსში ჩაწვდომის ხარისხი, საბოლოო რეზულტატი – პრობლემის მოგვარება ან ვერმოგვარება. საჭიროების შემთხვევაში, მასწავლებელი ცდილობს, დააკონკრეტოს ეს მრავლისმომცველი კითხვა.

მოსწავლეები, სავარაუდოდ, შეეხებიან წესების არარსებობის პრობლემას. იმისდა მიხედვით, თუ რა გადაწყვეტილება მიიღეს თამაშის დროს, შესაძლოა, მათ უკვე სცადეს ასეთი წესების შემუშავება.

მოსწავლეებმა ასევე შეიძლება შემოგვთავაზონ რამდენიმე მიდგომა: წესები მოითხოვს ხელისუფლებას, ან მცირე მასშტაბიან საზოგადოებაში ეფექტურია შედარებით არაფორმალური წესების არსებობა. მათ შესაძლოა უკვე განიხილეს, ან დაფიქრდნენ მაინც, თევზის მარაგის, როგორც კერძო და საზოგადოებრივი საკუთრების საკითხზე. მასწავლებელი ჩაინიშნავს მოსწავლეების მიერ გამოთქმულ ამგვარ მოსაზრებებს, რომელთა დაკავშირება შესაძლებელი იქნება მასალა მოსწავლეებისთვის 5.2–თან.

მასწავლებელი აცნობს მოსწავლეებს გაკვეთილის ამოცანას.

გაკვეთილის დასაწყისში გამართული განხილვის დროს საუბარი იყო ისეთ საკითხებზე, რომლებიც გაკვეთილის ძირითადი ამოცანისთვის კონტექსტის შექმნას ემსახურებოდა. მასწავლებელი ხსნის, რომ მათევეზეთა საზოგადოება ასეთი სერიოზული პრობლემის წინაშე აღმოჩნდა, რადგან მათ არ ჰქონდათ წესების ნათლად ჩამოყალიბებული სისტემა, რომელიც განსაზღვრავდა მათ მოქმედებას და ქცევას და, სავარაუდოდ, მათ ურთიერთობას.

შესაძლოა მოსწავლეთა მიერ თევზჭერის თამაშში მიღებული გამოცდილების განზოგადება:

- ადამიანთა საზოგადოება კონფლიქტის გარეშე არ არსებობს.
- ადამიანთა ნებისმიერი საზოგადოება, მის წევრებს შორის ურთიერთობის გარეშე, განწირულია.
- წესების ინსტიტუციური ჩარჩოს გარეშე ვერც ერთი საზოგადოება ვერ შეძლებს მშვიდობიანი გზით განხორციელოს მის წევრთა შორის ურთიერთობა და მოაგვაროს მათ შორის წამოჭრილი კონფლიქტი.

- ამ წესების განხორციელება შესაძლებელია, თუ მათ კანონის ფორმას მივცემთ, თუმცა არსებობს მათი აღსრულების ალტერნატიული გზებიც.

მოსწავლეებს უკვე შეუძლიათ განიხილონ, რომელი წესები იქნება ყველაზე ეფექტური მეთევზეთა საზოგადოებისთვის. ისინი კვლავ უბრუნდებიან საკუთარ როლს, როგორც მეთევზეთა საზოგადოების წევრები, მაგრამ ამჟამად, მათი ამოცანა განსხვავებულია. ისინი კანონშემოქმედთა როლში გვევლინებიან. მოსწავლეები ქმნიან ჯგუფებს და აყალიბებენ წესებს, ჯგუფების მიერ შექმნილ წესებს ერთმანეთს ადარებენ და მსჯელობენ მათზე და, საბოლოოდ, ბოლო გაკვეთილზე გამართულ კონფერენციაზე ატარებენ კენჭისყრას, რათა მიიღონ წესების ის სისტემა, რომელიც მათი საერთო ხედვით, ყველაზე ეფექტური იქნება მეთევზეთა საზოგადოებისთვის.

გადაწყვეტილების მიღების განრიგი

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 5.1.

მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის, რომ ეს თამაში არის პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესის მოდელი – იგი განსაკუთრებულია, ვინაიდან, მოცემულ შემთხვევაში საქმე ეხება ძირითადი წესების შემუშავებას, და არა უკვე ჩამოყალიბებულ ჩარჩოებში წარმოებულ პროცესს.

თამაში გრძელდება მე-4 გაკვეთილამდე, მე-4 გაკვეთილზე, მოსწავლეები გამოდიან თამაშიდან და აჯამებენ საკუთარ გამოცდილებას. მასალა მოსწავლეებისთვის 5.1-ში აღწერილია განრიგი და მოცემულია ინფორმაცია იმის თაობაზე, თუ რატომ არის თამაშის მეთოდი გამოყენებული სწავლების მოცემულ ეტაპზე. თამაშის დროს, ისევე როგორც რეალურ ცხოვრებაში, გადაწყვეტილება იმასთან დაკავშირებით, თუ რომელი სტრუქტურაა ეფექტური მოცემული საზოგადოებისთვის უფრო პრაქტიკის საკითხია, ვიდრე აკადემიური სწავლების. მოსწავლეებმა უნდა მიიღონ გადაწყვეტილება.

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 5.2, რომელიც მოსწავლეებს უქმნის წარმოდგენას საკითხთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან ელემენტებზე. იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლეები, გაკვეთილის დასაწყის ეტაპზე გამართული ბრენინგ-სესიის დროს, შეეხენ ისეთ საკითხებს, რომელიც უკავშირდება მასალაში მოწოდებულ ინფორმაციას, მასწავლებელმა ამის თაობაზე კომენტარი უნდა გააკეთოს.

როგორც კი მოსწავლეები მზად იქნებიან ამისთვის, იწყებენ ჯგუფების შექმნას.

2. მოსწავლეები მუშაობენ პროექტზე (გაკვეთილი 1 და 2)

მოსწავლეები ადგენენ ოთხ-ექვსკაციან ჯგუფებს. რიგრიგობით, თითოეულ მეთევზეთა ნავის ეკიპაჟის წარმომადგენელს საკუთარი სახელი და გვარი შეყავს დაფაზე ან ფლიპჩარტზე განთავსებულ სიაში. ყოველ ეკიპაჟს ერთი წარმომადგენელი მაინც უნდა ჰყავდეს ყველა ჯგუფში. მასწავლებელი მათ უხსნის, რომ ეს მნიშვნელოვანია, რათა გათვალისწინებულ იქნეს თითოეული ეკიპაჟის განსხვავებული გამოცდილება და ხედვა. მასწავლებელი ჩაინიშნავს ჯგუფების წევრთა მონაცემებს.

ჯგუფის წევრები ინაწილებენ ფუნქციებს: 1-2 პრეზენტატორი, 1-2 საქმეთა მწარმოებელი, ჯგუფის მენეჯერი (თავმჯდომარე), მასალების მენეჯერი – დროის აღმრიცხველი, მონიტორინგზე პასუხისმგებელი პირი. ჯგუფები განთავსდებიან მათთვის განკუთვნილ მაგიდებზე, რომლებიც ერთმანეთისგან, შეძლებისდაგვარად, მოშორებულია. მასალებზე პასუხისმგებელი პირი აგროვებს მასალას საკუთარი ჯგუფისთვის.

მოსწავლეები ჯგუფებში მუშაობენ პირველი გაკვეთილის დარჩენილი დროისა და მეორე გაკვეთილის სრული პერიოდის განმავლობაში.

ისინი თავად გეგმავენ საკუთარ სამუშაოსაც და ჯგუფის წევრებს შორის გადასანაწილებელ სამინო დავალებასაც.

გაკვეთილი 2: აღწერა

მოსწავლეები ერთმანეთს უზიარებენ საკუთარ არჩევანს

მეორე გაკვეთილის დასაწყისში მასწავლებელი სთხოვს თითოეულ ჯგუფს თავიანთი არჩევანი გააცნოს დანარჩენ მოსწავლეებს – იერარქია თუ თანამშრომლობის ქსელი – თუ რაღაც შუალედური? კერძო თუ საზოგადოებრივი საკუთრების უფლება თევზის მარაგზე? თუ ორ ან მეტ ჯგუფს ერთნაირი არჩევანი აღმოაჩნდა, მასწავლებელი მათ სთავაზობს, ერთმანეთს გაუზიარონ საკუთარი შედეგები გაკვეთილის განმავლობაში. აზრთა ასეთი გაცვლა–გამოცვლა მოსწავლეებს კონფერენციის გამართვისას გამოადგებათ, რადგან ეს მათ მისცემს შესაძლებლობას გაერთიანდნენ კონფერენციის მსვლელობისას.

ჯგუფებს, რომლებიც დამოუკიდებლად არჩევენ მუშაობის გაგრძელებას, ამის საშუალება ეძლევათ.

წინასწარი შეთანხმება პროცედურულ წესებზე

მას შემდეგ, რაც მასწავლებელი დაასრულებს მოკლე განცხადების გაკეთებას, მეორე გაკვეთილის დასაწყის ეტაპზე იგი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 5.4 და სთხოვს ჯგუფებს, გაეცნონ პროექტს და გადაწყვიტონ, მისაღებია თუ არა იგი მათი ჯგუფისთვის. გაკვეთილის ბოლოს ჯგუფებს მოეთხოვებათ, კენჭი უყარონ პროექტს. იმ შემთხვევაში, თუ ადგილი ექნება აზრთა სხვადასხვაობას, ამასთან დაკავშირებული საკითხები განხილულ უნდა იქნეს გაკვეთილის განმავლობაში.

ჯგუფები ემზადებიან პრეზენტაციისთვის

მასალაზე პასუხისმგებელი პირი გაკვეთილის განმავლობაში აგროვებს მასალას პრეზენტაციისთვის.

მასწავლებელი არ ერევა მათ საქმიანობაში, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ შეატყვო, რომ ჯგუფი დროში ვერ ეტევა. ერთადერთი, რასაც იგი ახსენებს მოსწავლეებს, არის ის, რომ მოსწავლეები თავად არიან პასუხისმგებელი მასზედ, რომ პრეზენტაციის მასალები მზად ჰქონდეთ მესამე გაკვეთილის დასაწყისისთვის, რაც შეიძლება გამოსწორდეს ჯგუფის წევრებს შორის საშინაო დავალების სახით სამუშაოს გადანაწილებით.

მასწავლებელი სთხოვს საქმის მწარმოებლებს, მოამზადონ საკუთარი ჯგუფის მიერ შემუშავებული პროექტის საბოლოო დოკუმენტი, წერილობითი ან ნაბეჭდი ფორმით – რომელსაც შესაძლოა ჯგუფის წევრებმა საკუთარი ხელმოწერები დაურთონ (იხ. პროცედურები, მასალა მოსწავლეებისთვის 5.4).

გაკვეთილი 3

რომელი წესები მოქმედებს ჩვენს სასარგებლოდ?

მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ თავიანთ გადაწყვეტილებებს და მსჯელობენ მათზე

<p>მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.</p> <p>ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.</p> <p>სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.</p> <p>მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული მეთოდები წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.</p> <p>მოწოდებული მასალა ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.</p> <p>დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.</p>							
კომპეტენციების დაუფლება	<p>ანალიტიკური აზროვნება: შედარება კრიტერიუმებზე დაყრდნობით.</p> <p>მსჯელობა: კრიტერიუმებისა და მიზნების შერჩევა.</p> <p>დამოკიდებულება და ღირებულებები: ურთიერთაღიარება.</p>						
სწავლის მიზანი	ეფექტურობა, ძალაუფლების კონტროლი, წესების აღსრულება, განხორციელებადობა, სამართლიანობა.						
მოსწავლეთა ამოცანა	<p>მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ და მსჯელობენ საკუთარ პროექტებზე.</p> <p>საშინაო დავალება: მოსწავლეები გადაწყვეტილებას იღებენ კონფერენციის ჩარჩოებსა და კონფერენციის გამართვის წესების პროექტზე.</p>						
მასალა და რესურსები	<p>მასალა მოსწავლეებისთვის 5.3, 5.4,</p> <p>ფლიპჩარტები (ან მათი შემცველი დაფები).</p>						
მეთოდი	<p>პრეზენტაციები.</p> <p>დისკუსიები.</p>						
დროის ბიუჯეტი	<table border="1"> <tr> <td>1. მოსწავლეებს საჯაროდ გამოაქვთ თავიანთი გადაწყვეტილებები.</td> <td>20 წთ.</td> </tr> <tr> <td>2. მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ პროექტებს.</td> <td>15 წთ.</td> </tr> <tr> <td>3. მოსწავლეებს ეძლევათ ორი ამოცანა საშინაო დავალების სახით.</td> <td>5 წთ.</td> </tr> </table>	1. მოსწავლეებს საჯაროდ გამოაქვთ თავიანთი გადაწყვეტილებები.	20 წთ.	2. მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ პროექტებს.	15 წთ.	3. მოსწავლეებს ეძლევათ ორი ამოცანა საშინაო დავალების სახით.	5 წთ.
1. მოსწავლეებს საჯაროდ გამოაქვთ თავიანთი გადაწყვეტილებები.	20 წთ.						
2. მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ პროექტებს.	15 წთ.						
3. მოსწავლეებს ეძლევათ ორი ამოცანა საშინაო დავალების სახით.	5 წთ.						

<p>ინფორმაცია</p> <p>მასწავლებელს ადვილად შეუძლია განსაზღვროს რა გზას აირჩევენ მოსწავლეები, მაგრამ როგორ განვითარდება მოვლენები ამის შემდეგ, წინასწარ განჭვრეტას არ ექვემდებარება. ეს ეტაპი მასწავლებლისთვისაც ისეთივე ახალია, როგორც მოსწავლეებისთვის. მათ უწევთ გამკლავება ისეთ რთულ საკითხებთან, რომელზეც როგორც ისტორიულად, ასევე არსებული პოლიტიკური სისტემების შედარების თვალსაზრისით, განსხვავებული პასუხები არსებობს. საზოგადოების წევრები ისეთი გზების ძიებაში არიან, რომლებიც მათთვის ყველაზე ეფექტური იქნება. ისინი შეიძლება შეთანხმდნენ საერთო მიზანზე, მაგრამ ამ მიზნის მისაღწევ გზებსა და საშუალებებზე შეთანხმება გაცილებით რთულია.</p> <p>წინამდებარე გაკვეთილი წარმოადგენს წვრთნას დემოკრატიულ პოლიტიკურ კულტურაში ინტეგრირებისათვის.</p> <p>მასწავლებელმა უნდა გაამხნევოს მოსწავლეები, რათა მათ ერთმანეთს შეადარონ და მსჯელობა გამართონ მათ მიერ შემუშავებული პროექტების როგორც ანალიტიკურ, ასევე პრაქტიკულ მახასიათებლებზე, რაშიც მონაწილეობა თავადაც უნდა მიიღოს. მოსწავლეებმა უნდა</p>

გათვითცნობიერონ, რომ გარკვეული ინსტიტუციური სტრუქტურისადმი უპირატესობის მინიჭება ხშირად განპირობებულია გამოცდილებით და ღირებულებებით. ეს ის საკითხებია, რომლებიც არ ექვემდებარება არც განხილვას და არც განსჯას. მოსწავლეები უნდა გავამხნეოთ, რომ თავისუფლად გამოთქვან თავიანთი მოსაზრებები, ურთიერთადიარების პრინციპის გათვალისწინებით. ის, დაამტკიცებს თუ არა საზოგადოება მათ მიერ შემოთავაზებულ პროექტს, უკვე სხვა საკითხია.

გაკვეთილის აღწერა

1. მოსწავლეებს საჯაროდ გამოაქვთ თავიანთი გადაწყვეტილებები

ჯგუფები თავიანთ პროექტებს წარადგენენ რიგრიგობით. ყველა მოსწავლე იყენებს მასალას მოსწავლეებისთვის 5.3, რაც საშუალებას აძლევს მათ, ერთმანეთს შეადარონ საკუთარი და სხვა ჯგუფის მიერ შემუშავებული პროექტები.

პრეზენტაციის მსვლელობა: ჯგუფები, რომელთაც ერთნაირი არჩევანი აქვთ გაკეთებული, ერთმანეთის მიმდევრობით წარადგენენ პროექტებს, რადგან ეს ამარტივებს მათ შედარებას. ამ შემთხვევაში სწრაფად იკვეთება ორი ძირითადი ალტერნატივა.

2. მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ ჯგუფების მიერ მომზადებულ პროექტებს

მასალა მოსწავლეებისთვის 5.3 იძლევა შედარების კრიტერიუმებს. ქვემოთ მოცემულია რამდენიმე შესაძლო კომბინაცია – მაგრამ მოსწავლეთა შემოქმედებითა უნარმა შეიძლება განსხვავებული შედეგებიც მოგვცეს!

ა. საფუძვლები

	მოდელი 1	მოდელი 2	მოდელი 3	მოდელი 4
მმართველობის მოდელი	ხელისუფლება	ხელისუფლება	თანამშრომლობის ქსელი	შერეული მოდელი
საკუთრების ფორმა	საზოგადოებრივი საკუთრება	კერძო საკუთრება	საზოგადოებრივი საკუთრება	კერძო საკუთრება
ტენდენცია/პერსპექტივა	ცენტრალიზებული დაგეგმილი ეკონომიკა ან „მწვანეების დიქტატურა“	კონკურენტული ბაზარი (კაპიტალიზმი) + „ძლიერი სახელმწიფო“ (დასავლური მოდელი)	კანტონალური მოდელი, ავტონომიური თანამშრომლობა	ნახევრად ავტონომიური თანამშრომლობა; წესები, ნაშთის სახით დარჩენილი თევზის კოოპერატივისთვის გადაცემის შესახებ

ბ. წესები

არ არსებობს წესების დადგენილი სისტემა, რომელიც მხოლოდ ერთ მოდელს ესადაგება. განსხვავებული კომბინაციებია შესაძლებელი. ზოგიერთი მნიშვნელოვანი საკითხი მოცემულია მასალაში მოსწავლეებისთვის 5.3:

- მიზანი ნათლად იქნა განსაზღვრული?
- ვინ ფლობს გადაწყვეტილების მიღების ძალაუფლებას?
- გათვალისწინებულ იქნა წესის აღსრულების საშუალებები?
- გათვალისწინებულ იქნა ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებისაგან თავდაცვის მექანიზმი?
- ...

3. მოსწავლეები განიხილავენ პროექტებს

განხილვის დროს მოსწავლეები სხვადასხვა მოდელს საკუთარ კრიტერიუმებს უსადაგებენ. ისინი, სავარაუდოდ, უპირატესობას მიანიჭებენ იმ მოდელს, რომელიც თავიანთ შემუშავებულ მოდელთან უფრო ახლოს არის. ასე რომ, მიზეზები, რომლებიც მათ არჩევანს უდევს საფუძვლად კამათის საგანი გახდება. თუმცა არსებობს რამდენიმე კრიტერიუმი, რომელთა მიხედვითაც შეიძლება განხილულ იქნეს ნებისმიერი მოდელი. თუ განხილვისას, მოსწავლეები ამ კრიტერიუმებს არ შეეხებიან, ამას მასწავლებელი აკეთებს:

- მდგრადი განვითარების მიზნები: მოსწავლეების მიერ შექმნილი მოდელი დაეხმარება მეთევზეებს მიაღწიონ მდგრადი განვითარების მიზნებს? (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 4.1).
- განხორციელებადობა: არის წესების სისტემა მარტივი გასაგებად და პრაქტიკაში გამოსაყენებლად?
- სამართლიანობა: წესები სამართლიანია?
- დემოკრატია და ადამიანის უფლებები: აკმაყოფილებს წესები დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებათა სტანდარტებს?
- კანონიერება: ძალიან სასურველია ერთსულოვანი შეთანხმება წესების სისტემაზე. შეუძლიათ საზოგადოების წევრებს შეთანხმდნენ წესების ერთ სისტემაზე?

4. საშინაო დავალება: მოსწავლეები აკეთებან არჩევანს

მასწავლებელი გაკვეთილის დამთავრებამდე რამდენიმე წუთით ადრე განხილვას დასრულებულად აცხადებს. იგი თამაშის მენეჯერის ფუნქციას ასრულებს და უხსნის მოსწავლეებს, რომ მოცემული თავის ბოლო გაკვეთილზე, საზოგადოების წევრები თავს მოიყრიან კონფერენციაზე, რათა დაამტკიცონ წესების სისტემა.

მოსწავლეებს კონფერენციისთვის მოსამზადებლად ორი ამოცანის შესრულება ევალებათ:

ამოცანა # 1: პროექტის შერჩევა

დეტალური განხილვისთვის დრო აღარ რჩება, ასე რომ, მოსწავლეებს შინ, მომავალ გაკვეთილამდე, ევალებათ მიიღონ გადაწყვეტილება. გადაწყვეტილება მიღებული უნდა იქნეს, ამიტომ ისინი მზად უნდა იყვნენ კომპრომისზე წასასვლელად. სისტემა, რომელიც მათ მიერ განსაზღვრულ რამდენიმე კრიტერიუმს მაინც აკმაყოფილებს უკეთესია, ვიდრე სისტემა, რომელიც არც ერთ მათ კრიტერიუმს არ ესადაგება.

მათ შეუძლიათ ჩამოაყალიბონ რამდენიმე ძირითადი კრიტერიუმი და არჩევანი მათ მიხედვით გააკეთონ.

მოსწავლეებმა უნდა მოამზადონ მოკლე განცხადებები, რომლითაც მიმართავენ საზოგადოების სხვა წევრებს, რათა დაარწმუნონ ისინი, ხმა მისცენ და დაამტკიცონ მათ მიერ შერჩეული სისტემა.

ამოცანა # 2: კონფერენციის ჩატარებისთვის საჭირო პროცედურული წესების მიღება ან მათი მოდიფიცირება

მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის:

არა მარტო საზოგადოება, არამედ ისეთი მნიშვნელოვანი შეხვედრაც, როგორც კონფერენცია, მოითხოვს წესების სისტემას. საზოგადოების წევრები უნდა შეთანხმდნენ ამ წესებზე, ვიდრე კონფერენციას შეუდგებოდნენ. მსგავსი წინასწარი შეთანხმების გარეშე, შესაძლებელია, წამოიჭრას სირთულეები, იმ შემთხვევაში, თუ წევრები არ ფლობენ შეთანხმებულ ინფორმაციას იმის თაობაზე, თუ როგორ წარიმართოს კენჭისყრა და როგორ იქნეს დათვლილი მათი ხმები.

მასალა მოსწავლეებისთვის 5.4 გვთავაზობს კონფერენციის გამართვისთვის საჭირო პროცედურათა პროექტს. დღის წესრიგის სათავეში სწორედ მისი დამტკიცება დგას, რადგან დამტკიცებისთანავე მოხდება მისი გამოყენება. აქედან გამომდინარე, მოსწავლეებს წინასწარ უნდა ჰქონდეთ ჩამოყალიბებული საკუთარი მოსაზრება იმასთან დაკავშირებით, მიიღებენ პროექტს არსებული ფორმით თუ მის შეცვლას მოითხოვენ.

გაკვეთილი 4

კონფერენცია

საზოგადოების წევრები თანხმდებიან წესებზე

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომწვევა/განვითარებას.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	გადაწყვეტილების მიღება.
სწავლის მიზანი	კომპრომისი, კონსენსუსის ფარგლები.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ცდილობენ მიიღონ ერთსულოვანი გადაწყვეტილება. მოსწავლეები აჯამებენ საკუთარ გამოცდილებას.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 5.4–5.6.
მეთოდი	კენჭისყრა. მასწავლებლის ლექცია და დისკუსია.
დროის ბიუჯეტი	1. მოსწავლეები მართავენ კონფერენციას. 20 წთ. 2. მოსწავლეები აჯამებენ საკუთარ გამოცდილებას. 20 წთ.

ინფორმაცია

მოსწავლეებისათვის კონფერენცია, რომელზეც მათ კონსტიტუციის დამტკიცება ეკისრებათ და სადაც სახელმწიფოს დამაარსებლების როლში გამოდიან, წარმოადგენს წვრთნას დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობისთვის. მოსწავლეები ასრულებენ კონსტიტუციის კანონმდებელთა ფუნქციას. კონფერენციის გამართვისთვის საჭიროა წესების სისტემა, რომელსაც მოსწავლეები კონფერენციის დაწყებამდე ამტკიცებენ. მას შემდეგ, რაც შეთანხმდებიან პროცედურების სისტემაზე, მოსწავლეები იღებენ სრულ პასუხისმგებლობას კონფერენციის ჩატარებაზე, მათ შორის, მის თავმჯდომარეობაზე.

პრაქტიკული სწავლა ყოველთვის მოითხოვს შეჯამებას. მოსწავლეები პრაქტიკის საფუძველზე ცოდნას იღებენ მხოლოდ მაშინ, როცა აცნობიერებენ, თუ რას აკეთებენ, ან რა გააკეთეს. რაში მდგომარეობს მისი მნიშვნელობა? შემაჯამებელი ეტაპი საშუალებას აძლევს მოსწავლეებს ჩაწვდნენ ათვისებული ცოდნის არსს. მოსწავლეები ხვდებიან, თუ რისი განზოგადება შესაძლებელია. სწავლის პროცესის ამ თანმიმდევრობით, ისინი სწავლობენ რაში სჭირდება საზოგადოებას ინსტიტუციური სისტემა და რა პრობლემები და რისკ-ფაქტორები უნდა იქნეს გათვალისწინებული, როდესაც ხდება ხელისუფლებისთვის ძალაუფლების გადაცემა.

ამ თავში მასწავლებლებს ვთავაზობთ, მოსწავლეებს წაუკითხონ მოკლე ლექცია, რომელსაც ასევე შემაჯამებელი ხასიათი ექნება. მოსწავლეები ამის შემდეგ მართავენ დისკუსიას და ავსებენ კითხვარს.

გაკვეთილის აღწერა

ადგილების დაკავება

მოსწავლეები გაკვეთილის ორივე ნაწილის განმავლობაში – კონფერენციის გამართვისას და შემაჯამებელ ეტაპზე – სხედან წრეზე, მერხების გარეშე, ან თავიანთ მერხებთან საკლასო ოთახის გარშემო. თავმჯდომარე უზის მასწავლებლის მაგიდას, დაფასთან ან ფლოპჩარტთან ახლოს.

1. მოსწავლეები მართავენ კონფერენციას

მოსწავლეები მართავენ კონფერენციას, იმ წესების თანახმად, რომელზეც ისინი კონფერენციამდე შეთანხმდნენ. მასწავლებელი მათ თვალყურს ადევნებს. მასწავლებელი არ ერევა მათ საქმიანობაში, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ მოსწავლეები ძალიან სერიოზულ პრობლემას არ წააწყდებიან (მაგალითად, კამათს არ გამართავენ იმის თაობაზე, თუ როგორ გამოიყენონ დადგენილი წესები), რის ალბათობაც საკმაოდ დაბალია.

მასწავლებელი აკვირდება, თუ როგორ ასრულებენ მოსწავლეები საკუთარ ფუნქციებს. იგი ცდილობს, დაგეგმილი ლექცია მიუსადაგოს მოსწავლეთა მიერ ამ ეტაპზე მიღებულ გამოცდილებას.

2. მოსწავლეები აჯამებენ საკუთარ გამოცდილებას

მასწავლებელი ლექციის სახით აჯამებს მე-4 და მე-5 თავებს

მასწავლებელი ლექციის დაწყებამდე მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 5.5. ლექციის დროს მასწავლებელი მიმოიხილავს, როგორ განვითარდა მოვლენები ორი თამაშის დროს, თევზჭერის თამაშისა და გადაწყვეტილების მიღებაზე თამაშის დროს. მოსწავლეებმა გაითამაშეს ისტორიული პროცესი, თუ როგორ ყალიბდებოდა ადამიანთა ჯგუფი საზოგადოებად, წესების ინსტიტუციური სტრუქტურის შექმნის საფუძველზე. იმის მიხედვით, თუ რა არჩევანი გააკეთეს მოსწავლეებმა გამართულ კონფერენციაზე, მეთევზეთა საზოგადოებას ან ჩამოყალიბებული სახელმწიფო აქვს, თავისი გამართული კონსტიტუციით, განსაზღვრული საკანონმდებლო და სამართალდამცავი ძალაუფლებით აღჭურვილი სტრუქტურით, ან მათი მომავალი დამოკიდებულია თამანშრომლობის ქსელზე, რომელზეც მოსწავლეებმა არჩევანი, სავარაუდოდ, იმის გამო შეაჩერეს, რომ თავიდან აერიდებინათ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების პრობლემა. მასწავლებელი ლექციას თამაშების შედეგებს უსადაგებს. გარდა ამისა, მოსწავლეები შეეცადნენ, მეთევზეთა საზოგადოებაში მოესპოთ მუდმივი კონფლიქტის წყარო, მდგრადი განვითარების მიზნების მისაღწევად საჭირო სტრატეგიის შემუშავებით.

ეს, არსებითად, მოდერნიზაციის პროცესია. თამაში სოციალური და ისტორიული რეალობის მნიშვნელოვან ელემენტებს შეიცავს, მაგრამ, ამავდროულად, განსხვავდება კიდევ მისგან (იხ. დასკვნა).

მოსწავლეები მსჯელობენ ლექციაზე განხილულ საკითხებზე

ასეთი ლექციები მოსწავლეების აზროვნებას ასაზრდოებს. თამაშის შესახებ მათ ყველაფერი იციან და ესმით. მათთვის ახალი და მნიშვნელოვანია იმის გაგება, თუ თამაშის დროს მიღებული გამოცდილებიდან რისი განზოგადება და, შესაბამისად, სხვა სიტუაციაში და შემთხვევაში გამოყენება შეიძლება.

მოსწავლეებს შეუძლიათ დასვან კითხვები იმის თაობაზე, რისი გაგებაც სურთ, გააკეთონ კომენტარი – რას ეთანხმებიან და რას – არა.

მოსწავლეებმა შეიძლება წამოჭრან მათთვის საინტერესო საკითხები. ეს როგორც მასწავლებელს, ასევე მოსწავლეებს საშუალებას აძლევს დაგეგმონ შემდეგი გაკვეთილები ერთად. რაზე გაამახვილონ

ყურადღება სხვა თავებში? რა შეიძლება შევუსაბამოთ სასწავლო პროგრამის მოთხოვნებს? რა დრო გვაქვს ხელთ? აინტერესებთ მოსწავლეებს კვლევითი ამოცანები?

შესაძლოა მოსწავლეებმა გამოთქვან სურვილი თევზჭერის თამაშის გაგრძელების, რამდენიმე რაუნდის გათამაშების თაობაზე, რათა სცადონ და შეამოწმონ, რა შედეგს მიიღებენ იმ ცოდნისა და გამოცდილების გამოყენებით, რასაც ისინი ამ ეტაპზე ფლობენ.

მოსწავლეები გამოხატავენ საკუთარ რეაქციასა და თვალსაზრისს

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 5.6. ეს არის კითხვარი, რომელიც ეხმარება მოსწავლეებს შეაჯამონ სწავლის პროცესი. მათ მიერ გაცემული პასუხები მნიშვნელოვან ინფორმაციას შეიცავს მასწავლებლისთვის, რადგან მათზე დაყრდნობით მასწავლებელი იღებს გადაწყვეტილებას, როგორ გააუმჯობესოს და წარმართოს მუშაობა მოსწავლეებთან შემდგომ ეტაპზე. თუ მოსწავლეებს აქვთ პორტფოლიო, შევსებული კითხვარები მოთავსდება მათ პორტფოლიოში.

თუ მასწავლებელს სურს წაიკითხოს შევსებული კითხვარები, შეიძლება ზოგიერთმა მოსწავლემ ამჯობინოს კითხვარის ანონიმურად შევსება.

თავი 6
მთავრობა და პოლიტიკა
ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის მაღალი საფეხურისათვის

პოლიტიკური ციკლის მოდელი
როგორ აგვარებს დემოკრატიული საზოგადოება
მის წინაშე მდგარ პრობლემებს?

6.1 ჩვენს წინაშე მდგარი ყველაზე მწვავე პრობლემა არის ...

გადაწყვეტილება პოლიტიკური დღის წესრიგის დადგენაზე

6.2 პოლიტიკა – როგორ აგვარებს დემოკრატიული საზოგადოება მის წინაშე მდგარ პრობლემებს?

პოლიტიკური ციკლის მოდელი

6.3 პოლიტიკური ციკლის მოდელის გამოყენება

კვლევითი ამოცანა/სამუშაო

6.4 როგორ მივიღოთ მონაწილეობა

პოლიტიკური ციკლი, როგორც პოლიტიკურ პროცესებში მონაწილეობის საშუალება

6.5 შემაჯამებელი სხდომა (არასავალდებულო)

თავი 6 მთავრობა და პოლიტიკა პოლიტიკური ციკლის მოდელი

პოლიტიკის ორი განზომილება

მაქს ვებერის კლასიკური განმარტების თანახმად, პოლიტიკას აქვს ორი განზომილება: ერთი მხრივ, იგი წარმოადგენს სწრაფვასა და ბრძოლას ძალაუფლების მოსაპოვებლად, მეორე მხრივ „პოლიტიკა შეიძლება შევადაროთ „სქელი ფიცრის ბურღვის ნელ და მტკიცე პროცესს, როგორც ენთუზიაზმით ასევე გათვლების სისწორით“.¹⁵ ეს მეტაფორა აღნიშნავს პოლიტიკური პრობლემის გადაჭრის მცდელობას. ასეთი პრობლემების გადაუჭრელობა დაუშვებელია, ვინაიდან ისინი საკმაოდ მწვავეა, მთელს საზოგადოებაზე ახდენს გავლენას და, აქედან გამომდინარე, კომპლექსური და რთული ხასიათისაა.

ამ თავში განხილულია, თუ როგორ მიმდინარეობს ამ „სქელი ფიცრის ბურღვის პროცესი“ და როგორ შეუძლია მოქალაქეს, რომელსაც სურვილი აქვს მონაწილეობა მიიღოს დემოკრატიულ საზოგადოებაში, შეასრულოს თავისი ფუნქცია, იმის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღებაში, თუ რომელი პრობლემაა პრიორიტეტული და რა არის მისი გადაჭრის საუკეთესო გზა.

პოლიტიკური ციკლის მოდელი

მოსწავლეები ეცნობიან, როგორ გამოიყენონ პოლიტიკური ციკლის მოდელი, როგორც საშუალება, პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესის აღწერასა და აღქმისთვის. (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 6.1). პოლიტიკა აღიქმება, როგორც პრობლემის დადგენის, ამ პრობლემის შესახებ დებატების გამართვის, მისი გადაჭრის საშუალების შერჩევისა და განხორციელების პროცესი. ამ პროცესს თან სდევს საზოგადოებრივი აზრი და რეაქცია, გამოხატული იმ პირებისა და ჯგუფების მიერ, რომელთა ინტერესებსაც ეს პრობლემა მოიცავს. ეს საზოგადოებრივი აზრი და რეაქცია არის მაჩვენებელი იმისა, თუ რამდენად ემსახურება გადაწყვეტილება პრობლემის მოგვარებას და მიიღებს თუ არა მას საზოგადოება. იმ შემთხვევაში, თუ პრობლემის გადაჭრის მცდელობა გაამართლებს და პრობლემა წარმატებით მოგვარდება, სრულდება პოლიტიკური ციკლი (პოლიტიკური ციკლის დასასრული); თუ ეს მცდელობა მარცხით მთავრდება და პრობლემა კვლავ მოუგვარებელია, პოლიტიკური ციკლი განახლდება. რიგ შემთხვევაში, ერთი პრობლემის გადაჭრის შედეგად წარმოიშობა სხვა პრობლემები, რომლებიც ასევე მოგვარებას საჭიროებენ და აქედან სათავეს იღებს ახალი პოლიტიკური ციკლი.

პოლიტიკური ციკლის მოდელში გამოკვეთილია დემოკრატიულ საზოგადოებაში პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების მნიშვნელოვანი ასპექტები:

- პოლიტიკური პრობლემისა და საყოველთაო კეთილდღეობის ევრისტიკული (კონსტრუქტივისტული) ცნება;
- კონკურენტული დღის წესრიგის დადგენა; პლურალურ საზოგადოებაში, პოლიტიკური დავები ხშირად მოიცავს ინტერესებს;
- პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება – კოლექტიური სწავლის პროცესი; არ არსებობს ყოვლისმცოდნე მონაწილე (როგორცაა, ლიდერი ან პარტია, რომელსაც გადაწყვეტი ხმის უფლება ენიჭება, ვინაიდან მესიანისტური იდეოლოგიის მატარებელია);

¹⁵ მაქს ვებერი, *Politik als Beruf* [პოლიტიკა როგორც მოწოდება და ხელობა], შტუტგარტი, 1997 წ. გვ 82 ციტატა თარგმნილია ავტორის მიერ.

- საზოგადოებრივი აზრისა და მედიის მიერ მოვლენების გაშუქების ძლიერი გავლენა; შესაძლებლობა მოქალაქეებისა და დაინტერესებული ჯგუფებისთვის ჩაერთონ და მონაწილეობა მიიღონ მოვლენების განვითარებაში.

როგორ მუშაობს მოდელი – რას გვიჩვენებს იგი და რას - არა

პოლიტიკური ციკლი არის მოდელი – რომელიც იგივე ფუნქციას ასრულებს, რასაც გეოგრაფიაში რუკა. იგი ბევრ რამეს გვიჩვენებს, ლოგიკური აღქმის პროცესს უწყობს ხელს. სწორედ ამიტომ, მოდელები ხშირად გამოიყენება როგორც განათლებაში, ასევე მეცნიერებაში, მოდელების გარეშე, ჩვენ ჩვენი კომპლექსური სამყაროს შესახებ ძალიან ცოტა გვეცოდინებოდა.

სახელმძღვანელო მოსწავლეებისათვის შეიცავს მასალას, რომელიც მოდელების ფორმით არის წარმოდგენილი:

- 1.2 სამი არჩევანი, რომელიც განსაზღვრავს ჩვენს მომავალს;
- 3.4 როგორ უმკლავდება დემოკრატიული პოლიტიკური სისტემა მრავალფეროვნებასა და პლურალიზმს?
- 3.5 საერთო კეთილდღეობის ცნება: დემოკრატიისა და დიქტატურის განმასხვავებელი ნიშანი;
- 3.6 სოციალური წინააღმდეგობებისა და პოლიტიკური პარტიების სქემა.

ჩვენ კარგად ვიცით განსხვავება რუკასა და იმ რეალურ ადგილმდებარეობას შორის რომელსაც ეს რუკა აღწერს – რუკა ბევრის მაჩვენებელია, მაგრამ მხოლოდ იმიტომ, რომ მასში ბევრი რამ არ არის შესული. რუკა, რომელშიც ზედმიწევნით ყველაფერი იქნება დატანილი, ძალიან რთული იქნება აღსაქმელად. იგივე შეიძლება ითქვას მოდელებზე, როგორცაა პოლიტიკური ციკლის მოდელი. მოდელი რეალობაში არ უნდა ავურიოთ. მოდელში ყურადღება გამახვილებულია პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებაზე – „სქელი ფიცრის ბურღვის ნელ და მტკიცე პროცესზე“ – მაგრამ ნაკლებად არის წარმოდგენილი პოლიტიკის მეორე განზომილება, სწრაფვა და ბრძოლა ძალაუფლებისა და გავლენის მოსაპოვებლად.¹⁶

დემოკრატიულ სისტემაში, პოლიტიკის ორი განზომილება ერთმანეთთან არის დაკავშირებული: პირები, რომლებიც გადაწყვეტილებას იღებენ ეჭიდებიან რთულ პრობლემებს და ამავდროულად უპირისპირდებიან ერთმანეთს, როგორც პოლიტიკური ოპონენტები. პოლიტიკური ციკლის მოდელში, დღის წესრიგის დადგენის ეტაპი გვიჩვენებს, თუ როგორ ერწყმის ეს ორი განზომილება ერთმანეთს. დღის წესრიგში პოლიტიკური პრობლემისთვის პრიორიტეტული ადგილის მოპოვება ძალაუფლების და გავლენის დემონსტრირებას მოითხოვს.

მაგალითისთვის ავიღოთ: ერთი ჯგუფი აცხადებს – „გადასახადები ძალიან მაღალია და აფრთხობს ინვესტორებს“, მეორე ჯგუფი ამტკიცებს – „გადასახადები ძალიან დაბალია და ბიუჯეტი სათანადოდ ვერ აფინანსებს განათლებასა და სოცულურუნველყოფას“. გადასახადების პრობლემის ეს ორივე განმარტება მოიცავს განსხვავებულ ინტერესებსა და პოლიტიკურ თვალთახედვას და პრობლემიდან ორი შესაძლო გამოსავალი, რომლებსაც ეს ორი ჯგუფი მოითხოვს, ერთმანეთთან წინააღმდეგობაში მოდის: შევამციროთ გადასახადები მაღალშემოსავლიან ადამიანთა ჯგუფისთვის – თუ გავზარდოთ პრობლემისადმი პირველი მიდგომა ნეოლიბერალურია, მეორე – სოციალ-დემოკრატიული (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 3.6).

მოქალაქეები კარგად უნდა ერკვეოდნენ ორივე მიდგომის არსში. პოლიტიკური ციკლის მოდელი არის საშუალება, რომელიც მოქალაქეებს ეხმარება გაანალიზონ და განსაჯონ პოლიტიკოსთა ძალისხმევა, რომელიც მიმართულია საზოგადოებისთვის პრობლემური საკითხების მოგვარებისკენ.

¹⁶ შედარებისთვის იხ. მასალა მასწავლებლებისთვის 6.2.

პოლიტიკური ციკლის გამოყენების საშუალებით განხორციელებული სწავლის შესაძლებლობები

მოცემული თავის პერსპექტივა, კომპეტენციების შექმნისა და განვითარების თვალსაზრისით მოიცავს შემდეგს:

ანალიზისა და განსჯის კომპეტენცია:

- მოსწავლეები გადიან წვრთნას, რათა გახდნენ მედიაინფორმაციის აქტიური მომხმარებელი.
- ისინი სწავლობენ კრიტიკულად მიუდგენენ დღის წესრიგის დადგენის შესახებ გამართულ დებატებსა და პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების სხვა ეტაპებს.
- მოსწავლეები სათანადოდ აფასებენ განსხვავებულ ინტერესთა შორის კომპრომისის თაობაზე მოლაპარაკებას (პოლიტიკური პრობლემისა და საყოველთაო კეთილდღეობის ევრისტიკული ცნება).

პოლიტიკურ პროცესებში მონაწილეობის კომპეტენცია:

მოსწავლეებს შეუძლიათ, პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ამოიცნონ ის ეტაპები, როდესაც მათ შეუძლიათ ჩაერიონ ამ პროცესში და გავლენა მოახდინონ გადაწყვეტილებაზე (ეტაპი: გადაწყვეტილების მიღების პროცესის დაწყებამდე და მის შემდგომ).

თავის დიდაქტიკური სტრუქტურა

მოსწავლეები ეცნობიან პოლიტიკური ციკლის მოდელს, როგორც საშუალებას და იყენებენ მას კვლევითი პროექტის განხორციელებისას. ბოლო გაკვეთილის განმავლობაში, ისინი ერთმანეთს უზიარებენ და აჯამებენ თავიანთ აღმოჩენებსა და პროექტის განმავლობაში შესრულებულ სამუშაოს. პირველ გაკვეთილზე ისინი ეცნობიან სქემას, სადაც გამოკვეთილია პოლიტიკური ციკლის ძირითადი ელემენტები – პოლიტიკური დღის წესრიგის დადგენის საკითხი. მოსწავლეები უკეთ გაერკვევიან პოლიტიკური ციკლის მოდელში, მას შემდეგ, რაც ისინი კლასში გაითამაშებენ პოლიტიკური დღის წესრიგის დადგენისადმი მიძღვნილ დებატებს. მოცემულ თავში შესული გაკვეთილები მოსწავლეების მხრიდან მაღალ აქტიურობას მოითხოვს.

მოცემული თავის მიზანს წარმოადგენს მოსწავლეებს გამოუმუშავოს პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესის ანალიზის უნარი, თუმცა, მასში არ არის მოცემული ნიმუში ანალიზისთვის. ამის გამო შესაძლებელი და აუცილებელიც კი არის მასწავლებელმა და მოსწავლეებმა შეარჩიონ სათანადო თემა და ნიმუში. ნიმუშის შერჩევის კრიტერიუმებს წარმოადგენს: რელევანტურობა, მარტივი აღქმადობა, მედიასაშუალებების მიერ ამ თემაზე მოწოდებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა. პოლიტიკური ციკლის დასაწყის ეტაპებზე, ინფორმაცია მიმდინარე მოვლენის შესახებ იარსებებს, მაგრამ მედიის მიერ გაშუქებული მასალის მოპოვება უფრო ხელმისაწვდომია. მეორე მხრივ, წარსულიდან აღებული მაგალითი, ასევე ინფორმაციულია და უხვ მასალას იძლევა პრობლემის გადაჭრის შეფასების თვალსაზრისით. გათვალისწინებულ უნდა იქნეს კონსტიტუციური, სამართლებრივი და ინსტიტუციური სტრუქტურები და ჩარჩოები.

რეკომენდებულია, თუმცა არა სავალდებულო, შემაჯამებელი სხდომის გამართვა, რათა შევაფასოთ სწავლის შედეგი და გამოვიყენოთ სწავლის შესაძლებლობები, რომელიც მოსწავლეების პასუხების საფუძველზე შეგვიძლია განვსაზღვროთ. მოცემული თავის მეხუთე გაკვეთილი სწორედ ამას გვთავაზობს.

კომპეტენციების გამომუშავება: კავშირი სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან

რას გვიჩვენებს ეს ცხრილი

წინამდებარე სახელმძღვანელოს სათაური, *მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში*, გულისხმობს იმ კომპეტენციებს, რომელსაც აქტიური მოქალაქე უნდა ფლობდეს დემოკრატიულ საზოგადოებაში. მოცემული მატრიცა გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში შესულ თავებს შორის სინერგიის ეფექტის პოტენციალს. მატრიცა წარმოადგენს, რომელი კომპეტენციების განვითარება ხდება მეექვსე თავში (შეფერილი, ჰორიზონტალური მწკრივი ცხრილში). მუქი შტრიხებით შემოსაზღვრული ვერტიკალური სვეტი გვიჩვენებს პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისა და მოქმედების კომპეტენციებს – მისი გამოყოფა ხდება დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობასთან მჭიდრო კავშირის გამო. ჰორიზონტალური მწკრივები გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან კავშირს: რომელ კომპეტენციებს იძენს მოსწავლე სახელმძღვანელოში მოცემულ ამ თავებში, რომელიც მათ მეექვსე თავში სჭირდებათ?

როგორ გამოვიყენოთ მატრიცა?

მასწავლებლებს მოცემული მატრიცის გამოყენება სხვადასხვა გზით შეუძლიათ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებს გაკვეთილის დასაგეგმად.

- ეს მატრიცა ეხმარება მასწავლებლებს, რომლებსაც დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების მცირე რაოდენობით გაკვეთილის ჩატარება უწევთ: მასწავლებელს საშუალება აქვს აარჩიოს ეს თავი და გამოტოვოს სხვა თავები, თუ მიიჩნევს, რომ მოსწავლეები გარკვეულწილად უკვე ფლობენ სხვა ძირითად კომპეტენციებს, მაგალითად მოცემულ თავში ასეთი კომპეტენციებია – პრობლემის ანალიზი, წესების ქმედითუნარიანობის შეფასება, პირადი პასუხისმგებლობის მნიშვნელობის კვლევა.
- მოცემული მატრიცა ეხმარება მასწავლებლებს დარწმუნდეს სინერგიის ეფექტში, რომლის მეშვეობითაც მოსწავლეები ერთსა და იმავე კომპეტენციას განმეორებით იძენენ, ერთმანეთთან დაკავშირებულ სხვადასხვა კონტექსტში. ამ შემთხვევაში, მასწავლებელი ირჩევს რამდენიმე თავს და კომბინირებულად აწვდის მათ მოსწავლეებს.

თავი	კომპეტენციის განვითარების განზომილებები			მიდგომები და ღირებულებები
	პოლიტიკური ანალიზი და შეფასება	მეთოდები და უნარები	პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება და მოქმედება	
6. მთავრობა და პოლიტიკა	საჯარო დებატები და მოლაპარაკება: ადამიანის უფლებათა დაცვა, დემოკრატიული გადაწყვეტილების მიღების არსი	ინფორმაციის შერჩევის კრიტერიუმები	გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ჩარევისადმი სტრატეგიული მიდგომა	მნიშვნელოვანია: მოლაპარაკები და ინტერესთა შორის კონკურენციის არსებობა
3. მრავალფეროვნება და პლურალიზმი	პლურალიზმი ინტერესთა შორის კონკურენცია მოლაპარაკება საყოველთაო კეთილდღეობაზე პოლიტიკის ორი განზომილება	მოკლე განცხადებების გაკეთება	მოლაპარაკების გზით კომპრომისზე წასვლა და საყოველთაო კეთილდღეობის დროებით განმარტებაზე შეთანხმება	ურთიერთდადარება
4. კონფლიქტი	პოლიტიკური პრობლემის ცნება		პრობლემის ამოცნობა, პრობლემის შესაძლო გადაჭრის მიზეზი	
5. წესები და კანონი	დემოკრატიული		ინსტიტუციური	მნიშვნელოვანია:

	საზოგადოების წევრების მიერ პოლიტიკური კულტურის მატარებელი ინსტიტუციური სტრუქტურის ერთმნიშვნელოვანი აღქმა		სტრუქტურის შექმნა გადაწყვეტილების მშვიდობიანად მიღების პროცესის უზრუნველსაყოფად	კომპრომისის თაობაზე გარიგებისას სამართლიანობის დაცვა
8. თავისუფლება	კამათი	საჯარო გამოსვლა	მოსაზრებებისა და ინტერესების საჯაროდ გამოტანა	მნიშვნელოვანია: კონფლიქტის არამალადობრივი საშუალებებით მოგვარება
9. მედია	როგორც მედიის ასევე მედიამომხმარებლის მიერ დღის წესრიგის დადგენა და მაკონტროლებლის ფუნქციის შესრულება	მედიასაშუალების მიერ მოწოდებული ინფორმაციის დეკონსტრუირება ინფორმაციის შერჩევის კრიტერიუმები	მედიის, როგორც მაკონტროლებლის პერსპექტივის აღიარება: პოლიტიკური პრობლემის განსაზღვრა	

თავი 6: მთავრობა და პოლიტიკა – პოლიტიკური ციკლის მოდელი როგორ აგვარებს დემოკრატიული საზოგადოება მის წინაშე მდგარ პრობლემებს?

გაკვეთილის თემა	კომპეტენციის გამომუშავება/სწავლის მიზანი	მოსწავლის ამოცანა	მასალა და რესურსები	მეთოდი
გაკვეთილი 1 ჩვენს წინაშე მდგარი ყველაზე მწვავე პრობლემა არის...	განსჯა და მსჯელობა: არჩევანის გაკეთება, დასაბუთება მიზეზების დასახელებით. მონაწილეობა: ერთმანეთის პირადი გამოცდილების, ინტერესებისა და ღირებულებების აღიარება. პოლიტიკური პრობლემა წარმოადგენს საკითხს და არა ფაქტს.	მოსწავლეები მართავენ დისკუსიას პოლიტიკური დღის წესრიგის დადგენის შესახებ.	ფლიპჩარტები და ფერების მიხედვით დახარისხებული მარკერები, წებოვანი ლენტი (სკოჩი).	„სიჩუმის კედელი“ – ჯგუფური მუშაობა. პრეზენტაციები და დისკუსია.
გაკვეთილი 2 პოლიტიკა – როგორ აგვარებს დემოკრატიული საზოგადოება მის წინაშე მდგარ პრობლემებს?	მუშაობა მოდელზე. პოლიტიკა ემსახურება საზოგადოებაში წამოჭრილი პრობლემების გადაჭრას.	მოსწავლეები პოლიტიკური ციკლის მოდელს უსადაგებენ მათ მიერ შერჩეულ კონკრეტულ მაგალითს (კვლევითი ამოცანა).	მასალა მოსწავლეებისთვის 6.1 და 6.2. ფლიპჩარტები და მარკერები. გაზეთები.	ლექცია. ჯგუფური მუშაობა.
გაკვეთილი 3 პოლიტიკური ციკლის მოდელის გამოყენება	ანალიზი და მსჯელობა: პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესის აღწერა და შეფასება. პოლიტიკური ციკლის მოდელის გაგება.	მოსწავლეები პოლიტიკური ციკლის მოდელს უსადაგებენ კონკრეტულ საკითხს.	მასალა მოსწავლეებისთვის 6.1 და 6.2. გაზეთები.	მუშაობა პროექტზე.
გაკვეთილი 4 როგორ მივიღოთ მონაწილეობა	მეთოდები: პრეზენტაცია და სხვა მოსწავლეების პრეზენტაციების მოსმენა. მონაწილეობა: პოლიტიკურ პროცესებში მონაწილეობის შესაძლებლობის განსაზღვრა. მოდელი წარმოადგენს საშუალებას, გავაანალიზოთ კომპლექსური მთლიანობის მხოლოდ ნაწილი.	მოსწავლეები მოკლე ინფორმაციას აწოდებენ ერთმანეთს თავიანთი შედეგების შესახებ. მოსწავლეები აფასებენ მათ მიერ შესრულებული სამუშაოს პროცესსა და შედეგს.	მასალა მოსწავლეებისთვის 6.2, მოსწავლეების მიერ გაკეთებული ჩანაწერებით.	ოფისის ტიპის პრეზენტაციები. პლენალური განხილვა.
გაკვეთილი 5 შემაჯამებელი სხდომა (არასავალდებულო)	ინდივიდუალური სწავლის პროცესისა და კომპეტენციების გამომუშავების შეჯამება. კონსტრუქციული	მოსწავლეები აჯამებენ თავიანთ ნამუშევრებს (სწავლის შედეგი და სწავლის პროცესი)	მასალა მოსწავლეებისთვის 6.3 (მოსწავლეთა რეაგირება). ფლიპჩარტები, სხვადასხვა ფერის	ინდივიდუალური სამუშაო, პლენალური პრეზენტაცია და განხილვა.

	<p>რეაგირება.</p> <p>დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების წარმატებით განხორციელებაში, მასწავლებლისა და მოსწავლეების ერთობლივი პასუხისმგებლობის შეფასება.</p>		<p>მარკერებით.</p> <p>ფლიპჩარტზე დატანილი მასალა მოსწავლეებისთვის 6.3.</p>	
--	--	--	--	--

გაკვეთილი 1

„ჩვენს უმთავრეს პრობლემას წარმოადგენს...“

დისკუსია პოლიტიკური პროგრამის შემუშავებაზე

<p>მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.</p> <p>ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებლაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.</p> <p>სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.</p> <p>მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული მეთოდები წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.</p> <p>მოწოდებული მასალა ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.</p> <p>დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.</p>							
კომპეტენციების დაუფლება	<p>განსჯა და მსჯელობა: არჩევანის გაკეთება, დასაბუთება მიზეზების დასახელებით.</p> <p>მონაწილეობა: ერთმანეთის პირადი გამოცდილების, ინტერესებისა და ღირებულებების აღიარება.</p>						
სწავლის მიზანი	<p>პოლიტიკური პრობლემა წარმოადგენს საკითხს და არა ფაქტს. იგი მოითხოვს ყურადღებას და მოქმედებებს. მას აქვს გავლენა საზოგადოებაზე. ვინაიდან იგი მოიცავს განსხვავებულ ინტერესებს, იდეოლოგიასა და ღირებულებებს, დგება საკითხი პრობლემის პოლიტიკურ დღის წესრიგში შეტანა - არშეტანასთან დაკავშირებით.</p> <p>დემოკრატიულ საზოგადოებაში, მოქალაქეები, რომლებიც მონაწილეობენ მსგავს დებატებში, სარგებლობენ აზრისა და გამოხატვის თავისუფლებით. მედია დიდ გავლენას ახდენს დღის წესრიგის დადგენაზე (პრესის თავისუფლება).</p>						
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები მართავენ დისკუსიას პოლიტიკური დღის წესრიგის დადგენის შესახებ.						
მასალა და რესურსები	ფლიპჩარტები და ფერების მიხედვით დახარისხებული მარკერები, წებოვანი ლენტები (სკოჩი).						
მეთოდი	„სიჩუმის კედელი“ – ჯგუფური მუშაობა. პრეზენტაციები და დისკუსია.						
დროის ბიუჯეტი	<table border="1"> <tr> <td>1. სიჩუმის კედელი.</td> <td>15 წთ.</td> </tr> <tr> <td>2. პრეზენტაციები.</td> <td>10 წთ.</td> </tr> <tr> <td>3. შეჯამება; მოსწავლეები ეცნობიან კვლევით ამოცანას.</td> <td>15 წთ.</td> </tr> </table>	1. სიჩუმის კედელი.	15 წთ.	2. პრეზენტაციები.	10 წთ.	3. შეჯამება; მოსწავლეები ეცნობიან კვლევით ამოცანას.	15 წთ.
1. სიჩუმის კედელი.	15 წთ.						
2. პრეზენტაციები.	10 წთ.						
3. შეჯამება; მოსწავლეები ეცნობიან კვლევით ამოცანას.	15 წთ.						

<p>ინფორმაცია</p> <p>„სიჩუმის კედელი“ არის ბრენშტორმინგის მეთოდი, რომელიც ეხმარება ნაკლებად ექსტროვერტ მოსწავლეებს, ან იმ მოსწავლეებს, რომლებსაც პასუხის მოსაფიქრებლად შედარებით დიდი დრო სჭირდებათ, რათა გამოთქვან თავიანთი მოსაზრებები. სიჩუმეში მუშაობა მოსწავლეებს საშუალებას აძლევს მაქსიმალური კონცენტრაცია მოიკრიბონ და, აქედან გამომდინარე, მათ მიერ გაკეთებული განცხადებები, უფრო საინტერესო და ინფორმაციულია. „სიჩუმის კედელი“ იმ პარადოქსის მაგალითია, რომ წესების მკაცრი სისტემა კი არ ზღუდავს თავისუფლებას, არამედ ხელს უწყობს მას. მოსწავლეები ექსპერტების როლში გამოდიან; მათი პასუხები ძირითად კითხვებზე არ შეიძლება იყოს „მცდარი“.</p> <p>მოსწავლეები საკლასო ოთახში პოლიტიკური პროგრამის შედგენის შესახებ გამართული საჯარო დებატების სიმულაციას ახდენენ. მიღებული გამოცდილება ეხმარება მათ, უკეთ ჩასწვდნენ პოლიტიკური ციკლის მოდელის არსს, ვინაიდან პროგრამის შედგენის შესახებ გამართული დებატები პოლიტიკური ციკლის მოდელის პირველ ეტაპს წარმოადგენს.</p> <p>მოსწავლეები თავად ეძებენ მასალას, რომლის შესწავლასაც მათ კვლევითი ამოცანა ავალებს (გაკვეთილი 2 და 3). კონსტრუქტივისტული მიდგომა გულისხმობს დემოკრატიულ საზოგადოებაში, პოლიტიკური პრობლემის განსაზღვრასა და გადაჭრისას კონსტრუქტივისტული მეთოდის გამოყენებას, როგორც ეს ნაჩვენებია პოლიტიკური ციკლის მოდელში.</p>
--

გაკვეთილის აღწერა

1. „სიჩუმის კედელი“¹⁷

იქმნება ხუთ–ხუთი მოსწავლისგან შემდგარი ჯგუფები. ყოველი ჯგუფი ნახევარწრის ფორმით განლაგდება სახით ფლიპჩარტებისკენ, რომლებიც კედელზეა დამაგრებული. ყოველ ჯგუფს ურიგდება სხვადასხვა ფერის ორი ან სამი მარკერი. მოსწავლეები მუშაობენ ჩუმად. 10 წუთის განმავლობაში. ყველა მოსწავლე მინიმუმ ერთ ჩანაწერს აკეთებს ფლიპჩარტზე. მათ უნდა დაასრულონ ფრაზა:

„ჩემი აზრით, ჩვენს წინაშე მდგარი ყველაზე მწვავე პრობლემა არის ...“

მოსწავლეებს შეუძლიათ პასუხი გასცენ ფლიპჩარტზე დაფიქსირებულ, სხვა მოსწავლის მიერ გამოთქმულ მოსაზრებას და მათ აქვთ უფლება ჩანაწერები გააკეთონ იმ ოდენობით, რამდენიც სურთ და იმდენჯერ, რამდენჯერაც უნდათ. ჯგუფს, საჭიროების შემთხვევაში, შეუძლია მოითხოვოს დამატებითი ფლიპჩარტი. მოსწავლეებს შეუძლიათ ფლიპჩარტზე დატანილი მოსაზრებების დასაკავშირებლად გამოიყენონ ისრები ან ხაზები, ასევე სიმბოლოები, როგორცაა, კითხვის ნიშანი ან ძახილის ნიშანი. მათი პოსტერი, საბოლოო ჯამში, მათი დისკუსიის ჩანაწერის სახეს მიიღებს.

მასწავლებელი მოსწავლეების დისკუსიას შორიდან ადევნებს თვალს. იგი არ ერევა და არ მონაწილეობს ამ უსიტყვო დისკუსიაში. მისი მოვალეობაა უზრუნველყოს, რომ წესები მკაცრად იქნეს დაცული – მოსწავლეებმა იმუშაონ ხმის ამოუღებლად.

2. პრეზენტაცია

მას შემდეგ, რაც ამოიწურება ფლიპჩარტზე მუშაობის დრო, ფლიპჩარტები გამოიფინება ისე, რომ ყველა მოსწავლეს ჰქონდეს საშუალება გაეცნოს მათ. მოსწავლეები პოსტერების წინ ორი დიდი ნახევარწრის ფორმით განლაგდებიან. რიგრიგობით, ყოველი ჯგუფი საკუთარ პოსტერს წარადგენს კლასის წინაშე. ყველა მოსწავლე არჩევს პოსტერზე დატანილ ერთ წინადადებას, რომლის ავტორიც თვითონ არ არის და ხმამაღლა კითხულობს მას და თან ასახელებს მიზეზს, თუ რატომ აარჩია ეს წინადადება. ძალიან ხშირად, მოსწავლეები ერთ ან ორ წინადადებაზე აკეთებენ აქცენტს. სანამ ყველა მოსწავლე არ შეასრულებს მოცემულ დავალებას, არ იმართება განხილვა.

მასწავლებელი პოსტერზე დატანილ განცხადებებს, მოსწავლეების მიერ წამოჭრილი საკითხების თემატიკის მიხედვით, ახარისხებს ზოგადი ქვესათაურების სვეტებში, რომელიც დაფაზე ან ფლიპჩარტზე დატანილ ცხრილშია მოცემული. გთავაზობთ მაგალითს:

ჩვენს წინაშე მდგარი ყველაზე მწვავე პრობლემა არის ...				
ეკომომიკა	უსაფრთხოება	გარემო	საზოგადოება	...
ვებრძოლოთ უმუშევრობას	ავტოსაგზაო შემთხვევები	შევამციროთ ნახშირორჟანგის ემისია	გავაუმჯობესოთ სკოლების მდგომარეობა	...
მეტი სამუშაო ადგილი ახალგაზრდებისთვის		...	დახმარება გავუწიოთ ახალგაზრდა ქალებს	
...			...	

მასწავლებელს შეუძლია, ამ სამუშაოს შესრულება რომელიმე მოსწავლეს დაავალოს. მოსწავლეები მონაწილეობენ ახალი კატეგორიების შერჩევასა და განცხადებებისთვის სათანადო ადგილის მიჩენის პროცესში.

¹⁷ წყარო: დემოკრატიის სწავლება, სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ, წიგნი VI: ევროპის საბჭოს გამომცემლობა, სტრასბურგი 2008 წელი, სავარჯიშო 7.1 გვ. 62

3. შეჯამება

„სიჩუმის კედელი“ პოლიტიკური დღის წესრიგის შემუშავების სიმულაციაა. რა პრიორიტეტები გამოიკვეთა მოსწავლეთა ჩანაწერებში? შეუძლიათ მათ შეთანხმდნენ იმის თაობაზე, თუ რომელი პრობლემა ყველაზე პრიორიტეტული? მათივე მიერ შედგენილი ცხრილი ეხმარება მათ უპასუხონ ამ კითხვებს. ცხრილი აჩვენებს, თუ რომელ კატეგორიაში ყველაზე მეტი მოსაზრება შესული, შესაბამისად, რომელი სფეროა მოსწავლეებისთვის პრიორიტეტული. ასევე აჩვენებს, რომელი მოსაზრებების გაერთიანებაა შესაძლებელი (იხ. *კონომიკა* მოცემულ ცხრილში).

შეიძლება, მოსწავლეები ვერ შეთანხმდნენ ერთი საკითხისათვის პრიორიტეტის მინიჭებაზე. ვალდებული არიან კი ისინი? ამ კითხვაზე ღირს დაფიქრება.

ერთი მხრივ, ისინი თავისუფალ ქვეყანაში ცხოვრობენ. ისინი სარგებლობენ თავისუფლებით, აირჩიონ რომელ საკითხს ანიჭებენ უპირატესობას და წარუდგინონ ეს საკითხი საზოგადოებას. მეორე მხრივ, რესურსების სიმწირე პრობლემას წარმოადგენს – საქმე არა მარტო გადასახადებიდან მიღებულ შემოსავალს და ფონდებს ეხება, არამედ დროსა და ენერჯიას, და ბოლოს, რაც არც თუ ისე უმნიშვნელოა, საზოგადოების ყურადღებას. ბევრ ადამიანს, განსაზღვრულ დროში, შეუძლია მოაგვაროს საკითხების მხოლოდ მცირე რაოდენობა და ამის შემდეგ სწრაფად დაკარგოს ინტერესი; ზოგიერთი მედიასაშუალება ემსახურება ისეთი დღის წესრიგის შემუშავებას, სადაც მხოლოდ ერთი საკითხია დაყენებული.

მოსწავლეებმა, ასევე, შეიძლება გამოთქვან მოსაზრება, რომ დღის წესრიგის დადგენის ასეთი პროცესი უსამართლო და, უფრო მეტიც, არაგონივრულია, ვინაიდან, საკითხები, რომლებიც მათი თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია, შეიძლება ვერც კი შევიდეს დღის წესრიგში. ვინ გამოასწორებს ამ „მცდარ“ გადაწყვეტილებას?

პასუხი არის – თავად მოსწავლეები, იმ შემთხვევაში, თუ ისინი მიხვდებიან, რომ საჭიროა მოქმედება. მოსწავლეები, ერთგვარად, აყალიბებენ პარტიებს, რომელთაც განსხვავებული მიზნები და ღირებულებები („იდეოლოგია“) გააჩნიათ და რომლებიც აქტიურად მონაწილეობენ დღის წესრიგის დადგენის თაობაზე გამართულ დებატებში (მაგ. დაქირავებული მუშაკები, გარემოს დამცველები, უმცირესობათა უფლებების დამცველები).

გამართული დისკუსია ემსახურება იმის გაგებას, თუ რა არის პარტიების დანიშნულება. იხილეთ, ამ თავის ბოლოში მოცემული კვლევითი ამოცანა.

4. კვლევითი ამოცანა

დისკუსიის შემდეგ, მოსწავლეები არჩეულ გზას დაადგებიან. მასწავლებელი აუწყებს მათ, რომ ეძლევათ შესაძლებლობა დეტალურად შეისწავლონ მათ მიერ არჩეული საკითხი. კვლევითი ამოცანის შესასრულებლად, მათ დასჭირდებათ შერჩეულ საკითხზე მასალის შეგროვება, ბეჭდვითი თუ ელექტრონული საშუალებების გამოყენებით. მათ ყურადღების გამახვილება მარტო დღის წესრიგის დადგენის გამო გამართულ დებატებზე არ მოუწევთ, მოსწავლეებმა ყველა შესაძლო მასალა უნდა მოიპოვონ საკითხთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების, სტატისტიკური მონაცემების, პოლიტიკური პარტიების, ლობისტთა ჯგუფების და არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ გაკეთებული განცხადებების და ა.შ. შესახებ.

გაკვეთილი 2

პოლიტიკა – როგორ აგვარებს დემოკრატიული საზოგადოება მის წინაშე მდგარ პრობლემებს პოლიტიკური ციკლის მოდელი

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	ანალიზი: მუშაობა მოდელზე.
სწავლის მიზანი	პოლიტიკა ემსახურება საზოგადოებაში წამოჭრილი პრობლემების გადაჭრას.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები პოლიტიკური ციკლის მოდელს უსადაგებენ მათ მიერ შერჩეულ კონკრეტულ მაგალითს.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 6.1 და 6.2. ფლიპჩარტები და მარკერები. გაზეთები.
მეთოდი	ლექცია, ჯგუფური მუშაობა.
დროის ბიუჯეტი	1. ლექცია და მასთან დაკავშირებით დასმული კითხვების განხილვა. 15 წთ. 2. კვლევითი სამუშაოს შესასრულებლად ჯგუფების შექმნა. 10 წთ. 3. კვლევითი სამუშაო. 15 წთ.

1. ლექცია და თემატური კითხვები

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს პოლიტიკური ციკლის მოდელს. მოსწავლეებისთვის უკვე ცნობილია პოლიტიკური ციკლის საწყისი ეტაპის შესახებ, ეს არის დღის წესრიგის დადგენა, და ისინი მზად არიან, გაეცნონ იმას, თუ რა ხდება მას შემდეგ, რაც პრობლემა საზოგადოების ყურადღების ცენტრში მოექცევა.

მასწავლებელი მოსწავლეებს უკითხავს მოკლე ლექციას, რომელიც გაკვეთილის კონტექსტზე მორგებული (კონსტრუქტივისტულ სწავლაზე ინსტრუქციების დართვა). მიღებულ ინფორმაციას მოსწავლეები გამოიყენებენ კვლევითი ამოცანის შესრულებისას. მასწავლებელი, გაკვეთილის დაწყებამდე, მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 6.1 და 6.2. მასალაში მოცემული ინფორმაცია დატანილი უნდა იყოს ფლიპჩარტზე ან დაფაზე, რათა მასწავლებელს საშუალება ჰქონდეს, ლექციის დროს, გამოიყენოს აღნიშნული მასალა თვალსაჩინოებისთვის.

აბსტრაქტული მოდელის აღქმას ამარტივებს მისი დაკავშირება კონკრეტულ მაგალითთან. უმჯობესი იქნება, თუ მასწავლებელი ამ მაგალითის სახით მოსწავლეების მიერ წინა გაკვეთილზე წამოჭრილი რომელიმე საკითხს აირჩევს. მასწავლებელს შეუძლია მოიყვანოს სხვა, ან თუნდაც შეთხზული, წინასწარ მომზადებული მაგალითი. დემონსტრირებისთვის, ჩვენ გთავაზობთ საკითხს, რომელიც ავტოსაგზაო შემთხვევების შემცირებას ეხება (იხ. გაკვეთილი 1, მოსწავლეთა მიერ გამოთქმული მოსაზრებების მიხედვით შედგენილი ცხრილი).

სანამ დეტალებზე გამახვილდება ყურადღება, მოსწავლეებს უნდა ჰქონდეთ წარმოდგენა ზოგად სურათზე. მოსწავლეები სწავლობენ მასალას მოსწავლეებისთვის 6.1. მასწავლებლის განმარტებები მოიცავს შემდეგს:

- მოცემული დიაგრამა წარმოადგენს პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესის მოდელს. მასზე ნაჩვენებია ამ პროცესის სხვადასხვა ეტაპი. პროცესი იწყება მაღლიდან – *დებატები* იმის შესახებ, თუ რა შეიძლება იყოს მიჩნეული „პრობლემად“. ეს არის დღის წესრიგის დადგენის თაობაზე გამართული დებატები, რომელიც წინა გაკვეთილზე განვიხილეთ. მას შემდეგ, რაც პრობლემა დღის წესრიგში დადგება, იწყება დებატები მისი მართებულად გადაჭრის გზების ძიების შესახებ.
- ამ დებატების შედეგი არის გადაწყვეტილება – მაგალითად, კანონი ან სხვა ზომა.
- შემდეგ ეტაპზე ხდება ამ გადაწყვეტილების *დანერგვა* – პრაქტიკაში გახორციელება. იგი შედის ძალაში. მაგალითად, კანონი შედის ძალაში, ან საფუძველი ეყრება ახალი საავადმყოფოს მშენებლობას.
- ხალხს ებადება საკუთარი *მოსაზრება*. ეთანხმებიან ისინი ამ გადაწყვეტილებას, მას შემდეგ, რაც გამოსცადეს მისი შედეგი? მაგალითად, ემსახურება იგი მათ ინტერესებს?
- ამას მოყვება ხალხის მხრიდან *რეაქცია*, რომელიც შესაძლოა იყოს მედიასაშუალებებით გაშუქებული კეთილგანწყობილი, ან კრიტიკული კომენტარები; პოლიტიკოსების მიერ გაკეთებული განცხადებები; ან საპროტესტო აქციები.
- მსგავსი რეაქციები სათავეს უდებს ახალ *დებატებს*, რომლის დროსაც *პრობლემები* დგება პოლიტიკურ დღის წესრიგში. ზოგი ადამიანი მიიჩნევს, რომ თავდაპირველი პრობლემა ისევ გადაუჭრელია, და შესაძლოა, სიტუაცია კიდევ უფრო დამძიმებული. მიღებულ ზომებს, შეიძლება მოჰყოლოდა გვერდითი მოვლენები, რომელმაც დასაბამი მისცა ახალ პრობლემებს. პოლიტიკა ციკლის სახით ხორციელდება: ზოგიერთი საკითხი პერმანენტულ ყურადღებას საჭიროებს, ზოგიერთი გადაწყვეტილება – გაუმჯობესებას. ეს ციკლი მიგვანიშნებს, რომ პოლიტიკა, მიღებული ზომების გამოცდისა და დაშვებული შესაძლო შეცდომების პრინციპების გათვალისწინებით, ზადმიწევნით პრაქტიკული საქმიანობაა.
- მაგრამ არის შესაძლებლობა იმისა, რომ პროცესი *დასრულდეს* (პოლიტიკური ციკლის დასასრული). ამ შემთხვევაში სახეზეა, რომ მიღებული ზომები ეფექტური აღმოჩნდა და პრობლემა აღმოიფხვრა – ან პრობლემა აღარ არის საზოგადოების ყურადღების ცენტრში და, შესაბამისად, აღარ საჭიროებს პოლიტიკურ ძალისხმევას.

მოსწავლეებმა შეიძლება დასვან კითხვები იმ საკითხებთან დაკავშირებით, რომლის აღქმაც მათ გაუჭირდათ. მასწავლებელმა უნდა გადაწყვიტოს, რომელ კითხვას უნდა გაეცეს პასუხი დაუყოვნებლივ და რომელ კითხვაზე მიიღებენ მოსწავლეები პასუხს მაგალითის განხილვისას.

ამის შემდეგ, მასწავლებელს, მოდელის თვალსაჩინოებისთვის, მოჰყავს მაგალითი. მაგალითში საკმაო რაოდენობით არის გამეორებები, რომელიც ხელს უწყობს საკითხის უკეთ აღქმას. კატეგორიები უკავშირდება ძირითად კითხვებსა და დეტალებს. მასალა მოსწავლეებისთვის 6.2 გამოიყენება ლექციის დროს.

მასწავლებელს მოჰყავს შეთხზული მაგალითი. მაგალითი აღებულია პირველი გაკვეთილიდან – ავტისაგზაო შემთხვევების შემცირება (იხ. მასალა მასწავლებლებისთვის 6.1, რომელიც ეფუძნება მასალას მოსწავლეებისთვის 6.2).

მოსწავლეები, საჭიროების შემთხვევაში, სვამენ შემდგომ შეკითხვებს და, ამჯერად, მათზე პასუხს მასწავლებელი მოსწავლეებს ანდობს. ამგვარად მასწავლებელი რწმუნდება, რამდენად გაერკვნენ მოსწავლეები ლექციის არსში. მოსწავლეები შეიძლება დააზნოს დისკუსიებისა და დებატების სიმრავლემ და იმ „დაჟინებულმა“ მიდგომამ, რითაც მონაწილე მხარე ცდილობს საკუთარი ინტერესების სხვებისთვის თავს მოხვევას. მასწავლებელი აღნიშნავს, რომ საკუთარი ინტერესებისთვის ბრძოლა დემოკრატიის მნიშვნელოვანი ელემენტია. საკუთარი ინტერესების

საჯაროდ გამოტანით, უკვე ქმნი წინაპირობას იმისა, რომ ეს ინტერესები გათვალისწინებულ იქნეს გადაწყვეტილების მიღებისას. ზოგიერთ შემთხვევაში შესაძლოა გამოიძებნოს კომპრომისი.

2. ჯგუფების შექმნა კვლევითი ამოცანის შესასრულებლად

დისკუსიის გაგრძელება არ არის რეკომენდებული. ამისთვის მოსწავლეებს დრო ექნებათ ბოლო გაკვეთილზე. ამჯერად მასწავლებელი მოსწავლეებთან ერთად იღებს გადაწყვეტილებას, თუ რომელი საკითხი ან პრობლემა განიხილონ. მასალა, რომელიც მოსწავლეებმა ამ მიზნით შეაგროვეს, მათ არჩევანის გაკეთებაში დაეხმარება – რომელი საკითხია აქტუალური? რა გადაწყვეტილებები იქნა მიღებული უახლოეს წარსულში?

მოსწავლეები ქმნიან ორ–სამ ან ოთხკაციან ჯგუფებს. მათ პრეზენტაციები უნდა მოამზადონ მეოთხე გაკვეთილისთვის. მოსწავლეებმა თავიანთი შედეგები უნდა გადაიტანონ მასალაში მოსწავლეებისთვის 6.2, რომლის ასლებიც დამზადდება კლასში დასარიგებლად.

მოსწავლეებს სჭირდებათ კრიტერიუმები, რომლებიც მათ საკითხის არჩევაში დაეხმარება:

- ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა: გადაწყვეტილების მიღებასთან დაკავშირებული მიმდინარე პროცესების შესახებ ინფორმაციას მოსწავლეები უზვად წააწყდებიან გაზეთებსა და ინტერნეტში. მეორე მხრივ, ვინაიდან ციკლი დასრულებული არ არის, მათ საშუალება ექნებათ ინფორმაცია მოიპოვონ პოლიტიკური ციკლის მხოლოდ დასაწყის ფაზებზე, მაგალითად, ობიექტური მიზეზების გამო, ვერ შეძლებენ მოიპოვონ მასალები გადაწყვეტილების მიღებასა და მის განხორციელებაზე. აქედან გამომდინარე, პრაგმატული მიდგომა იქნება, თუ ისინი ინფორმაციის ძიებას გასული კვირის გაზეთებში დაიწყებენ, რათა გაარკვიონ, რა იდგა პოლიტიკური დღის წესრიგის სათავეში მაშინ და როგორ გადაწყდა საკითხი.
- პირადი ინტერესი: მოსწავლეები ირჩევენ საკითხს, რომელიც, მათი თვალსაზრისით, ყველაზე მწვავეა. მათ შეუძლიათ გამოიყენონ პირველ გაკვეთილზე შედგენილი „სიჩუმის კედელი“. მაგრამ, ამ შემთხვევაში, მოსწავლეებმა უნდა გაითვალისწინონ, რომ ამგვარად შერჩეულ საკითხზე ინფორმაციის მოპოვება გაცილებით გაუძნელებათ.

3. კვლევითი სამუშაო

მოსწავლეები მეორე გაკვეთილის დარჩენილ დროს და მესამე გაკვეთილს მთლიანად უთმობენ კვლევითი სამუშაოს შესრულებას. ისინი სამუშაოს დამოუკიდებლად გეგმავენ.

გაკვეთილი 3 პოლიტიკური ციკლის მოდელის გამოყენება კვლევითი ამოცანა

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	მეთოდები: მუშაობა პროექტზე. ანალიზი და მსჯელობა: პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესის აღწერა და შეფასება. მონაწილეობა და აქტიურობა: პასუხისმგებლობა, თავისუფლებით სარგებლობა.
სწავლის მიზანი	მოსწავლეებს ესმით პოლიტიკური ციკლის მოდელის არსი და შეუძლიათ იგი მიუსადაგონ პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების შესახებ მოპოვებულ ნებისმიერ ინფორმაციას.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები პოლიტიკური ციკლის მოდელს უსადაგებენ კონკრეტულ მაგალითს.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 6.1 და 6.2. გაზეთები.
მეთოდი	მუშაობა პროექტზე.
დროის ბიუჯეტი	1. ჯგუფური მუშაობა. 35 წთ. 2. დეტალური მოხსენებები. 5 წთ.

გაკვეთილი მთლიანად ეძღვნება ჯგუფურ მუშაობას. მოსწავლეები მუშაობენ მასწავლებლის დახმარების გარეშე და პასუხისმგებელი არიან შესრულებულ სამუშაოზე. ამიტომ მათ თავად უნდა მოიპოვონ სრული ინფორმაცია იმაზე, რაც მათ სჭირდებათ.

მასწავლებელს შეუძლია მოსწავლეებს დახმარება გაუწიოს ინფორმაციის წყაროების მიწოდებით, მაგ. სტატისტიკური მონაცემები, სკოლის სახელმძღვანელოები, კონსტიტუციის ასლები, მისცეს კლასში ინტერნეტის გამოყენების საშუალება.

მასწავლებელი აკვირდება მოსწავლეების მუშაობის პროცესს; მასწავლებლის ხელმძღვანელობის გარეშე – როგორც ეს მათ სკოლის დამთავრების შემდეგ, რეალურ ცხოვრებაში მოუწევთ – რას ართმევენ თავს თავისუფლად და სად აწყდებიან დაბრკოლებებს; ეს მასწავლებელს აწვდის მასალას იმის თაობაზე, თუ რომელი კომპეტენციის განვითარებას საჭიროებენ მოსწავლეები.

მასწავლებელი სთავაზობს მოსწავლეებს, პლენარული სხდომის ფარგლებში, დეტალური მოხსენებებით წარდგინენ კლასის წინაშე. მომავალ გაკვეთილზე დაგეგმილია პრეზენტაციები და თუ მოსწავლეები ვერ ასწრებენ მოსამზადებელი სამუშაოების დასრულებას, მათ თავად უნდა იპოვონ გამოსავალი ამ სიტუაციიდან.

პირველ რიგში მოსწავლეებმა უნდა დაადგინონ, რას გულისხმობენ „დაუსრულებელ“ სამუშაოში. ვერ მოასწრეს გაცნობიდან რაიმე დამატებით ინფორმაციას? თუ მიაჩნიათ, რომ არასაკმარის ინფორმაციას ფლობენ?

ამ შემთხვევაში, საუკეთესო არჩევანია პასუხისმგებლობა ამ პრობლემაზე მოსწავლეებს მივანდოთ. სასტიკი გადაწყვეტილებაა, მაგრამ რეალურ ცხოვრებაში სწორედ ასე ხდება. მოსწავლეებისთვის

სწავლის შესაძლებლობების მიცემა გაცილებით მეტს ნიშნავს, ვიდრე ხარვეზები პრეზენტაციის დროს. ოთხივე გაკვეთილის შემდეგ საჭიროა შეჯამება, რასაც საკმარისი დრო უნდა დაეთმოს. შესაძლებელია დამატებითი გაკვეთილის ჩატარება, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, თუ ჯგუფების უმეტესობამ ვერ მოასწრო დადგენილ დროში სამუშაოს სრულყოფილი შესრულება.

გაკვეთილი 4

როგორ მივიღოთ მონაწილეობა?

პოლიტიკური ციკლი, როგორც პოლიტიკურ პროცესებში მონაწილეობის საშუალება

<p>მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.</p> <p>ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.</p> <p>სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.</p> <p>მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული მეთოდები წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.</p> <p>მოწოდებული მასალა ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.</p> <p>დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.</p>					
კომპეტენციების დაუფლება	<p>მეთოდები: პრეზენტაცია და სხვა მოსწავლეების პრეზენტაციების მოსმენა.</p> <p>მონაწილეობა: პოლიტიკურ პროცესებში მონაწილეობის შესაძლებლობის განსაზღვრა.</p>				
სწავლის მიზანი	<p>მოდელი წარმოადგენს საშუალებას, გავანალიზოთ კომპლექსური მთლიანობის მხოლოდ ნაწილი. პოლიტიკას აქვს ორი მხარე: პრობლემების მოგვარება და სწრაფვა ძალაუფლებისაკენ. პოლიტიკური ციკლის მოდელი გვთავაზობს მხოლოდ პირველ ასპექტს.</p>				
მოსწავლეთა ამოცანა	<p>მოსწავლეები მოკლე ინფორმაციას აწოდებენ ერთმანეთს თავიანთი შედეგების შესახებ.</p> <p>მოსწავლეები აფასებენ მათ მიერ შესრულებული სამუშაოს პროცესსა და რეზულტატს.</p>				
მასალა და რესურსები	<p>მასალა მოსწავლეებისთვის 6.2, მოსწავლეების მიერ გაკეთებული ჩანაწერებით.</p>				
მეთოდი	<p>ოფისის ტიპის პრეზენტაციები.</p> <p>პლენალური განხილვა.</p>				
დროის ბიუჯეტი	<table border="1"> <tr> <td>1. მოსწავლეთა პრეზენტაციები</td> <td>15 წთ.</td> </tr> <tr> <td>2. განხილვა და შეჯამება.</td> <td>25 წთ.</td> </tr> </table>	1. მოსწავლეთა პრეზენტაციები	15 წთ.	2. განხილვა და შეჯამება.	25 წთ.
1. მოსწავლეთა პრეზენტაციები	15 წთ.				
2. განხილვა და შეჯამება.	25 წთ.				

გაკვეთილის აღწერა

1. მოსწავლეთა პრეზენტაციები

გაკვეთილი იწყება მოსწავლეების აქტიურობით. ისინი ჯგუფებად უსხედან საკუთარ მერხებს, რომლებიც საკლასო ოთახის კედლების გასწვრივ არის განლაგებული, მერხებს შორის სიცვრცე თავისუფალია. ყოველი ჯგუფი ირჩევს ორ სპიკერს, რომლებიც რიგრიგობით წარადგენენ საკუთარ ჯგუფს. ეს საშუალებას აძლევს ყველა მოსწავლეს ეწვიოს სხვა ჯგუფს და მიიღოს მოკლე ინფორმაცია მათ შედეგებზე.

ეს არაცენტრალიზებული გარემო რამდენიმე მოსწავლის ერთდროული აქტიურობის საშუალებას იძლევა. სრული სურათის მოპოვებას ვერც ერთი მოსწავლე ვერ შეძლებს. ამას გაცილებით მეტი დრო დასჭირდება და მიღებული ინფორმაცია საკმაოდ დიდი ოდენობის და, შესაბამისად, დასამახსოვრებლად რთული იქნება.

მასწავლებელი მოსწავლეებს უერთდება და მხოლოდ უსმენს მათ, არ უსვამს შეკითხვებს და არ აკეთებს კომენტარს.

2. დისკუსია და გაანალიზება

მოსწავლეები ემზადებიან პლენარული სხდომისთვის. ისინი სხდებიან წრეზე ან ნახევარწრეზე, სახით ერთმანეთისკენ.

პირველ რიგში, მასწავლებელი და მოსწავლეები დღის წესრიგზე უნდა შეთანხმდნენ. მასწავლებელი მათ სთავაზობს პოლიტიკური ციკლის მოდელზე კონცენტრირებას, იმ საკითხებზე კონცენტრირების ნაცვლად, რომლებიც მოსწავლეებმა შეისწავლეს. მოსწავლეები ამაზე უნდა შეთანხმდნენ, სანამ მუშაობას გააგრძელებდნენ.

მასწავლებელი სვამს სააზროვნო კითხვას და სიტყვას აძლევს მოსწავლეებს:

„პოლიტიკური ციკლის მოდელის გამოყენება სამუშაოს შესრულებისას რაში დაგეხმარათ და რაში - არა?“

მოსწავლეები კომპეტენტურ პასუხებს იძლევიან, ეყრდნობიან რა კვლევითი ამოცანის შესრულებისას მათ მიერ მიღებულ გამოცდილებას. მათ შეიძლება დაასახელონ ტექნიკური პრობლემები, როგორცაა, შეფერხებები ინფორმაციის მოპოვებისას ან დროის სიმცირე. შეიძლება შეეხონ ანალიტიკურ სირთულეებს, როგორცაა, იმის განსაზღვრა თუ რა ეტაპზეა მოცემული საკითხი: დღის წესრიგში დაყენების, გადაწყვეტილების მიღების მიზნით გამართული დებატების თუ შედეგებზე რეაგირების ეტაპზე. მათ შეიძლება კითხვები გაუჩნდეთ პოლიტიკური ციკლის მოდელთან დაკავშირებით: რამდენად რეალურად ასახავს იგი სინამდვილეს?

აუცილებელი არ არის, მოსწავლეების მიერ წამოჭრილ ყველა საკითხზე კომენტარის გაკეთება და მათ მიერ დასმულ ყველა შეკითხვაზე პასუხის გაცემა. მაგრამ როგორც მასწავლებელს, ასევე მოსწავლეებს აქვთ იმის თავისუფლება თავად მიიღონ გადაწყვეტილება ამის თაობაზე და შესაბამისად დაგეგმონ, რა დრო დაუთმონ ამ პროცედურას.

პოლიტიკური ციკლის მოდელთან დაკავშირებით, სულ მცირე, სამი საკითხი არსებობს, რომელზეც ღირს შეჩერება (იხ. მასალა მასწავლებლებისთვის 6.2). არ არის აუცილებელი მასწავლებელმა მოსწავლეების ყურადღება ყველა დეტალზე შეაჩეროს; ეს მისი გადასაწყვეტია. მოწოდებული მასალა მასწავლებელს დაეხმარება განმარტოს მოსწავლეების მიერ გაკეთებული ზოგიერთი კომანტარი. სხვა შემთხვევაში, მასწავლებელი ირჩევს ერთ ან მეტ საკითხს და მოსწავლეებს მოკლე ინფორმაციას აწვდის მათ შესახებ, რითაც ასრულებს დისკუსიას.

გაკვეთილი 5

შემაჯამებელი სხდომა (არასავალდებულო)

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.							
ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.							
სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.							
მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული მეთოდები წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.							
მოწოდებული მასალა ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.							
დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.							
კომპეტენციების დაუფლება	ინდივიდუალური სწავლის პროცესისა და კომპეტენციების გამომუშავების შეჯამება. კონსტრუქციული რეაგირება. დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების წარმატებით განხორციელებაში, მასწავლებლისა და მოსწავლეების ერთობლივი პასუხისმგებლობის შეფასება.						
სწავლის მიზანი	შეჯამება წარმოადგენს სწავლებისა და სწავლის პროცესის გაუმჯობესების საშუალებას.						
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები აჯამებენ თავიანთ ნამუშევრებს (სწავლის შედეგი და სწავლის პროცესი).						
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 6.3 (მოსწავლეთა რეაგირება). ფლიპჩარტები, სხვადასხვა ფერის მარკერებით. ფლიპჩარტზე დატანილი მასალა მოსწავლეებისთვის 6.3.						
მეთოდი	ინდივიდუალური სამუშაო, პლენალური პრეზენტაცია და განხილვა.						
დროის ბიუჯეტი	<table border="1"> <tr> <td>1. პირადი მოსაზრებები.</td> <td>7 წთ.</td> </tr> <tr> <td>2. პლენარული პრეზენტაციები შეჯამების რეზულტატების შესახებ</td> <td>10 წთ.</td> </tr> <tr> <td>3. შემდგომი განხილვა.</td> <td>20 წთ.</td> </tr> </table>	1. პირადი მოსაზრებები.	7 წთ.	2. პლენარული პრეზენტაციები შეჯამების რეზულტატების შესახებ	10 წთ.	3. შემდგომი განხილვა.	20 წთ.
1. პირადი მოსაზრებები.	7 წთ.						
2. პლენარული პრეზენტაციები შეჯამების რეზულტატების შესახებ	10 წთ.						
3. შემდგომი განხილვა.	20 წთ.						

ინფორმაცია მასწავლებლებისათვის

მოცემული სახელმძღვანელოს წინამდებარე თავი შერჩეულია, როგორ ერთ-ერთი იმ ორ თავთაგან¹⁸, რომლებიც გვიჩვენებს, თუ როგორ შეიძლება სახელმძღვანელოს თავის შემაჯამებელი ეტაპი გამოყენებულ იქნეს ამ თავის შეფასების მიზნით. ეს შემაჯამებელი გაკვეთილი არასავალდებულოა, მაგრამ რეკომენდებული.

მოსწავლეები აჯამებენ პროექტში მონაწილეობისას მათ მიერ შესრულებულ სამუშაოს – ამჯერად, ყურადღებას ამახვილებენ რა სწავლებისა და სწავლის პროცესზე. რა სირთულეებს წააწყდნენ და რას გაართვეს თავი წარმატებით? რა კომპეტენციებს ფლობენ და რომელის დაუფლებას ისურვებდნენ?

შემაჯამებელი ეტაპი მნიშვნელოვანია დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების შედეგების შესაფასებლად, რადგან ხდება მოსწავლეების მოსაზრებების ერთმანეთთან და მასწავლებლის მოსაზრებასთან შედარება. შეჯამებას საკმაოდ დრო სჭირდება, მაგრამ ეს სასარგებლო ინვესტიციაა, ვინაიდან მიღებული შედეგების საფუძველზე შესაძლებელი ხდება სამუშაო გარემოს გაუმჯობესება და გაკვეთილის უფრო ეფექტურად დაგეგმვა. შემაჯამებელი

¹⁸ იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 5.6 (თავისთვის 4 და 5).

გაკვეთილი შედგება ინფორმაციის მიწოდების ეტაპისა (საფეხური 1 და 2) და შემდგომი განხილვისაგან (საფეხური 3).

გაკვეთილის აღწერა

წინამდებარე პროცედურას გადავაზოვთ იმ მოსწავლეებისთვის, რომლებსაც არა აქვთ შემაჯამებელი ეტაპზე მუშაობის გამოცდილება. პროცედურებს მათთვის, ვისაც ეს გამოცდილება უკვე აქვთ, შემოგთავაზებთ ქვემოთ.

1. პირადი მოსაზრებები

ფლიპჩარტი განთავსებულია კედელზე ან დაფაზე, ისე, რომ არც ერთი მოსწავლის მხედველობის არე არ არის შეზღუდული. მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს გაკვეთილის მიზანს: მოსწავლეებს არ მოუწევთ ახალი თემის განხილვა, მათ უნდა განიხილონ შედეგები და იმსჯელონ სწავლის პროცესზე. მოსწავლეებმა მათთვის დარიგებულ მასალაში მოცემულ კითხვებს გულწრფელად და სამართლიანად უნდა უპასუხოთ. არ არის აუცილებელი, დააფიქსირონ საკუთარი სახელები და გვარები.

ამის შემდგომ გამართული განხილვისას, მასწავლებელი, მოსწავლეებთან ერთად, მიღებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, განიხილავს, თუ რა საჭიროებს გაუმჯობესებას სწავლის შედეგების თვალსაზრისით, დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში; გაკვეთილების დაგეგმვისას შენარჩუნებული იქნება ის, რაც ეფექტური იყო და შეცვლილი იქნება ის, რაც ნაკლებად ეფექტური აღმოჩნდა.

თითოეულ მოსწავლეს ურიგდება მასალა მოსწავლეებისთვის 6.3. მასწავლებელი აფრთხილებს მოსწავლეებს, რომ მათ ერთმანეთის ფურცლებში ჩახედვისგან თავი უნდა შეიკავონ – ეს არ არის ტესტი და იქ მოცემულ კითხვებზე არ არსებობს სწორი და არასწორი პასუხები.

მოსწავლეებისათვის დარიგებული კითხვარის პირველი ნაწილი შედგება რვა კითხვისგან, რომელიც მოიცავს სწავლებისა და სწავლის სხვადასხვა ასპექტს – პოლიტიკური ციკლის მოდელი, სწავლებისა და სწავლის მეთოდები, თანამშრომლობა და სხვა მოსწავლეებთან და მასწავლებელთან ურთიერთობა. მოსწავლეები ამ კითხვებს სამიზნე დაფაზე წერტილის დასმით პასუხობენ – წერტილი სამიზნე დაფის ცენტრში (5) ნიშნავს „სრულიად ვეთანხმები“, ხოლო წერტილი სამიზნე დაფის გარე წრეზე (1) – „სრულიად არ ვეთანხმები“.

კითხვარის მეორე ნაწილში მოსწავლეები გამოთქვამენ საკუთარ მოსაზრებას იმის თაობაზე, თუ განვლილი თავიდან რა იყო მათთვის ყველაზე საინტერესო და მნიშვნელოვანი – და შესაბამისად, რისი დამახსოვრება ღირს? და რა იყო არასაინტერესო და უსარგებლო – რაც მათ მალე დაავიწყდებათ?

2. პლენარული პრეზენტაციები შეჯამების შედეგების შესახებ

მოსწავლეები მუშაობენ ჩუმად. ორი მოსწავლე აგროვებს ნამუშევრებს და მიაქვს ისინი ფლიპჩარტთან. ერთი მოსწავლე ხმამაღლა ასახელებს მოსწავლეების მიერ სამიზნე დაფებზე გაკეთებული აღნიშვნების ადგილს, კითხვების შესაბამისად. მეორე მოსწავლეს მონაცემები გადააქვს ფლიპჩარტზე დატანილ, მოსწავლეთა კითხვარში მოცემული სამიზნე დაფის ანალოგიურ დაფაზე. მოსწავლეს შეუძლია გამოითვალოს მოსწავლეთა პასუხების ზუსტი მონაცემი. ამისათვის საჭიროა თითოეულ გრაფაში დაგროვილი აღნიშვნები გაიყოს მოსწავლეთა სრულ რაოდენობაზე.

კლასი ეცნობა კითხვარის მეორე ნაწილში მოსწავლეების მიერ გაკეთებულ ჩანაწერებს და მონაცემების შეტანა ხდება სამიზნე დაფის მარჯვნივ და მარცხნივ განთავსებულ ფლიპჩარტებზე, რომელთაგანაც თითოეულს წამმდვარებული აქვს შესაბამისი ორი კითხვა: რა იყო ყველაზე საინტერესო? და რა იყო ყველაზე უსარგებლო?

პროცედურის ალტერნატიული ვარიანტი

ზემოთ მოცემული პროცედურა დიდ დროს მოითხოვს, მაგრამ ამოცანას უადვილებს იმ მოსწავლეებს, რომლებსაც არა აქვთ შემაჯამებელ ეტაპზე მუშაობის გამოცდილება. ქვემოთ მოცემული მეთოდი შეიძლება გამოყენებული იქნეს იმ შემთხვევაში, თუ:

- მოსწავლეებს აქვთ შემაჯამებელ ეტაპზე მუშაობის გამოცდილება;
- (რაც უფრო მნიშვნელოვანია) მათ იციან, რომ მასწავლებელი არ დასჯის მათ, რაც უნდა მკაცრი და მწვავე იყოს მათ მიერ გაკეთებული კრიტიკული შენიშვნები, მაგ. არ დაუწერს მათ არადამაკმაყოფილებელ ნიშანს, არ მიაყენებს სიტყვიერ შეურაცხყოფას;
- (და კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი) მოსწავლეებს შეუძლიათ ენდონ ერთმანეთს იმაში, რომ არ გააკრიტიკებენ ერთმანეთის განსხვავებულ მოსაზრებებს და სწავლის გამოცდილებას.

საფეხური 1: მოსწავლეები რიგრიგობით მიდიან ფლიპჩარტთან და აკეთებენ აღნიშვნებს შესაბამის გრაფაში, ფლიპჩარტზე დატანილ სამიზნე დაფაზე. ისინი არ ავსებენ კითხვარს, რომელიც მოცემულია მასალაში მოსწავლეებისათვის 6.3. სანაცვლოდ, მათ ურიგდებათ წითელი და მწვანე ფურცლები (ასევე გამოდგება სათანადოდ დასათაურებული თეთრი ფურცლებიც), სადაც ისინი წერენ თავიანთ მოსაზრებებს. შემდეგ ორი მოსწავლე აგროვებს ამ ფურცლებს და კითხულობს კლასის წინაშე. უმჯობესი იქნება, თუ მოსწავლეები რიგრიგობით, თავად კითხულობენ საკუთარ მოსაზრებებს და კომენტარსაც ურთავენ, სურვილის შემთხვევაში.

ფურცლებს, რომელზეც მოსწავლეებმა საკუთარი მოსაზრებები გადაიტანეს, ამაგრებენ ფლიპჩარტზე, ანალოგიური შინაარსის მოსაზრებები შეიძლება ერთად დაჯუფდეს და ისე მიამაგროთ ფლიპჩარტზე. შემდეგ საჭიროა მათი დახარისხება და დასათაურება.

შემაჯამებელი ეტაპის ძირითადი წესი: არავითარი კომენტარი და დისკუსია

ნებისმიერი მეთოდის არჩევის შემთხვევაში ძირითადი წესი უცვლელი რჩება: არც ერთი განცხადების შესახებ არ კეთდება კომენტარი. დისკუსიის დროზე ადრე დაწყება გაკვეთილის დროის განრიგს დაარღვევს და, რაც უფრო მნიშვნელოვანია, ამით ყველასთვის თანაბარი შესაძლებლობების პრინციპი იქნება უგულვებელყოფილი. მასწავლებელი უძღვეს გაკვეთილის ამ ეტაპს და აღკვეთავს მოსწავლეების მხრიდან ნებისმიერ მცდელობას, კომენტარი გააკეთონ რომელიმე მოსწავლის მიერ გამოთქმულ მოსაზრებაზე, ან დასცინონ და მასხრად აიგდონ ისინი საკუთარი განსხვავებული მოსაზრების გამო.

3. შემდგომი განხილვა

რჩევა დისკუსიის დაგეგმვის შესახებ არ არსებობს, იმ ობიექტური მიზეზის გამო, რომ შემაჯამებელ ეტაპზე იკვეთება, როგორ უნდა წარიმართოს დისკუსია. ქვემოთ მოყვანილია რამდენიმე მინიშნება, რომელიც მოსწავლეებს დაეხმარება დასკვნების გაკეთებაში.

სამიზნე დაფა:

- რომელ გრაფაშია ყველაზე მეტი 5 (ვეთანხმები) და რომელში ყველაზე მეტი 1 (არ ვეთანხმები) დაგროვილი და რა არის ამის მიზეზი?
- რომელ გრაფაშია პასუხების მრავალფეროვნება და რა არის ამის მიზეზი?

პირადი მოსაზრებები:

- არის ანალოგიური პასუხების სიმრავლე?

განხილვისას შეიძლება წამოიჭრას შემდეგი საკითხები:

- დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში რა არის მისაღები? გავაგრძელოთ იგივე მიდგომით სწავლა?
- რაში მდომარეობს დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების ხარვეზი? უნდა შევცვალოთ ეს მიდგომა, თუ გავაუმჯობესოთ იგი? როგორ?

(მასალაში მოსწავლეებისათვის 6.3, შეიძლება დამატებული იქნეს შემდეგი კითხვები).

- რა შედის ჩემს პირად მოვალეობაში? რა წვლილის შეტანა შემიძლია მე ჩვენს საერთო წარმატებაში?
- რისი სწავლა მსურს მე – როგორც ინდივიდუალურ მოსწავლეს – ამის შემდეგ? როგორი ამოცანა იწვევს ჩემს ინტერესს ან მეხმარება ცოდნის შეძენაში?

მოსწავლეები და მასწავლებელი, სასურველია ერთად, შემაჯამებელი ეტაპის რეზულტატების საფუძველზე, იღებენ გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ როგორ დაგეგმონ შემდგომი გაკვეთილები. ერთი მნიშვნელოვანი რამ, რასაც მოსწავლეები – და სავარაუდოდ მასწავლებელიც – გააცნობიერებენ, არის ის, რომ მასწავლებელი და მოსწავლეები ერთმანეთზე არიან დამოკიდებული და წარმატება მხოლოდ მათი ერთიანი ძალისხმევის შედეგი შეიძლება იყოს.

მასალა მასწავლებლებისთვის 6.1

პოლიტიკური ციკლის მოდელის ილუსტრირება – როგორ შეგვიძლია შევამციროთ ავტოსაგზაო შემთხვევათა რაოდენობა?

ცნებები და ძირითადი კითხვები	შენიშვნები
<p>0. თემა</p> <p>რა არის საკითხის არსი?</p>	<p>როგორ შეგვიძლია შევამციროთ ავტოსაგზაო შემთხვევათა რაოდენობა?</p>
<p>1. პრობლემა</p> <p>ვინ ადგენს დღის წესრიგს?</p> <p>რაში მდგომარეობს პრობლემა?</p> <p>ეთანხმება ყველა მონაწილე პრობლემის განმარტებას?</p>	<p>შინაგან საქმეთა მინისტრი: ავტოსაგზაო შემთხვევათა სიმრავლე. ახალგაზრდა მძღოლები – გამოუცდელი, დაუდევარი. ყველა ასაკის მამრობითი სქესის მძღოლი – ალკოჰოლის ჭარბი რაოდენობით მიღება.</p> <p>ავტომობილისტთა კლუბი: გზებზე ავტოსატრანსპორტო საშუალებების სიმრავლე; გადასახადები არ ხმარდება საგზაო ქსელის გაუმჯობესებას.</p> <p>გარემოს დამცველები: ნახშირორჟანგის ემისია მატულობს, საწვავის მარაგი იწურება და შესაბამისად საწვავი ძვირდება – მხარს უჭერენ ავტოტრანსპორტის ალტერნეტივების შემოტანას.</p>
<p>2. დებატები</p> <p>ვინ მონაწილეობს პროცესში?</p> <p>რაში მდგომარეობს მონაწილეთა ინტერესები, რა წარმოადგენს მათ ღირებულებებს?</p>	<p>ყველა თანხმდება, რომ საჭიროა შემცირდეს ავტოსაგზაო შემთხვევათა რაოდენობა. მაგრამ საკითხის განხილვისას თავს იჩენს განსხვავებული ინტერესები და მიზნები:</p> <p>მინისტრს სურს მიიღოს ზომები დაუდევარ მძღოლთა წინააღმდეგ.</p> <p>ავტომობილისტებს სურთ ავტომობილთა მძღოლებს უკეთესი პირობები ჰქონდეთ.</p> <p>გარემოს დამცველები გლობალური დათბობის გამო გამოთქვამენ შეშფოთებას.</p>
<p>3. დისკუსია</p> <p>რას ვიღებთ შედეგად?</p> <p>მიენიჭა პრიორიტეტი გარკვეულ ინტერესებს, თუ გადაწყვეტილება კომპრომისის საფუძველზე იქნა მიღებული?</p>	<p>მთავრობას შემოაქვს ორი კანონპროექტი:</p> <p>მაღალი ჯარიმები სიჩქარის გადაჭარბებისთვის, ალკოჰოლის დასაშვები ზღვარის შემცირება; მეტი კონტროლი სატრანსპორტო მოძრაობაზე.</p> <p>ოთხი სავალი ნაწილისგან შემდგარი გზატკეცილები ხუთ წელიწადში.</p>
<p>4. განხორციელება</p> <p>როგორ ხორციელდება გადაწყვეტილება?</p> <p>ვინ არის ამ პროცესში ჩართული ან მასზე პასუხისმგებელი?</p> <p>ხომ არ წარმოქმნის ეს გადაწყვეტილება პრობლემებს ან კონფლიქტებს?</p>	<p>სატრანსპორტო მოძრაობის მეტი კონტროლი, განსაკუთრებით სალამობითა და კვირის ბოლოს.</p> <p>დაგეგმილია გზატკეცილების გაფართოვება და გაუმჯობესება, სამუშაოები დაწყებულია.</p>

<p>5. მოსაზრებები</p> <p>რომელი პირები, დაინტერესებული ჯგუფები და ა.შ. უჭერენ მხარს ან აკრიტიკებენ შედეგებს?</p> <p>რა შეადგენს მათ ღირებულებებს, იდეოლოგიასა და ინტერესებს?</p>	<p>ავტომობილისტები მიესალმებიან სამშენებლო გეგმას, არ იზიარებენ კონტროლთან დაკავშირებულ გადაწყვეტილებას (ჯარიმები იზრდება –იზრდება ხარჯები).</p> <p>გარემოს დამცველები იმედგაცრუებულები არიან. მართავენ დემონსტრაციებს დედაქალაქში. განიხილავენ საკითხს ახალი მწვანეთა პარტიის დაარსების შესახებ.</p>
<p>6. რეაქცია</p> <p>როგორ რეაგირებენ ცალკეული პირები და როგორია საერთო რეაქცია?</p> <p>ძალაუფლებისა და ზეწოლის განხორციელების რა საშუალებებს ფლობენ ისინი?</p>	<p>გარემოს დამცველები მართავენ დემონსტრაციებს დედაქალაქში. განიხილავენ საკითხს ახალი მწვანეთა პარტიის დაარსების შესახებ.</p> <p>სატვირთო ავტომანქანების მძღოლები უკმაყოფილებას გამოთქვამენ გზატკეცილებზე შეფერხებების გამო.</p> <p>მინისტრი აცხადებს, რომ გასული 12 თვის განმავლობაში ავტოსაგზაო შემთხვევების რაოდენობა 15 %-ით შემცირდა – ამტკიცებს, რომ შედეგები და წარმატება მის მიერ არჩეული პოლიტიკის მართებულობაზე მეტყველებს.</p>
<p>7. ახალი პრობლემა ან პოლიტიკური ციკლის დასასრული</p> <p>წამოიჭრა ახალი დავა პოლიტიკური დღის წესრიგის შედგენის შესახებ?</p> <p>განხილვის საგანს ახალი თუ ისევ ძველი პრობლემა წარმოადგენს?</p> <p>მიღებულმა გადაწყვეტილებამ მოგვცა საშუალება დაგვესრულებინა პროცესი?</p>	<p>მინისტრი: აღარ არის საჭირო სხვა ზომების მიღება. დააკვირდით მოვლენების განვითარებას, განიხილეთ ბოლო 12 თვის მონაცემები.</p> <p>გარემოს დამცველები: ნახშირორჟანგის ემისიის დონემ კატასტროფული მატება განიცადა.</p> <p>ლუდის მწარმოებლები უკმაყოფილებას გამოთქვამენ: მათი პროდუქციის გასაღება/რეალიზაცია 10%-ით შემცირდა. სამუშაო ადგილების შემცირების რისკი გაიზარდა.</p> <p>მრეწველობა მოითხოვს გზის მშენებლობის გეგმის დაჩქარებას.</p> <p>...</p>

მასალა მასწავლებლებისთვის 6.2

ძირითადი ინფორმაცია პოლიტიკური ციკლის მოდელის შესახებ

1. პოლიტიკას გააჩნია ორი მხარე: პრობლემის მოგვარება და სწრაფვა ძალაუფლების მოსაპოვებლად. მოდელის სახით წარმოდგენილი პოლიტიკური ციკლი მოიცავს მხოლოდ პირველ ასპექტს – პრობლემის მოგვარებას. მასში ძალაუფლების ასპექტიც არის გათვალისწინებული, ვინაიდან დღის წესრიგის დადგენა დამოკიდებულია იმ ზეწოლაზე, რომელსაც მონაწილე მხარე ახორციელებს. მაგრამ მოდელის მთავარი ამოცანაა პოლიტიკის პრაქტიკული მხარის აღწერა – მას ვებერის სიტყვებით „სქელი ფიცრის ბურღვის წელი და მტკიცე პროცესი, რომელიც ხორციელდება ენთუზიაზმითა და სწორი და ზუსტი გათვლების წარმოებით“. ეს იმას ნიშნავს, რომ მონაწილე მხარის მიერ გაღებული ძალისხმევამ, რომელიც კონკურენტულ გარემოში მხარდაჭერისა და ხმების დიდი რაოდენობით მოპოვებას ემსახურება, და რომელიც ხშირად პოლიტიკური ოპონენტის პირად კრიტიკას, პოპულიზმსა და სკანდალის აღზევებას გულისხმობს, შესაძლოა მოვლენების განვითარებაზე უარყოფითი გავლენა იქონიოს, რაც არ არის გათვალისწინებული მოცემულ მოდელში.
2. პოლიტიკური ციკლის მოდელში, საყოველთაო კეთილდღეობის ცნება საინტერესო თვალსაზრისითაა განხილული. დემოკრატიულ საზოგადოებაში, დანამდვილებით არავინ იცის რა განაპირობებს ყველას კეთილდღეობას –სწორედ ეს წარმოადგენს ყველაზე დიდ განსხვავებას დემოკრატიასა და დიქტატურას შორის. ჩვენ იგი ერთად უნდა ამოვიცნოთ, მოვილაპარაკოთ მის თაობაზე, ავწონ–დავწონოთ, ვიკამათოთ და საბოლოოდ კომპრომისზე წავიდეთ. თუ ჩვენ ვცდებოდით, ან გადაწყვეტილება უსამართლო იყო, ამის თაობაზე უმაღლესი შევიტყობთ და მოგვიწევს იგივე პროცედურების თავიდან გავლა. ღია საზოგადოება საჭიროებს საყოველთაო კეთილდღეობის საკითხისადმი პრაგმატულ, კონსტრუქტივისტულ მიდგომას.
3. სქემები, როგორცაა პოლიტიკური ციკლის სქემა, წარმოადგენს მოდელებს. ისინი რეალობის ზოგიერთ ასპექტს ცხადად წარმოაჩენენ, მაგრამ ამის მიღწევა მხოლოდ რაღაც ასპექტების გამოტოვების ხარჯზეა შესაძლებელი. პოლიტიკური ციკლის მოდელი გამოგვადგება, როგორც გზამკვლევი, რომელიც დაგვებმარება პასუხი გავცეთ შემდეგ კითხვას: პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესის რა ეტაპზე შეგვიძლია ჩვენ, როგორც მოქალაქეებს ჩარევა და საკუთარი აზრის გამოხატვა? თუ ჩვენ პარლამენტის ან მთავრობის წევრები არა ვართ, ვერ მივიღებთ მონაწილეობას დებატებში, რომელიც გადაწყვეტილების მიღებას ემსახურება –ეს არის პოლიტიკური სისტემის შედეგი. მაგრამ არის ეტაპი, როცა ხდება მონაცემთა შეტანა, და აქ ჩვენ შეგვიძლია აქტიურობა გამოვიჩინოთ. ჩვენ შეგვიძლია ჩვენს კომენტარი გავაკეთოთ გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით, მხარი დავუჭიროთ, ან მის წინააღმდეგ გამოვიდეთ და ჩვენ შეგვიძლია მონაწილეობა მივიღოთ პოლიტიკური დღის წესრიგის დადგენის თაობაზე გამართულ დებატებში. პოლიტიკური პრობლემები დამოუკიდებლად კი არ არსებობს, არამედ საჭიროებს განსაზღვრასა და აღიარებას (იხ. მე-4 თავის თემა).

თავი 7 თანასწორობა

ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის მაღალი საფეხურისათვის

მაჟორიტარული წესი – სამართლიანია?
როგორ მოვაგვაროთ უმრავლესობა–უმცირესობის პრობლემა დემოკრატიულ
საზოგადოებაში?

7.1 უმრავლესობა იღებს გადაწყვეტილებას – ეთანხმებით?

მაგალითი

7.2 როგორ ვარეგულიროთ უმრავლესობისა და უმცირესობის ინტერესები?

წესდების შექმნა მიკროსაზოგადოებისთვის

7.3 წესდების პროექტი

უმრავლესობა/უმცირესობის საკითხის დარეგულირებისათვის საჭირო ინსტიტუციური სისტემების
შედარება

7.4 დემოკრატიული საზოგადოების მართვის რომელი გზაა საუკეთესო?

რა არის სამართლიანი და რა არის ეფექტური?

დამატებითი სამუშაო: კვლევითი ამოცანა

როგორი ფორმით იჩენს თავს ჩვენს ქვეყანაში უმრავლესობა/უმცირესობის საკითხი და როგორ ხდება
მისი დარეგულირება?

თავი 7 თანასწორობა მაჟორიტარული წესი – სამართლიანია?

წინასიტყვაობა მასწავლებლებისათვის

დემოკრატიულ საზოგადოებაში უმრავლესობა იღებს გადაწყვეტილებას და უმცირესობა იძულებულია, დათანხმდეს ამ გადაწყვეტილებას. ვინაიდან დემოკრატიულ სისტემაში გადაწყვეტილებები დროებითია და გადასინჯვას ექვემდებარება, უმცირესობას შეუძლია შეეგუოს იმას, რომ მათი მოთხოვნები და ინტერესები დროებით არ იქნა გათვალისწინებული. მაგრამ რა მოხდება თუ უმცირესობა „მუდმივ უმცირესობად“ გადაიქცევა – და მათი ინტერესები მუდმივად უგულებელყოფილი იქნება? კრიტიკოსები მსგავს სიტუაციას „უმრავლესობის ტირანიას“ უწოდებენ.

მოცემულ თავში ყურადღება გამახვილებული ამ საკითხზე, რომელიც დემოკრატიულ საზოგადოებაში მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს. ეს საკითხი დარეგულირებას საჭიროებს, ვინაიდან, იმ შემთხვევაში, თუ გარკვეულ ჯგუფებს ექმნებათ შთაბეჭდილება, რომ მათი ინტერესები მუდმივად არის უგულებელყოფილი, საფრთხის წინაშე აღმოჩნდება სოციალური ერთობა.

მოსწავლეები განიხილავენ სპორტული კლუბის მაგალითს, სადაც ორ ჯგუფს შორის არის დავა იმის თაობაზე, თუ რაზე დაიხარჯოს კლუბის ბიუჯეტი. ამ ჯგუფებიდან ერთი მრავალრიცხოვანია, მეორე – მცირერიცხოვანი. პრობლემა ნაკლებ კომპლექსურია, ვიდრე რეალურ საზოგადოებაში, მაგრამ პრობლემის არსი ერთი და იგივეა. მოსწავლეები ცდილობენ, გადაჭრან არსებული დავა წესდების შემუშავებით. მოსწავლეებმა შეიძლება სხვადასხვა მიდგომა გამოიყენონ, სწორედ ისე, როგორც ეს კონსტიტუციის შემუშავებისას ხდება – განისაზღვრება უმცირესობათა უფლებები ავტონომიაზე (ფედერალური ან კანტონალური მოდელი); ადამიანის უფლებები, ამკვიდრებს რა ადამიანის ღირსებისა და ურთიერთდარების სტანდარტებს, გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, უმრავლესობისთვის ადგენს კომპეტენციის გარკვეულ ფარგლებს. თუმცა, წესების ვერც ერთი სისტემა ვერ იქნება იმის გარანტი, რომ უმცირესობისადმი დამოკიდებულება სამართლიანი იქნება და უმრავლესობის სურვილი მოწონებას დაიმსახურებს. დემოკრატიულ საზოგადოებებს საფუძვლად უდევს პასუხისმგებლობისა და ურთიერთპატივისცემის კულტურა, რაც გამოიხატება მოქალაქეთა შორის არსებულ და საკუთარი სურვილით განხორციელებულ ურთიერთდამოკიდებულებაში.

გაკვეთილზე მიღებული გამოცდილებით მოსწავლეები იძენენ უნარს, უკეთ შეაფასონ, თუ როგორ ხდება მათ ქვეყანაში უმრავლესობა/უმცირესობის საკითხის რეგულირება. რეკომენდებულია კვლევითი ამოცანის შესრულება ამ თავის დამატებითი სამუშაოს სახით, საკითხის პრაქტიკულად შესწავლის მიზნით.

კომპეტენციების გამომუშავება: კავშირი სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან

რას გვიჩვენებს ეს ცხრილი

წინამდებარე სახელმძღვანელოს სათაური, *მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში*, გულისხმობს იმ კომპეტენციებს, რომელსაც აქტიური მოქალაქე უნდა ფლობდეს დემოკრატიულ საზოგადოებაში. მოცემული მატრიცა გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში შესულ თავებს შორის სინერგიის ეფექტის პოტენციალს. მატრიცა გვიჩვენებს, რომელი კომპეტენციების განვითარება ხდება მეშვიდე თავში (შეფერილი, ჰორიზონტალური მწკრივი ცხრილში). მუქი შტრიხებით შემოსაზღვრული ვერტიკალური სვეტი გვიჩვენებს პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისა და მოქმედების კომპეტენციებს – მისი გამოყოფა ხდება, დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობასთან მჭიდრო კავშირის გამო. ჰორიზონტალური მწკრივები გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან კავშირს: რომელ კომპეტენციებს იძენს მოსწავლე, სახელმძღვანელოში მოცემულ ამ თავებში, რომელიც მათ მეშვიდე თავში სჭირდებათ?

როგორ გამოვიყენოთ მატრიცა?

მასწავლებლებს მოცემული მატრიცის გამოყენება სხვადასხვა გზით შეუძლიათ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებს გაკვეთილის დასაგეგმად.

- ეს მატრიცა ეხმარება მასწავლებლებს, რომლებსაც დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების მცირე რაოდენობით გაკვეთილის ჩატარება უწევთ: მასწავლებელს საშუალება აქვს აარჩიოს ეს თავი და გამოტოვოს სხვა თავები, თუ მიიჩნევს, რომ მოსწავლეები გარკვეულწილად უკვე ფლობენ სხვა ძირითად კომპეტენციებს, მაგალითად მოცემულ თავში ასეთი კომპეტენციებია – პასუხისმგებლობის აღება, პრობლემის ანალიზი, მოლაპარაკებებში მონაწილეობისთვის საჭირო უნარ-ჩვევები.
- მოცემული მატრიცა ეხმარება მასწავლებელს დარწმუნდეს სინერგიის ეფექტში, რომლის მეშვეობითაც მოსწავლეები ერთსა და იმავე კომპეტენციას განმეორებით იძენენ, ერთმანეთთან დაკავშირებულ სხვადასხვა კონტექსტში. ამ შემთხვევაში, მასწავლებელი ირჩევს რამდენიმე თავს და კომბინირებულად აწვდის მათ მოსწავლეებს.

თავი	კომპეტენციის განვითარების განზომილებები			მიდგომები და ღირებულებები
	პოლიტიკური ანალიზი და შეფასება	მეთოდები და უნარები	მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში	
7. თანასწორობა	უმრავლესობისა და უმცირესობათა უფლებების ინტერესთა დარეგულირების ძირითადი საკითხი ადამიანთა უფლებები იცავს უმცირესობასა და ცალკეულ პიროვნებებს ფედერალური და კანტონალური ინსტიტუციური სტრუქტურები იცავს უმცირესობათა უფლებებს	პოლიტიკური პრობლემის ანალიზი და გადაჭრა	მოსაზრებებისა და გადაწყვეტილებების საჯაროდ გამოტანა და მათი დაცვა	ურთიერთალიარება
2. პასუხისმგებლობა				ურთიერთალიარება
1. ინდივიდუალობა			არჩევანის გაკეთება და	

			პრიორიტეტების განსაზღვრა	
4. კონფლიქტი	ინტერესთა კონფლიქტი			
5. წესები და კანონი	დემოკრატიულ საზოგადოებაში ინსტიტუციური ჩარჩო უზრუნველყოფს კონფლიქტის არამალადობრივი გზით მოგვარებას		ინსტიტუციური ჩარჩოს შექმნა საზოგადოებაში არსებული კონფლიქტის მოგვარების მიზნით	მნიშვნელოვანია: მშვიდობიანი, არამალადობრივი საშუალებების გამოყენება კონფლიქტის მოსაგვარებლად
3. მრავალფეროვნება და პლურალიზმი	პლურალისტული საზოგადოება შედგება განსხვავებულ ინტერესთა მატარებელი უმცირესობათა ჯგუფებისგან		მოლაპარაკება	

**თავი 7: თანასწორობა – მაჟორიტარული წესი – სამართლიანია?
როგორ მოვაგვაროთ უმრავლესობა-უმცირესობის პრობლემა დემოკრატიულ
საზოგადოებაში?**

გაკვეთილის თემა	კომპეტენციის გამომუშავება/სწავლი ს მიზანი	მოსწავლის ამოცანა	მასალა და რესურსები	მეთოდი
გაკვეთილი 1 უმრავლესობა იღებს გადაწყვეტილებას – ეთანხმებით?	პრობლემის ანალიზი. „მუდმივი უმცირესობის“ პრობლემა.	მოსწავლეები განსაზღვრავენ „მუდმივი უმცირესობის“ პრობლემას და ამ პრობლემის გადაჭრის შესაძლო გზების შესახებ განცხადებებით გამოდიან.	მასალა მოსწავლეებისთვის 7.1 (მაგალითი), მარკერები, ფლიპჩარტი.	ინდივიდუალურ ი მუშაობა, ჯგუფური მუშაობა, პლენარული განხილვა.
გაკვეთილი 2 როგორ ვარეგულიროთ უმრავლესობისა და უმცირესობის ინტერესები?	გუნდური მუშაობა, დროის მენეჯმენტი; პრობლემის გადაჭრა. წესები, კანონები და კონსტიტუცია წარმოადგენს საზოგადოებაში არსებული პრობლემის გადაჭრისა და კონფლიქტის წყაროებთან გამკლავების საშუალებებს. ეს ამართლებს მთავრობისა და ხელისუფლების არსებობას. თუმცა ისინი შეიძლება ემსახურებოდნენ გარკვეულ ინტერესებს.	მოსწავლეები ადგენენ წესდების პროექტს, რომელიც დაარეგულირებს უმრავლესობა/უმცირესობის საკითხს მიკროსაზოგადოებაში.	მასალა მოსწავლეებისთვის 7.1–7.3. ფლიპჩარტები და მარკერები.	ჯგუფური მუშაობა.
გაკვეთილი 3 წესდების პროექტი	მოკლე პრეზენტაციები, შედარება და მსჯელობა მოსაზრებებისა და მიზეზების შესახებ. ინსტიტუციური სტრუქტურა გულისხმობს ისეთ კრიტერიუმებს, როგორცაა, განხორციელებადობა , სამართლიანობა და სტაბილურობა.	მოსწავლეები იკვლევენ ინსტიტუციური სტრუქტურის კრიტერიუმებს. გამოდიან პრეზენტაციებით და ერთმანეთს ადარებენ საკუთარ მოსაზრებებს.	მასალა მოსწავლეებისთვის 7.4. მატრიცა მოსწავლეთა პრეზენტაციებისთვის ს (დაფა ან ფლიპჩარტი). ფლიპჩარტები, A4 ფორმატის ფურცლები. მარკერები. წებო ან წებოვანი ლენტები.	ჯგუფური პრეზენტაციები, პლენარული განხილვა.
გაკვეთილი 4 დემოკრატიული საზოგადოების მართვის რომელი გზაა საუკეთესო?	მსჯელობა: რეგულირების კრიტერიუმები. დიალექტიკა დემოკრატისა, სამართლიანობასა და ეფექტურობას შორის.	მოსწავლეები განიხილავენ წესდებთან პროექტებს და ასაბუთებენ საკუთარ მოსაზრებებს.	დაფა ან ფლიპჩარტი.	პრეზენტაციები, განხილვა.
დამატებითი სამუშაო კვლევითი ამოცანა უმრავლესობა/უმცირესობის საკითხი ჩვენს ქვეყანაში	მუშაობა.	კვლევითი ამოცანა: 1. უმცირესობის ინტერესთა უფლებზე დამყარების მაგალითები.	კონსტიტუცია; დამატებითი მასალა (ბეჭდვითი მედია, სტატისტიკური მონაცემები, ინტერნეტი).	ინდივიდუალურ ი სამუშაო. პროექტების პრეზენტაცია.

		2. როგორ უზრუნველყოფს უმცირესობის დაცვას ჩვენი ქვეყნის კონსტიტუცია.		
--	--	---	--	--

გაკვეთილი 1

უმრავლესობა – მუდმივი მმართველი?

მაგალითი

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	პრობლემის ანალიზი
სწავლის მიზანი	„მუდმივი უმცირესობის“ პრობლემა: დემოკრატიულ საზოგადოებაში უმრავლესობა იღებს გადაწყვეტილებას და უმცირესობა იძულებულია დათანხმდეს როგორც ამ პრინციპს, ასევე იმ გადაწყვეტილებას, რომელიც მიღებულია ხმათა უმრავლესობით. მაგრამ რა ხდება თუ უმცირესობის ინტერესები მუდმივად არის უგულებელყოფილი?
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები განსაზღვრავენ „მუდმივი უმცირესობის“ პრობლემას და ამ პრობლემის გადაჭრის შესაძლო გზების შესახებ განცხადებით გამოდიან.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 7.1 (მაგალითი), მარკერები, ფლიპჩარტი.
მეთოდი	ინდივიდუალური მუშაობა, ჯგუფური მუშაობა, პლენარული განხილვა.
დროის ბიუჯეტი	1. შესავალი: პრობლემის განსაზღვრა. 15 წთ.
	2. ამოცანის დასახვა. 20 წთ.
	3. ჯგუფური მუშაობა. 10 წთ.

ინფორმაცია

მოცემულ გაკვეთილზე მოსწავლეები ეცნობიან უმრავლესობა/უმცირესობის საკითხს. შეთხზულ მაგალითში პრობლემა, შეძლებისდაგვარად, მარტივად არის დაყენებული. სპორტული კლუბი აღქმულია, როგორც მიკროსაზოგადოება, რომელიც მხოლოდ ორი ჯგუფისგან შედგება – ერთი მრავალრიცხოვანი და ერთი მცირერიცხოვანი ჯგუფისგან. გადასაჭრელი პრობლემა – როგორ დავარეგულიროთ უმრავლესობისა და უმცირესობის უფლებები – რეალურ, პოლიტიკურ საზოგადოებაში არსებული პრობლემის მსგავსია.

გაკვეთილის აღწერა

1. შესავალი: პრობლემის განსაზღვრა

მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, რომ გაკვეთილი იწყება მაგალითით. იგი ჩამოარიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 7.1 და მოსწავლეები ხმამაღლა კითხულობენ მაგალითს. გაკვეთილის დასაწყის ეტაპზე, პრეზენტაციის ეს ფორმა, ნაცვად იმისა, რომ მოსწავლეებს მაგალითის დამოუკიდებლად, ჩუმად წაკითხვა დაავალთ, მათ ჯგუფური მუშაობისთვის განაწყოფს.

მასწავლებელი სვამს ერთ შეკითხვას:

„რაში მდგომარეობს პრობლემა?“

იგი სთხოვს მოსწავლეებს დაფიქრდნენ ამ კითხვაზე და ჩაინიშნონ საკუთარი პასუხები. ამგვარი დავალება, მოსწავლეებს, რომლებიც „ნელა“ ფიქრობენ (და რომლებიც ხშირად წინდახედულ პასუხებს იძლევიან), ისევე როგორც მოსწავლეებს, რომლებიც ინტროვერტები არიან, საშუალებას აძლევს მონაწილეობა მიიღონ განხილვაში.

პლენარულ რაუნდზე, მოსწავლეები, მათ მიერვე გაკეთებულ ჩანიშვნებზე დაყრდნობით, პასუხს სცემენ დასმულ კითხვას. მასწავლებელი მათ უსმენს და ამხნევეს, რათა გარკვევით ჩამოაყალიბონ თავიანთი მოსაზრებები (აქტიური მოსმენა). მას შემდეგ, რაც დაახლოებით 10 მოსწავლე გამოთქვამს საკუთარ მოსაზრებას, მასწავლებელს მათ მიერ გამოთქმული ძირითადი მოსაზრებები გადააქვს დაფაზე. მოსალოდნელია, რომ მოსწავლეები შეეხებიან დემოკრატიის ძირითად პრინციპს, რაც მრავალრიცხოვანი ჯგუფის სასარგებლოდ მოქმედებს, მაშინ როცა მცირერიცხოვანი ჯგუფის სასარგებლოდ მოქმედებს დისკრიმინაციის აკრძალვის პრინციპი (თანასწორობა). მასწავლებელი მოსწავლეთა მოსაზრებებს შემდეგი კატეგორიების მიხედვით ახარისხებს, რაც გამოყენებული იქნება დისკუსიისთვის მიმართულების მისაცემად:

მიკროსაზოგადოება: სპორტული კლუბი	
პრობლემა	პრობლემის გადაჭრის შემოთავაზებული გზები
თანანაბარი უფლებების დარღვევა	უმცირესობის ინტერესებიც უნდა იქნეს გათვალისწინებული (კომპრომისი)
დისკრიმინაციის შთაბეჭდილება (თანანაბარი უფლებების დარღვევა)	მოჭადრაკეები ტოვებენ კლუბს (მარცხის სცენარი)
მუდმივად გამარჯვებულნი და მუდმივად დამარცხებულნი („მუდმივი უმცირესობა“)	
დემოკრატია საფრთხის წინაშე	უმრავლესობის განმარტების შეცვლა
უმრავლესობა იღებს გადაწყვეტილებას – დამარცხებულები არ იზიარებენ მათ გადაწყვეტილებას	

მოსწავლეებმა უნდა გაათვითცნობიერონ, რომ მსგავსი კონფლიქტი გადაჭრას მოითხოვს. მოჭადრაკეების მიერ კლუბის დატოვება არავის ინტერესში შედის. მაგალითად ცალ-ცალკე კლუბის არსებობა დამატებით ხარჯებთან არის დაკავშირებული. ასე რომ საჭიროა მოიძებნოს გამოსავალი, რომელიც შეესაბამება როგორც დემოკრატიის, ასევე თანასწორობის პრინციპებს.

2. ამოცანის დასახვა

ა. პრობლემა

მოსწავლეებს, სავარაუდოდ, ესმით, რომ წარმოდგენილი მაგალითი არის მოდელი, რომელიც აჩვენებს საზოგადოებაში არსებულ პრობლემებს, აქედან გამომდინარე, უმრავლესობა/უმცირესობის საკითხს გააჩნია პოლიტიკური განზომილება. რეალობის ნაცვლად, მაგალითის შესწავლა, პრობლემას უფრო ნათელს ხდის და ამოცანას ამარტივებს. შემდგომში, მოსწავლეებს ექნებათ საშუალება, გამოიყენონ ეს მაგალითი, რეალურ სიტუაციასთან პარალელის გასავლებად. მასწავლებელი ხაზგასმით აღნიშნავს, მაგალითის კავშირს რეალობასთან, რადგან ეს ამართლებს ამოცანის მიზანს.

მოსწავლეებმა უნდა დაიცვან ორი პრინციპი: თანასწორობა და დემოკრატია.

ერთი მხრივ, უმრავლესობა/უმცირესობის საკითხი სამართლიანად უნდა გადაიჭრას – უმცირესობა არ შეეგუება იმას, რომ მათი ინტერესები და მოთხოვნილებები მუდმივად იყოს უგულვებელყოფილი. მეორე მხრივ, დემოკრატია ნიშნავს იმას, რომ უმრავლესობა სამართლიანად მოითხოვს გადამწყვეტი ხმა მის ხელთ იყოს. მოსწავლეების ამოცანას წარმოადგენს ისეთი წესდების შექმნა, რომელიც ამ ორივე პრინციპს გააერთიანებს.

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 7.2 და 7.3 და აძლევს მათ დროს, ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად, ჩუმად წაიკითხონ მასალა მოსწავლეებისთვის 7.2. მოკლე პლენარული რაუნდის განმავლობაში, მოსწავლეები მასალაში მოსწავლეებისთვის 7.2 წამოყენებულ ძირითად მიდგომებს დაფაზე დატანილ, მათ მიერ გამოთქმულ მოსაზრებებთან აკავშირებენ.

ბ. მოსალოდნელი გამოსავალი

მოსწავლეები კარგად უნდა ერკვეოდნენ იმაში, თუ რაში მდგომარეობს მათი ამოცანა და რისი მომზადება ევალუბათ მათ. მუშაობენ რა პატარა-პატარა ჯგუფებად, მოსწავლეებმა უნდა მოამზადონ წესდება, რომელშიც მოცემული იქნება წესები, რომელთა დაცვითაც თავიდან ავირიდებთ „მუდმივი უმცირესობის“ პერსპექტივას, როდესაც საზოგადოების ერთი ჯგუფი მიიჩნევს, რომ მათი ინტერესები და მოთხოვნილებები მუდმივად არის უგულვებელყოფილი. მათ შეუძლიათ წესდებაში შეიტანონ წესები გადაწყვეტილების მიღებაზე და ასევე ბიუჯეტის გადანაწილებაზე. მოსწავლეებს გაცნობიერებული უნდა ჰქონდეთ, რომ სპორტული კლუბი მიკროსაზოგადოებაა და მათი წესდება ისევე მოქმედებს, როგორც სახელმწიფოში კონსტიტუცია. საჭიროების შემთხვევაში, მასწავლებელი და მოსწავლეები იყენებენ მასალას მოსწავლეებისთვის 7.3, რათა პასუხი გასცენ ამოცანასთან დაკავშირებით წამოჭრილ კითხვებს.

გ. პროცედურა

ბოლოს მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს ამოცანასთან დაკავშირებულ ტექნიკურ საკითხებს. მოსწავლეები ქმნიან ჯგუფებს. მათ მიერ არჩეული, მასალაზე პასუხისმგებელი მოსწავლე ჯგუფს ფლიპჩარტითა და მარკერებით უზრუნველყოფს. ჯგუფების დროის აღმრიცხველებს მასწავლებელი მოკლე ინსტრუქციას აძლევს იმასთან დაკავშირებით, რომ ჯგუფებს ნამუშევრები მზად უნდა ჰქონდეთ მეორე გაკვეთილის დასასრულისთვის.

მასწავლებელს ფლიპჩარტზე აქვს გადატანილი ძირითადი კითხვები, რომელიც მასალაში მოსწავლეებისთვის 7.3 არის მოცემული (იხ. გაკვეთილი 3, ქვემოთ). იგი უხსნის მოსწავლეებს, რომ ეს ის კითხვებია, რომლებიც კრიტერიუმების ფუნქციას შეასრულებს, როდესაც მოხდება მოსწავლეების ნამუშევრების შედარება.

3. ჯგუფური მუშაობა

მოსწავლეები ქმნიან ოთხ ან ექვსკაციან ჯგუფებს. ისინი ჯგუფებში მუშაობენ პირველი გაკვეთილის დარჩენილი დროის განმავლობაში და აგრძელებენ მუშაობას მეორე გაკვეთილზე.

მასწავლებელს შეუძლია სთხოვოს ჯგუფების მენეჯერებს, გაკვეთილის ბოლოს მასთან მოიყარონ თავი, რათა მოკლე მოხსენებები გააკეთონ თავიანთი ჯგუფის მუშაობის შესახებ.

გაკვეთილი 2

როგორ ვარეგულიროთ უმრავლესობისა და უმცირესობის ინტერესები? წესდების შექმნა მიკროსაზოგადოებისთვის

<p>მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.</p> <p>ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.</p> <p>სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.</p> <p>მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული მეთოდები წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.</p> <p>მოწოდებული მასალა ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.</p> <p>დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.</p>	
კომპეტენციების დაუფლება	გუნდური მუშაობა, დროის მენეჯმენტი. პრობლემის გადაჭრა.
სწავლის მიზანი	წესები, კანონები და კონსტიტუცია წარმოადგენს საზოგადოებაში არსებული პრობლემის გადაჭრისა და კონფლიქტის წყაროებთან გამკლავების საშუალებებს. ეს ამართლებს მთავრობისა და ხელისუფლების არსებობას. თუმცა ისინი შეიძლება ემსახურობდნენ გარკვეულ ინტერესებს.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ადგენენ წესდების პროექტს, რომელიც დაარეგულირებს უმრავლესობა/უმცირესობის საკითხს მიკროსაზოგადოებაში.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 7.1–7.3. ფლიპჩარტები და მარკერები.
მეთოდი	ჯგუფური მუშაობა.
დროის ბიუჯეტი	40 წთ.

გაკვეთილის აღწერა

მოსწავლეები აგრძელებენ ჯგუფებში მუშაობას.

მასწავლებელი თვალყურს ადევნებს მათი მუშაობის პროცესს, აკვირდება, რომელ მეთოდებსა და უნარებს იყენებენ ისინი წარმატებით და სად სჭირდებათ მათ დახმარება და წვრთნა. მე-4 გაკვეთილისთვის დაგეგმილი დეტალური მოხსენებების გაკეთებისას მოსწავლეებს საშუალება ეძლევათ მასწავლებელს მიაწოდონ ინფორმაცია იმის თაობაზე, თუ როგორ თანამშრომლობდნენ ჯგუფის წევრები სამუშაოს შესრულებისას და მასწავლებელს შეუძლია კომენტარი გააკეთოს მათი თანამშრომლობის შესახებ. ჯგუფებმა, შეძლებისდაგვარად, დამოუკიდებლად უნდა იმუშაონ, მასწავლებელი არ ერევა მათ მუშაობაში, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ იგი ხვდება, რომ მოსწავლეები „შეცდომას“ უშვებენ. ისინი უფრო მეტ ცოდნას შეიძენენ, იმ შემთხვევაში, თუ აბსოლუტური თავისუფლება ექნებათ და თავად აიღებენ პასუხისმგებლობას გამოასწორონ დაშვებული შეცდომები; საჭიროების შემთხვევაში ამ შეცდომებს კლასი გამოასწორებს პლენარულ რაუნდზე შეხვედრისას.

მასწავლებელი თავს იკავებს მოსწავლეების საქმიანობაში ჩარევისგან იმ შემთხვევაშიც, თუ ჯგუფი „პოლიტიკურად მცდარ“ გადაწყვეტილებას იღებს, როგორცაა, გადაწყვეტილების მიღებაზე ძალაუფლების ერთი პირისთვის გადაცემა („დიქტატორული გადაწყვეტილება“). მსაგვსი გადაწყვეტილებები კარგ მასალას წარმოადგენს განხილვისთვის. ხშირად მოსწავლეები აყენებენ დაუსაბუთებელ ან მიუღებელ წინადადებებს. მასწავლებელი აფასებს მოსწავლეების მიღწევებს კომპეტენციების შექმნა-განვითარების თვალსაზრისით და აკეთებს დასკვნებს მოსწავლეების სწავლის მოთხოვნილებების შესახებ.

გაკვეთილი 3

წესდების პროექტი

უმრავლესობა/უმცირესობის საკითხის დარეგულირებისათვის საჭირო ინსტიტუციური სისტემების შედარება

<p>მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.</p> <p>ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.</p> <p>სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.</p> <p>მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული მეთოდები წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.</p> <p>მოწოდებული მასალა ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.</p> <p>დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.</p>	
კომპეტენციების დაუფლება	მოკლე პრეზენტაციები, შედარება და მსჯელობა მოსაზრებებისა და მიზეზების შესახებ.
სწავლის მიზანი	ინსტიტუციური სტრუქტურა გულისხმობს ისეთ კრიტერიუმებს, როგორცაა, განხორციელებადობა, სამართლიანობა და სტაბილურობა.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები იკვლევენ ინსტიტუციური სტრუქტურის კრიტერიუმებს. გამოდიან პრეზენტაციებით და ერთმანეთს ადარებენ საკუთარ მოსაზრებებს.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 7.4. მატრიცა მოსწავლეთა პრეზენტაციებისთვის (დაფა ან ფლიპჩარტი). ხუთი ცალი A4 ფორმატის ფურცელი. მარკერები. წებო ან წებოვანი ლენტი.
მეთოდი	ჯგუფური პრეზენტაციები, პლენარული განხილვა.
დროის ბიუჯეტი	1. პრეზენტაციები: წესდებათა პროექტები სპორტული კლუბისთვის. 30 წთ. 2. წესდებათა პროექტების შედარება. 10 წთ.

ინფორმაცია
<p>მოცემულ გაკვეთილზე, ძირითადად საუბრობენ მოსწავლეები. ჯგუფებს ეძლევათ შესაძლებლობა გამოთქვან საკუთარი მოსაზრებები (მონაწილეობა), იმ შემთხვევაში, თუ მათ მზად აქვთ პრეზენტაციები. სპიკერებმა უნდა დაიცვან რეგლამენტი (ეფექტურობა). მონაწილეობა დამოკიდებულია ეფექტურობაზე. ეფექტური მუშაობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობის რეკვიზიტია. სწორედ ამის გამო მეთოდური უნარის გამომუშავება მნიშვნელოვანი ელემენტია დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში.</p>

გაკვეთილის აღწერა

1. მოსწავლეთა პრეზენტაციები

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს გაკვეთილის განრიგს: ჯგუფების სპიკერები კლასის წინაშე წარდგებიან მათ მიერ მომზადებული პრეზენტაციებით, რომლის დროსაც პასუხს გასცემენ მასალაში მოსწავლეებისთვის 7.3 მოცემულ კითხვებს. ეს კითხვები მოცემულია მატრიცაში. ისინი განიხილავენ ინსტიტუციური სტრუქტურის ისეთ კრიტერიუმებს, როგორცაა, განხორციელებადობა, სამართლიანობა და სტაბილურობა.

მასწავლებელს მატრიცა გადააქვს სამ ფლიპჩარტზე ან დაფაზე. დროის დაზოგვის მიზნით, მასწავლებელი A4 ფორმატის ფურცლებზე წინასწარ დაწერილ ძირითად კითხვებს ამაგრებს მატრიცაზე. ეს ასევე არის დემონსტრირება იმ მეთოდისა, რომელიც მოსწავლეებმა უნდა გამოიყენონ პრეზენტაციის დროს.

ძირითადი კითხვები	ჯგუფი 1	ჯგუფი 2	ჯგუფი 3	ჯგუფი 4	შედარება
ბიუჯეტის განაწილება: როგორ?					
ვინ იღებს გადაწყვეტილებას განაწილების შესახებ?					
ავტონომია ჯგუფებს?					
დისკრიმინაციის აკრძალვა?					
...					

თითოეულ ჯგუფს დაახლოებით ექვსი წუთი ეძლევა პრეზენტაციისთვის. ჯგუფები მომზადებული პრეზენტაციებით, რიგრიგობით წარდგებიან კლასის წინაშე. მასწავლებელი თავმჯდომარეობს პრეზენტაციის სესიას. მოსწავლეები არ მართავენ დისკუსიას, სანამ ყველა პრეზენტაციას არ მოისმენენ. თუმცა, ყველა ჯგუფის სპიკერი პრეზენტაციის დროს საუბრობს იმ მიზეზებზე, რამაც ჯგუფის გადაწყვეტილება განაპირობა.

მასწავლებელი ამხნევეს სპიკერებს, პრეზენტაციისას მიმართოს მთელ კლასს და არ იყვნენ ორიენტირებული მხოლოდ მასწავლებელზე.

ჯგუფის მეორე წევრი პასუხისმგებელია სპიკერის მიერ გაკეთებული განცხადებების შესახებ ჩანაწერების გაკეთებაზე. ჩანაწერების გასაკეთებლად დაფაზე ან, უკეთეს შემთხვევაში, ფლიპჩარტზე გამოყოფილია სპეციალური გრაფა. დანარჩენი მოსწავლეები საკუთარ ჩანიშვნებს აკეთებენ მათთვის დარიგებულ ფურცლებზე. ეს ჩანაწერები გამოყენებული იქნება, როგორც მასალა, რომლის შესახებაც მოსწავლეებმა უნდა იმსჯელონ შემდეგ გაკვეთილზე.

მასწავლებელი ამხნევეს ჯგუფის სპიკერს პრეზენტაციის დროს ისაუბროს იმ მიზეზებზე, რამაც ჯგუფის გადაწყვეტილება განაპირობა.

2. წესდებათა პროექტების შედარება

განხილვის დაწყებამდე, მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ სხვადასხვა ჯგუფის მიერ მომზადებულ წესდებათა პროექტებს. პრეზენტაციების დროს ჩანაწერების გაკეთება ხდებოდა ვერტიკალურად, სვეტის სახით, ყოველ კითხვაზე თანმიმდევრობით პასუხის გაცემის სახით. ამჯერად მოსწავლეებმა მატრიცა ჰორიზონტალურად, მწკრივის სახით უნდა წაიკითხონ და ერთმანეთს შეადარონ სხვადასხვა ჯგუფის მიერ ერთ კითხვაზე გაცემული პასუხები. ბოლო სვეტში მასწავლებელი, რომელიც თავმჯდომარეობს სესიას, აკეთებს ჩანაწერებს მოსწავლეთა პასუხების შესაბამისად.

მოსწავლეები საკუთარ ჩანაწერებს აკეთებენ მათთვის დარიგებულ ფურცლებზე, მასალა მოსწავლეებისთვის 7.4.

3. საშინაო დავალება – ინფორმაციის მომზადება დისკუსიისთვის

მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის, რომ ისინი შემდეგი გაკვეთილის დასაწყისში უნდა წარდგინონ წინასწარ მომზადებული ინფორმაციით იმის თაობაზე, თუ რომელი წესდების პროექტი მიაჩნიათ მათ უფრო დამაჯერებლად და რატომ.

მასალაში მოსწავლეებისთვის 7.4 მოცემულია ის ძირითადი კითხვები, რომლებიც დაეხმარება მოსწავლეებს წესდებების შეფასებაში; ასევე, აწვდის მოსწავლეებს მითითებას, როგორ გამოიყენონ ეს კითხვები და უხსნის, რა ფუნქცია აკისრია მათ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში.

გაკვეთილი 4

დემოკრატიული საზოგადოების მართვის რომელი გზაა საუკეთესო?

რა არის სამართლიანი და რა არის ეფექტური?

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	მსჯელობა: რეგულირების კრიტერიუმები.
სწავლის მიზანი	დიალექტიკა დემოკრატის, სამართლიანობისა და ეფექტურობის შორის.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები განიხილავენ წესდებათა პროექტებს და ასაბუთებენ საკუთარ მოსაზრებებს.
მასალა და რესურსები	დაფა ან ფლიპჩარტი.
მეთოდი	პრეზენტაციები, დისკუსიები.
დროის ბიუჯეტი	1. მოსწავლეები წარმოადგენენ და ერთმანეთს უზიარებენ საკუთარ მოსაზრებებსა და დასკვნებს. 20 წთ. 2. დისკუსია. 10 წთ. 3. დასკვნა. 10 წთ.

ინფორმაცია

მოსწავლეები ერთმანეთს უზიარებენ საკუთარ არჩევანს და იმუშავებენ წინადადებას, რომელსაც ყველა ეთანხმება („ზვავის ეფექტი“). მონაწილეობს აბსოლუტურად ყველა მოსწავლე, არც ერთი მათგანი არ არის მსმენლის როლში.

გაკვეთილის აღწერა

1. მოსწავლეები წარმოადგენენ და ერთმანეთს უზიარებენ თავიანთ შედეგებს

პირველ რიგში, მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, ხელის აწევით დაადასტურონ, რომელ წესდების პროექტს აძლევენ ხმას. მათ უფლება აქვთ ხმა არ მისცენ არც ერთ პროექტს. შემდეგ მოსწავლეები, რომლებმაც ერთმანეთის მსგავსი მოსაზრებები გამოთქვეს, ქმნიან ოთხ ან ხუთკაციან ჯგუფებს. ისინი თავიანთ შედეგებს უზიარებენ ერთმანეთს და იმუშავენ წინადადებას. სამუშაოს დამთავრების შემდეგ, მოსწავლეები მოკლე განცხადებებს აკეთებენ იმ მიზეზების შესახებ, რამაც მათი არჩევანი განაპირობა (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 7.4).

2. დისკუსია

ვინაიდან მოსწავლეებმა ხმა მისცეს სხვადასხვა წესდებას, ეს ნიშნავს, რომ მათ განსხვავებული მოსაზრებები აქვთ იმის თაობაზე, თუ როგორ უნდა შეფასდეს ამა თუ იმ ჯგუფის მიერ შემუშავებული მოდელი. დისკუსიის დროს ისინი კრიტიკულად უდგებიან ერთმანეთის არჩევანს.

მასწავლებელი უძღვება დისკუსიას. დისკუსიის დასასრულს, მოსწავლეები კიდევ ერთხელ უყრიან კენჭს წესდებათა პროექტებს. შეძლო რომელიმე ჯგუფმა სხვების დარწმუნება საკუთარი არჩევანის მართებულობაში? მისცა ხმა მოსწავლეების უმრავლესობამ ერთ რომელიმე წესდებას?

3. დასკვნა

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს დასკვნითი ეტაპის მიზანს: მოსწავლეები, ამჯერად, თავიანთი ფიქრისა და აზროვნების პროცესს და მიღებულ შედეგს სხვა კუთხით განიხილავენ, რათა შეაფასონ მისი რელევანტურობა/მართებულობა.

მასწავლებელი მათ უსვამს ერთ შეკითხვას: რა მსგავსებაა პატარა სპორტული კლუბის მაგალითსა და პოლიტიკას შორის?

მოსწავლეები ერთმანეთს, მათ შორის მასწავლებელსაც, უზიარებენ თავიანთ მოსაზრებებს. მასწავლებელი უსმენს მათ და აღნიშნავს, რომელი მოსაზრებებია მსგავსი და რომელი ურთიერთგამომრიცხავი.

მასწავლებელი აჯამებს დისკუსიას და ამატებს შემდეგს:

პოლიტიკაში მსგავს კომპლექსურ საკითხებზე გამართული დისკუსიები არის არა შესწავლის, აკადემიური საკითხი, არამედ პრაქტიკული საქმიანობა. საზოგადოებამ არჩევანი უნდა გააკეთოს – მას სჭირდება წესდება, როგორც კონსტიტუციური სტრუქტურა. ასე რომ, მას შემდეგ რაც განიხილება სხვადასხვა არჩევანი და ალტერნატივა და გამოიკვეთება მათი დადებითი და უარყოფითი მხარეები, გადაწყვეტილება უნდა იქნეს მიღებული – საუკეთესო შემთხვევაში, ერთსულოვანი ხმით ან ხმათა რაც შეიძლება დიდი უმრავლესობით მაინც. პოლიტიკაში, მსგავს საკითხზე გადაწყვეტილების მიღება საკანონმდებლო პროცესის ან კონსტიტუციაზე შეთანხმების ტოლფასია.

დამატებითი სამუშაო: კვლევითი ამოცანა

ამ თავში მოსწავლეებმა განიხილეს მოდელი იმისა, თუ როგორ უნდა შეაფასონ საკუთარი ქვეყნის კონსტიტუციისა და საკანონმდებლო სისტემის მნიშვნელოვანი ელემენტები, უპასუხონ რა კითხვებს, თუ როგორ იქნა იგი შედგენილი და როგორ ხორციელდება იგი რეალურად. ამჟამად, მათ უნდა გამოიკვლიონ შემდეგი საკითხები:

1. უმრავლესობა/უმცირესობის პრობლემის რა მაგალითებს ვაწყდებით ჩვენს საზოგადოებაში?

2. კვლევა: როგორ ხორციელდება ჩვენი კონსტიტუციითა და კანონმდებლობით ამ კონკრეტული საკითხის დარეგულირება?

3. ჩვენი აზრით, როგორ ხორციელდება ჩვენს ქვეყანაში კონსტიტუციითა და კანონმდებლობით უმრავლესობა/უმცირესობის პრობლემის დარეგულირება?